

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO FAKULTETAS

Neakivaizdinės magistrantūros studijos

Aleksandras Navickas, st. kn. Nr. 053652

**EISMO ĮVYKIŲ TYRIMO PRAKTIKA IR TOBULINIMO PERSPEKTYVOS
(remiantis Alytaus apskrities medžiaga)**

Profesorius dr. Egidijus Vidmantas Kurapka

Teisės fakultetas Kriminalistikos katedra

Vilnius

2007 m. gruodžio 20 d.

TURINYS

Įvadas.....	3
1. Eismo įvykių tyrimo kriminalistinės metodikos teoriniai pagrindai.....	6
1.1 Eismo įvykio kriminalistinė charakteristika.....	11
1.2 Eismo įvykių tyrimo metodikos bendroji schema.....	22
1.2.1 Eismo įvykių tipinės situacijos ir versijos.....	25
1.2.2 Įvykio vietos apžiūra ir tyrimas	29
1.2.3 Liudytojo(ų), nukentėjusiojo(ų) asmenybės nustatymas, apklausa.....	34
1.2.4 Įtariamojo asmenybės nustatymas, apklausa.....	37
1.2.5 Kiti ikiteisminio tyrimo veiksmai tiriant eismo įvykius: parodymų patikrinimas vietoje; eksperimentas; pėdsakų(trasologiniai); objektų, eismo įvykio, transporto trasologiniai, kompleksiniai medicininiai – eismo įvykio tyrimai ir ekspertizės.....	37
2. Eismo įvykių kriminalistinė charakteristika Alytaus apskrityje.....	43
3. Eismo įvykių tyrimo metodikos taikymo praktika Alytaus apskrityje ir tyrimo praktikos tobulinimo perspektyvos.....	56
3.1 Eismo įvykio vietos apžiūra ir tyrimas.....	56
3.2 Liudytojo(ų), nukentėjusiojo(ų) asmenybės nustatymas ir apklausa.....	60
3.3 Įtariamojo(ų) asmenybės nustatymas, apklausa.....	61
3.4 Kiti ikiteisminio tyrimo veiksmai tiriant eismo įvykius: parodymų patikrinimas vietoje; eksperimentas; pėdsakų(trasologiniai); objektų, eismo įvykio, transporto trasologiniai, kompleksiniai medicininiai – eismo įvykio tyrimai ir ekspertizės.....	62
3.5 Eismo įvykių tyrimo praktikos tobulinimo perspektyvos.....	65
4. Eismo įvykių kriminalistinė prevencija ir tobulinimo perspektyvos Alytaus apskrityje.....	71
Išvados	
Literatūros sąrašas	
Priedai	
Santrauka	

ĮVADAS

Temos problematika. Žmonija gerindama savo gerbūvj sukūrė transporto priemonę – automobilį, kartu sukurdamą ir vadinamą amžiaus problemą – eismo įvykius. Kasmet Pasaulyje ir Lietuvoje daugėja automobilių, intensyvėja eismas miestų gatvėse ir užmiesčio keliuose. Neefektyviai sprendžiant kelių tinklo, eismo reguliavimo problemas, sparčiai daugėjant automobilių keliuose, didėjant jų koncentracijai, eismas darosi sudėtingas, daugėja eismo įvykių, kurių metu sužeidžiami arba žūsta žmonės, sugadinamos transporto priemonės ir padaroma didelė materialinė žala. Pavyzdžiui: JAV per metus žūsta apie 50 000 žmonių, o sužeidžiama apie 35-40 kartų daugiau. Vokietijoje kasmet žūsta apie 14 000 žmonių, Prancūzijoje apie 11 000-14 000 žmonių ir t.t.¹ Lietuvoje kasmet įvyksta apie 6770 eismo įvykių, kurių metu vidutiniškai kasmet žūsta apie 700-750 žmonių ir daugiau nei 8000 žmonių sužalojami.² Lietuvos statistika šiuo požiūriu atrodo grėsmingai, nes nukentėjusiųjų žmonių skaičius šimte avarių yra vienas didžiausių. Šimte eismo įvykių žūsta daugiau kaip 19 žmonių(Europos Sąjungos šalyse – vidutiniškai 3,5), Lietuvą lenkia tik bulgarai ir rumunai.³ Alytaus apskrityje kasmet vidutiniškai įvyksta apie 300 eismo įvykių, kurių metu žūsta apie 40 žmonių ir sužalojami apie 390 žmonių.⁴ Ypač sunkios pasekmės atsiranda eismo įvykiuose, kuriuose užvažiuojama ant pėsčiojo ir susidūrus dviems ir daugiau transporto priemonėms. Šiuolaikiniai automobiliai išvysto didelį greitį ir susidūrus sunkiai sužalojami ar netgi žūsta vienu metu keletas asmenų, tame tarpe ir vaikai. Tiriant eismo įvykius susiduriama su daugybe problemų, todėl yra būtina nuolatos tobulinti eismo įvykių tyrimo teoriją, metodiką, kad jomis tinkamai galėtų pasinaudoti tyrėjai, tirdami šiuos nusikaltimus. Tik teisingai, profesionaliai ištyrus eismo įvykius, įmanoma nustatyti tikrąją tiesą, nustatyti kaltus asmenis ir tinkamai pritaikius įstatymus patraukti juos atsakomybėn, galima daryti pagrįstas išvadas dėl eismo įvykių kilimo aplinkybių, sąlygų, tik nustačius objektyvias ir subjektyvias eismo įvykių kilimo priežastis įmanoma vykdyti tinkamą šios problemos prevenciją.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare yra iškelti uždaviniai, mažinti eismo įvykius, kad išvengtų sunkių pasekmių, todėl magistro baigiamojo darbo tema „Eismo įvykių tyrimo

¹ V. Sadauskas Jauno amžiaus vairuotojų įtaka eismui ir rekomendacijos saugai keliuose gerinti. <http://www.dviratis.lt/2ratai/199909/zudyti.html>.

² Statistiniai duomenys iš tinklalapio: <http://www.lpept.lt/lt/statistika/2006>.

³ S. Ružinskas Lietuvoje automobiliu važiuojama žudyti. <http://www.dviratis.lt/2ratai/199909/zudyti.html>.

⁴ Statistiniai duomenys iš tinklalapio: <http://www.policija.lt/alytus/>.

praktika ir tobulinimo perspektyvos“ aktuali šiuo metu ir bus aktuali ateityje.

Tyrimo aktualumas. Analizuojant bylas, kuriose ikiteisminis tyrimas buvo atliktas dėl eismo įvykių, matosi, kad dažnai daromos subjektyvios klaidos dar pačioje pirmoje ikiteisminio tyrimo stadijoje, renkant ir įforminant pirminius duomenis įvykio vietoje. Dėl kvalifikacijos neturėjimo, neišmanymo eismo įvykio vietos apžiūros ir kitų neigiamų žmogiškųjų faktorių, neužfiksuojami esami eismo įvykio vietoje reikšmingi objektyvūs įvykio duomenys, kurių vėliau užfiksuoti nėra galimybės, o jų savalaikis neužfiksavimas turi ypatingą reikšmę teisingam bylos ištyrimui, įvykio aplinkybių ir priežasčių nustatymui. Nekokybiškai, nekvalifikuotai apžiūrėjus įvykio vietą ir neužfiksavus objektyvių, esančių įvykio vietoje, duomenų, tenka papildomai atlikinėti tyrimo veiksmus, kurių metu duomenys jau dažnai būna pasikeitę ir todėl nereikšmingi, nepagrįstai didinamos tyrimo išlaidos, eikvojamas tyrėjų laikas, daromi procesiniai pažeidimai ir tokiu būdu kaltininkui sudaromos sąlygos pasinaudoti neprofesionaliai atliktu tyrimu, gynybai.

Atsižvelgiant į bylų tyrimo trūkumus, daromus pažeidimus, aktualu atlikti šios rūšies ikiteisminio tyrimo ir baudžiamųjų bylų analizę, ją apibendrinti ir pateikti šios rūšies bylų tyrimo metodikos tobulinimo perspektyvas.

Tyrimo objektas. Eismo įvykių ikiteisminio tyrimo metodikos taikymo praktika Alytaus apskrityje.

Tyrimo tikslas. Nustatyti pagrindinius eismo įvykių bylų tyrimo trūkumus bei pateikti pasiūlymus dėl šių bylų tyrimo kriminalistinės metodikos tobulinimo bei efektyvesnio kriminalistinės prevencijos priemonių taikymo.

Tyrimo uždaviniai.

1. Pateikti eismo įvykių kriminalistinę charakteristiką Alytaus apskrityje.
2. Išanalizuoti Alytaus apskrities policijos komisariatuose eismo įvykių ikiteisminio tyrimo praktiką, nustatyti pagrindinius trūkumus ir problemas.
3. Pateikti pasiūlymus dėl eismo įvykių tyrimo metodikos tobulinimo ir prevencijos vykdymo.

Tyrimo hipotezė. Nepakankamas kriminalistikos išmanymas ir netinkamas jos rekomendacijų taikymas vieni iš pagrindinių veiksnių įtakojančių eismo įvykių tyrimo praktikos problemas.

Darbo pagrindas ir metodai. Darbo pagrindas - Lietuvos Respublikos Konstitucija, Tarptautinės sutartys, Lietuvos Respublikos įstatymai ir poįstatyminiai teisės aktai, kriminalistikos, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso, kriminologijos, statistikos mokslų

literatūra.

Rengiant magistro baigiamąjį darbą buvo remiamasi empirine medžiaga, surinkta anketavimo būdu. Naudojant autoriaus sudarytas anketas 2007 metais buvo atlikta Alytaus apskrities: Alytaus miesto ir rajono policijos komisariato, Druskininkų policijos komisariato, Lazdijų rajono policijos komisariato, Varėnos rajono policijos komisariato Nusikaltimų tyrimo skyrių ir Viešosios policijos Viešosios tvarkos ir Prevencijos poskyrių tyrėjų apklausa. Apklausti 67 respondentai. Išanalizuotos, užpildant autoriaus sudarytas anketas, 96 bylos, kuriose Alytaus apskrities policijos komisariatuose buvo atlikti ikiteisminiai tyrimai dėl eismo įvykių. Tada analizuojant eismo įvykių kriminalistinės prevencijos problemas Alytaus apskrityje buvo papildomai pagal autoriaus sudarytas anketas apklausti 100 policijos pareigūnų ir 100 civilių gyventojų. Įvertinta Alytaus apskrities policijos komisariatuose 2006-2007 metais atliktų ikiteisminių tyrimų eismo įvykių bylose praktika bei kriminalistinės eismo įvykių prevencijos praktika.

Darbe taikomi šie tyrimo metodai:

1. Bendrieji mokslinio pažinimo(teoriniai): analizė, sintezė, lyginamoji ir sisteminė analizė, apibendrinimas.
2. Empiriniai: anketinė apklausa, dokumentų tyrimas ir analizė, statistinis.

Darbas reikšmingas tuo, kad darbe pateikiamos empiriniais tyrimais pagrįstos eismo įvykių tyrimo metodikos tobulinimo rekomendacijos. Tyrimo išvados ir pasiūlymai gali būti panaudoti taip pat rengiant prevencines eismo įvykių priemones, programas, priimant norminius aktus.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro: įvadas; dėstymas - keturios dalys, septyni skyriai, penki poskyriai; išvados; literatūros sąrašas; priedai; santrauka.

1. Eismo įvykių tyrimo kriminalistinės metodikos teoriniai pagrindai

Analizuojant eismo įvykių tyrimo kriminalistinės metodikos teoriją pirmiausiai apžvelgsime kas tai yra eismo įvykiai, jų įvykimo sąlygas, atsižvelgiant į kelių transporto eismo saugumo ar transporto eksploatavimo taisyklių (toliau KET) pažeidimų specifiką tyčios atžvilgiu, kvalifikavimą pagal LR BK 281 str.⁵

Nusikaltimai, numatyti LR BK 281 str. yra priskiriami prie neatsargių nusikalstamų veikų. Eismo įvykio sukėlėjas neplanuoja, nenori padaryti nusikaltimo, bet jo neatsargūs, nerūpestingi veiksmai lemia įvykstantį eismo įvykį, kurio metu gali atsirasti pasekmės, numatytos LR BK 281 str., t.y. nesunkiai sutrikdyta kito(ų) asmens(ų) sveikata, sunkiai sutrikdyta kito(ų) asmens(ų) sveikata, kitas(i) asmuo(nys) žūsta. Taip pat numatyta kvalifikuojanti aplinkybė, tai vairavimas transporto priemonės būnant apsvaigusiam nuo alkoholio, narkotikų, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų. Šiuo atveju baudžiamoji atsakomybė atsiranda ir dėl nukentėjusiajam asmeniui padarytos didelės turtinės žalos.

Nusikaltimuose dėl eismo įvykių išskiriami šie aspektai, t.y., kad pasekmių kilimo atžvilgiu, kvalifikuojant nusikaltimą pagal LR BK 281 str., būdinga išimtinai neatsargi kaltė⁶, kitu atveju veika turi būti kvalifikuojama pagal kitą LR BK specialiosios dalies straipsnį, tačiau pačių KET pažeidimai gali būti neatsargūs ir(arba) tyčiniai.

Eismo įvykių tyrimo kriminalistinės metodikos teorija užima svarbią vietą taikant kriminalistikos mokslo žinias praktikoje, todėl trumpai apžvelgsime kriminalistikos mokslo vystymąsi, jo praktinio taikymo galimybes tiriant eismo įvykių ikiteisminio tyrimo bylas.

Kriminalistikos tapimas mokslo pažinimo sritimi ypatingai susijęs su baudžiamąjį ir procesinę teisę. Vystantis šiems mokslams, vyko darbo su įrodymais priemonių ir būdų kaupimas, konsolidavimas, kurie tam tikrame etape tapo branduoliu naujamajam mokslo šakai – kriminalistikai.

Kriminalistika – mokslas apie nusikalstamų veikų tyrimą.⁷

Kriminalistikos mokslas apima bendrąją ir rūšinę (specialiąją) kriminalistikos teorijas.

Rusų mokslininkas R. S. Belkin⁸ nurodė, kad nustatant bendrosios kriminalistikos teorijos apimtį ir struktūrą yra būtina laikytis teorijos struktūros ir turinio atitikimo principo

⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 2000. Nr. 89-2741.

⁶ I. Zdanavičiūtė Baudžiamosios atsakomybės už transporto eismo saugumo taisyklių pažeidimus problemos pagal naująjį LR BK.// LTU Jurisprudencija. – Vilnius, 2003, t. 45(37), P. 116-122.

⁷ R. Burda, R. Krikščiūnas, E. Latauskienė, H. Malevski, S. Matulienė Kriminalistikos taktika ir metodika. – Vilnius 2004. P. 5.

⁸ Белкин Р. С. Курс криминалистики. Учеб. пособие для вузов. – Москва, 2001.

pažintinio objekto teorijos struktūrai ir turiniui. Vadovaujantis šiuo principu, bendrosios kriminalistikos teorijos pagrindiniais elementais reikia laikyti: a) sąlygas, kurioms esant formuojasi supratimas apie kriminalistikos dalyką, jos uždavinius, tikslus, kartu su mokslinio pažinimo sistema apie bendrosios kriminalistikos supratimą; b) sąlygas, atspindinčias nusikaltimo mechanizmo objektyviuosius dėsningumus kriminalistikos mokslo aspektu; c) sąlygų, atspindinčių informacijos atsiradimo apie nusikaltimą ir nusikaltėlį, objektyviuosius dėsningumus, įvykio dėsningumus.

Nurodytų dėsningumų pažinimo rezultatai panaudojami kriminalistikos mokslo uždaviniams spręsti, o taip pat tiriant ir panaudojant praktikoje kriminalistikos priemones ir metodus, tiriant ir užkardant nusikalstamas veikas.

Kuriant kriminalistinės metodikos bendruosius pagrindus į juos buvo įtraukti: metodikos teisiniai pagrindai, tyrėjų ir operatyvinių darbuotojų bendradaravimo principai tyrimo metu, visuomenės ir specialistų pagalbos panaudojimas, organizacinių priemonių pravedimas.

Paminėsime pagrindinius principus, kurie turi būti išreikšti kriminalistikos bendrųjų pagrindų sudėtyje: a) kuriant nusikaltimų tyrimo metodikas, kriminalistika remiasi griežtu įstatymų laikymusi, visos tyrimo veiklos metu. Metodai ir priemonės tyrimo metu naudojamos tik įstatymų nustatyta tvarka; b) kuriant kriminalistinę metodiką, reikia žinoti nusikaltimų padarymo būdus, sąlygas, lemiančias būdo pasirinkimą ir panaudojant tą būdą pėdsakų susidarymo įpatumus. Kriminalistinė metodika, analizuojant sukauptą patirtį, leidžia išskirti klaidas, daromas atskleidžiant, tiriant konkrečias nusikalstamas veikas.

Nusikalstamos veikos padarymo būdas – tai sistema nusikalstamą veiką padariusio subjekto veiksmų, sąlygojama subjekto individualiomis savybėmis. Kadangi nuo šių savybių priklauso nusikalstamą veiką padariusio asmens pasirinkimas taktinių veikimo būdų, todėl kriminalistikos metodika skiria didelį dėmesį nusikalstamą veiką padariusiojo asmenybės studijavimui.

- Specialiosios(rūšinės) kriminalistikos metodika turi adaptuotis prie konkrečių tyrimo situacijų. Tas yra būtina jas kuriant tipinėms tyrimo situacijoms, formuluojant tipines versijas, nustatant tipinius įrodymus ir orientyrus, kad nustatyti asmenį padariusį nusikalstamą veiką.

- Nusikalstamų veikų išaiškinimo tikslas–tai ne tik surasti ir patraukti atsakomybėn asmenis padariusius nusikalstamas veikas, bet ir atlyginti padarytą žalą, išaiškinti ir pašalinti sąlygas ir priežastis, sąlygojusias nusikalstamų veikų padarymą ir slėpimą. Remiantis tyrimo

medžiaga, turi būti numatytos tokios rūšies nusikalstamų veikų prevencijos priemonės.

- Remiantis tyrimo praktika - būtina išspręsti ypač svarbų klausimą, tai glaudų bendradarbiavimą tarp visų tyrimo įstaigos darbuotojų, su kitų įstaigų darbuotojais, visuomene. Taigi tyrimo sėkmė priklauso nuo: teisingos tyrimo metodikos parinkimo, atliekamų veiksmų operatyvumo, sugebėjimo organizuoti turimas pajėgas aiškinant, tiriant nusikalstamas veikas. Būtent todėl kuriant, parenkant kriminalistinę metodiką turi būti atsižvelgta į operatyvinių padalinių, ekspertinių įstaigų, visuomeninių organizacijų, kurios gali būti panaudotos tiriant nusikalstamas veikas, galimybes.

Kriminalistikos bendrosios teorijos principai, metodikų kūrimo, parinkimo principai yra universalūs ir taikomi visoms nusikalstamoms veikoms išaiškinti, ištirti, tame tarpe ir eismo įvykių.

Taip pat išskiriamos specialiosios(rūšinės) kriminalistikos teorijos.

R. S. Belkin⁹ išskiria šias specialiąsias(rūšines) kriminalistikos teorijas: 1) kriminalistinis mokymas apie įgūdžius; 2) kriminalistinis mokymas apie pėdsakų susidarymo mechanizmą; 3) kriminalistinis mokymas apie įrodomosios medžiagos fiksavimą; 4) kriminalistinis mokymas apie požymius; 5) kriminalistinę identifikavimo teoriją; 6) kriminalistinės paieškos teoriją; 7) bendrieji kriminalistinių tyrimų metodikos principai; 8) kriminalistinė priežastingumo teorija; 9) mokymas apie kriminalistines versijas ir tyrimo palnavimą; 10) kriminalistinio prognozavimo teorija ir t.t.

Specialiosios(rūšinės) kriminalistikos teorijos, tai metodinė tyrimų bazė, kuriant, parenkant priemones, būdus ir metodiką nusikalstamoms veikoms išaiškinti, ištirti ir užkardyti. Šios priemonės, būdai, metodikos jungiamos į atitinkamas sistemas ir sudarė kriminalistikos mokslo šakas: kriminalistikos techniką, taktiką ir metodiką.

Kriminalistikos technika – tai teorinių teiginių ir jais pagrįstų techninių priemonių ir būdų, naudojamų įrodymams surasti, įtvirtinti, paimiti ir ištirti sistema.¹⁰

Kriminalistikos taktika – tai mokslo teiginių sistema, rengianti tyrimo organizavimo ir planavimo rekomendacijas, tyrėjų elgesio bei atskirų ikiteisminio tyrimo veiksmų, skirtų duomenų apie tiriamąjį nusikalstamą įvykį, rinkimui ir tyrimui, atsižvelgiant į konkrečią tyrimo situaciją.

Atskirų nusikalstamų veikų rūšių tyrimo metodika – yra savarankiška kriminalistikos mokslo dalis, apimanti visą sistemą moksliskai pagrįstų metodinių rekomendacijų, taktinių būdų

⁹ Белкин Р.С. Курс криминалистики. Учеб. пособие для вузов. – Москва. 2001.

¹⁰ E. Kurapka, H. Malevski, E. Palskys, S. Kuklianskis Kriminalistikos technikos pagrindai. – Vilnius, 1998. P. 11.

ir techninių priemonių taikymą, siekiant atskleisti, išaiškinti atskiras nusikalstamų veikų rūšis.¹¹

Kriminalistikos metodika –tai moksliskai pagrįsta metodinių rekomendacijų, taktinių būdų ir techninių priemonių, taikomų tiriant atskirų rūšių nusikaltimus, sistema.¹²

A. N. Kolesničenko daktaro disertacijoje „Atskirų rūšių nusikaltimų tyrimo moksliniai ir teisiniai pagrindai“ nurodė, kad kriminalistikos metodikos kaip kriminalistikos mokslo šakos turinį sudaro: bendrieji pagrindai ir konkrečių rūšių metodikos. Prie visų metodikų bendrųjų pagrindų priskiria: a) vienos rūšies nusikaltimų bendrąją kriminalistinę charakteristiką; b) būtinas ištirti aplinkybes; c) pradinių tyrimo veiksmų planavimą; d) tyrimo versijų iškėlimo ypatybes ir tolimesnių tyrimo veiksmų planavimą; e) tyrėjo veiklą užkardant tos rūšies nusikaltimus.¹³

Atskirų rūšių nusikalstamų veikų tyrimo metodika – tai tam tikrų tarpusavyje susijusių, sąveikaujančių elementų sistema. Ši sistema pasižymi tam tikra struktūra, kurios sąveikoje struktūriniai elementai išsidėsto tam tikru eiliškumu, sudarydami posistemas.¹⁴

Kaip nurodo R. S. Belkin, tai ši sistema veikia kaip patarimų kompleksas. Šių kompleksų pagrindas yra: a) tyrimo metu sprendžiamų uždavinių kompleksiskumas; b) būtinumas sukurti kompleksą veiksmų, būtinų atlikti tam tikrus uždavinius; c) tai kompleksiskas dalyvavimas atskleidžiant, tiriant ir užkardant nusikalstamas veikas, išskyrus tyrėją, ekspertinių įstaigų darbuotoją ir kitus specialistus, visuomenės atstovus; d) realiai saveikojančios rekomendacijos.

Atskirų nusikalstamų veikų rūšių metodikų struktūrą ir sudaro minėtų rekomendacijų komplekso struktūra.

A. N. Vasiljevo nuomone - atskirų nusikalstamų veikų rūšių tyrimo metodikos struktūrą sudaro: a) tos rūšies nusikalstamų veikų kriminalistinė charakteristika; b) pirminiai tyrimo ir kiti tyrėjo veiksmai; c) tolimesnio tyrimo veiksmų sistema; d) taktinių būdų, priemonių ir mokslinių - techninių priemonių panaudojimo ypatumai.¹⁵

Atskirosios metodikos dar skirstomos į dvi grupes: 1) tipines, kurios ruošiamos atsižvelgiant į nusikalstamų veikų rūšis, numatytas baudžiamojo įstatymo; 2) ypatingas, kurioms būdingi šie požymiai: a) nusikalstamos veikos įvykdymo vieta; b) nusikaltėlio asmenybės charakteristika; c) laikas, praėjęs nuo nusikalstamos veikos padarymo; d) tyrėjų, dalyvaujančių tiriant nusikalstamą veiką, skaičius.

¹¹ R. Burda, R. Krikščiuonas, E. Latauskienė, H. Malevski, S. Matulienė Kriminalistikos taktika ir metodika. – Vilnius, 2004.

¹² E. Kurapka, H. Malevski, E. Palskys, S. Kuklianskis kriminalistikos technikos pagrindai. – Vilnius, 1998. P. 11.

¹³ Белкин Р.С. Курс криминалистики. Учеб. пособие для вузов. – Москва, 2001. С. 201.

¹⁴ Белкин Р.С. Курс криминалистики. Учеб. пособие для вузов. – Москва, 2001. С. 729.

¹⁵ Блкин Р. С. Курс криминалистики. Учеб. пособие для вузов. – Москва, 2001. С. 731.

Kriminalistinių metodikų šaltiniai yra šie: a) baudžiamosios teisės normos, nustatančios nusikalstamos veikos sudėties požymius, taip pat baudžiamąjį procesą ir jo normas, nurodančios įrodinėjimo dalyką ir ribas; b) bendrosios kriminalistikos (metodologijos), kriminalistinės technikos, kriminalistinės taktikos nuostatos; c) nusikalstamų veikų atskleidimo, tyrimo ir prevencijos praktinė patirtis; d) kitų mokslų, naudojamų tiriant nusikalstamas veikas, atskiri pagrindai.

Atskirų nusikalstamos veikos rūšių tyrimo tipinių metodikų struktūrą sudaro šie elementai: a) konkrečios nusikalstamos veikos rūšies kriminalistinė charakteristika; b) konkrečios nusikalstamos veikos rūšies įrodinėtinių aplinkybių grupė; c) tos nusikalstamos veikos ikiteisminio tyrimo pradėjimo ypatumai ir pirminių ikiteisminio tyrimo veiksmų planavimas; d) konkrečios nusikalstamos veikos rūšies tyrėjo elgesys kiekvieno tyrimo etapo metu, atsižvelgiant į susiklosčiusias aplinkybes; e) ikiteisminio tyrimo veiksmų taktikos ypatumus ir kitas organizacines ypatybes; f) specialių žinių naudojimas tos nusikalstamos veikos rūšies tyrimo metu; g) visų teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo, organizavimo ypatumai tos nusikalstamos veikos rūšies tyrimo metu.

Konkrečios nusikalstamos veikos tyrimo metodikos struktūrą sudaro šie elementai: a) pirminiai ikiteisminio tyrimo veiksmai ir kitokie (informaciniai, organizaciniai, operatyviniai) veiksmai; b) tolesni tyrimo veiksmai.

Visų rūšių nusikalstamų veikų tyrimui yra rekomenduojami šie pirminiai ikiteisminio tyrimo veiksmai: a) įvykio vietos apžiūra arba (ir) įvykio vietos tyrimas; b) nukentėjusiojo asmens nustatymas ir apklausa; c) liudytojų išaiškinimas ir apklausa; d) įtariamojo asmenybės nustatymas ir apklausa.¹⁵

Kai atlikti pirminiai ikiteisminio tyrimo veiksmai, ikiteisminio tyrimo pareigūnas, numato įvairias versijas ir pagal jas planuoja tyrimą. Todėl tyrimo metodikoje būdingiausias tam tikros nusikalstamos veikos rūšies tyrimo versijos.

Trumpai aptarėme kriminalistikos mokslo pagrindus, kuriais būtina remtis atliekant ikiteisminį tyrimą eismo įvykių bylose. Paminėjome tik nedidelę dalį visų teorijų, kuriomis remiantis yra kuriamos, pasirenkamos eismo įvykių ikiteisminio tyrimo metodikos. Negalime išskirti kažkokios vienos kaip teisingiausios, nes ir nusikalstamos veikos yra savitos, nepakartojamos. Pasirenkant tyrimo metodiką, tyrėjas pats turėtų nuspręsti kokius tuo metu tyrimo metodikos struktūros elementai yra būtina pirmiausiai vykdyti.

Eismo įvykių ikiteisminio tyrimo metodikos skirsis nuo kitų nusikalstamų veikų

¹⁵ R. Burda, R. Krikščiūnas, E. Latauskienė, H. Malevski, S. Matulienė. Kriminalistikos taktika ir metodika.-Vilnius, 2004.

tyrimo metodikų, tačiau pirminiai tyrimo veiksmai, kad ir turėdami savo specifiškumą, yra tokie patys kaip ir kitų nusikalstamų veikų. Tuos veiksmus jau esame aptarę.

Nevisose atskirų nusikalstamų veikų rūšių tyrimo metodikose yra minimas struktūros elementas- kriminalistinė nusikalstamų veikų charakteristika. 1975-1976 metais šį elementą vienas iš pirmųjų paminėjo A. N. Vasiljevas. Vėliau savo darbuose į atskirų nusikalstamų veikų rūšių tyrimo metodikų struktūras kriminalistinę nusikalstamų veikų charakteristiką įtaukė ir kiti rusų mokslininkai- A. N. Kolesničenko, I. A. Vozgrin, V. A. Obrazcov ir kiti.¹⁶

Neišmanydami nusikalstamų veikų kriminalistinės charakteristikos, negalėsime iškelti pirminių tyrimo versijų. Todėl sekančioje darbo dalyje ir analizuosime nusikalstamų veikų kriminalistinės charakteristikos elementus, jų specifiką, tarpusavio sąveiką.

1.1 Eismo įvykio kriminalistinė charakteristika

Nusikaltimai kaip neigiami socialiniai reiškiniai gali būti charakterizuojami įvairiapusiškai, tai sociologine, kriminologine, baudžiamosios teisės, psichologine, etine, kriminalistine prasmėmis.

Kriminalistinė nusikalstamų veikų charakteristika apima tokius duomenis apie nusikalstamas veikas, kurie padeda atskleisti nusikalstamas veikas, turi kriminalistinę reikšmę.

Nusikalstamų veikų kriminalistinė charakteristika, kaip kriminalistikos mokslas, turi svarbią reikšmę nusikalstamų veikų tyrimo metodikai, kriminalistikos technikai ir ikiteisminio tyrimo taktikai. Kriminalistinė charakteristika padeda surasti pačius efektyviausius taktikos būdus, technikos priemones, nusikalstamoms veikoms išaiškinti, iširti. Šiuo požiūriu nusikalstamų veikų kriminalistinė charakteristika–viena iš svarbiausių kriminalistikos problemų.¹⁷

Kriminalistinė charakteristika – tam tikros rūšies, grupės nusikalstamų veikų mokslinės analizės ir didelio kiekio empirinės medžiagos studijų rezultatas.

Egzistuoja rūšies, grupės nusikalstamų veikų charakteristikos, konkrečios nusikalstamos veikos, bet ne nusikalstamų veikų apskritai. Kriminalistinė nusikalstamų veikų charakteristika išplaukia ne iš bendro supratimo apie nusikalstamas veikas, o mokliškai apibandrinant kriminalistinę praktiką, studijuojant padarytų nusikalstamų veikų medžiagą.

¹⁶ Белкин Р.С. Курс криминалистики. Учеб. пособие для вузов. - Москва, 2001. С. 731.(Reikia pasakyti, jog prof. R. S. Belkin savo monografijoje „Криминалистика. Проблемы сегодняшнего дня“ pakeitė savo požiūrį į kriminalistinę nusikaltimų charakteristiką ir pavadino ją „Криминалистикос фантому“-Москва, 2001. Р. 220.)

¹⁷ Криминалистика. – Москва, 1998. С. 605-610.

Rūšinė kriminalistinė nusikalstamų veikų charakteristika – tai dinamiška kategorija, besikeičianti priklausomai nuo kriminalistinės praktikos. Skirtingai nuo baudžiamosios teisės charakteristikos, kurios kintamumas vyksta lėtai ir labiausiai yra priklausomas nuo teisėkūros, kriminalistinės nusikalstamų veikų rūšinės charakteristikos svarbiausi elementai kinta daug greičiau. Todėl rūšinė kriminalistinė nusikalstamų veikų charakteristika neužsistovėjusi, bet kintanti kategorija, atspindinti kriminalistiškai svarbias nusikalstamų veikų ypatybes tam tikru laikotarpiu. Kad kriminalistinė nusikalstamų veikų charakteristika atliktų savo vaidmenį, padedant atskleiti nusikalstamas veikas, ji turi būti tik reali, pakankamai išsami, šiuolaikiška, atspindėti pačius naujausius kriminalistinės praktikos pakitimus, pasiekimus.

E. Kurapka ir H. Malevski pažymėjo, kad „Kiekvienos nusikaltimų rūšies tyrimo metodikos pagrindinis elementas yra kriminalistinė nusikaltimų charakteristika. Tik gerai išmanydami jos elementus, galime efektyviai, operatyviai ir tikslingai tirti konkretų nusikaltimą, nes priešingu atveju, ši veikla yra ne planingas, mokslinėmis rekomendacijomis pagrįstas tyrimas, bet chaotiškas tarpusavyje nesusijusių veiksmų konglomeratas, skirtas siekti labai miglotai suprantamo tikslo.“¹⁸

Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika – tai ne tik teorinė-mokslinė sistema, lemianti kriminalistikos mokslo plėtrą, bet ir veiksmingas instrumentarijus, sėkmingai taikomas nusikaltimų tyrimo praktikoje.¹⁹

Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika – tai visuma kriminalistiškai svarbių nusikaltimo požymių, išryškinančių nusikaltimą, jo padarymo mechanizmą ir dėsningumus.²⁰ S. Matulienė²¹ išskiria šiuos kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos turinio duomenų apie požymius srautus: a) duomenys apie kriminalistiškai reikšmingus konkrečios nusikaltimo grupės, rūšies ar porūšio požymius. Kiekvienas nusikaltimas turi daugybę požymių, kurie yra bendri visiems nusikaltimams. Vieni iš jų turi reikšmės baudžiamajam-teisiniam nusikaltimo kvalifikavimui, kiti - baudžiamųjų procesinių sprendimų priėmimui, tretieji - nusikaltimų tyrimui, ketvirtieji - nusikaltimų prevencijai ir t.t. Visi nurodyti požymiai tarpusavyje susiję. Tačiau egzistuoja požymiai, turintys tik kriminalistinę reikšmę - jie panaudojami užduotims spręsti, kad greitai, visapusiškai ir iki galo ištirti nusikaltimą; b) duomenys apie dėsningus ryšius tarp

¹⁸ V.E. Kurapka, H. Malevski Šiuolaikinė nusikaltimų tyrimo koncepcija ir jos kriminalistinis bei procesinis užtikrinimas. Pirmieji rezultatai// Jurisprudencija. 2003. Nr. 43(35). P. 81.

¹⁹ S. Kuklianskis, S. Matulienė Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata. Jurisprudencija, 2002, t.29(21), P. 49.

²⁰ S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA.-Vilnius, 2004.

²¹ S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA.-Vilnius, 2004.

atskirų kriminalistinės nusikaltimo charakteristikos elementų. Būtent dėsningi ryšiai tarp atskirų požymių ir jų grupių yra svarbiausia kriminalistinės charakteristikos savybė; c) duomenys, tarnaujantys tyrimo versijoms išskelti ir patikrinti, sprendžiant pagrindinius tyrimo uždavinius, t.y. strateginius nusikaltimų tyrimo klausimus. Kriminalistinės charakteristikos turinį sudaro susisteminti kriminalistiškai reikšmingi, dažnai pasikartojantys, duomenys. Analizuojant ir įvertinant konkretaus nusikaltimo ypatumus, sulyginant gautus apie jį duomenis su kriminalistine charakteristika, iškeliamos pagrįstos tyrimo versijos.

Kriminalistinė charakteristika skirstoma į lygius, einant nuo bendrumo prie konkretumo,- kriminalistinį nusikaltimų charakteristikos teorinį modelį, atskirų nusikaltimų grupių kriminalistinę charakteristiką, atskirų nusikaltimų rūšių kriminalistinę charakteristiką, atskirų nusikaltimų porūšių kriminalistinę charakteristiką ir atskiro konkretaus nusikaltimo kriminalistinį apibūdinimą(aprašymą).

Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos struktūros pagrindas turi būti nusikaltimų sudėtis. Jeigu nusikaltimo sudėties požymiai įžvelgiami, tai visas įrodinėjimo procesas yra nukreiptas įrodyti nusikaltimo sudėtį arba ją paneigti.

Itin svarbu atskleisti konkretų nusikaltimo sudėties ir kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos sąlytį, kas kriminalistikos aspektu apibūdina nusikaltimo sudėtį arba kokios apibendrintos nusikaltimo sudėties charakteristikos išryškėja tiriant nusikaltimus, t.y. iš baudžiamosios teisės abstrakcijos nusikaltimo sudėtį transformuoti į praktinę nusikaltimo tyrimo plotmę.

Nusikaltimo sudėtį sudaro keturi elementai: nusikaltimo subjektas, nusikaltimo objektas, nusikaltimo objektyvieji požymiai ir nusikaltimo subjektyvieji požymiai. S. Matulienė²² nurodė, kad minėtus nusikaltimo sudėties elementus kriminalistikos tikslais reikėtų transformuoti į tokius kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos elementus:

1. Nusikaltimo subjektą → į asmenį, padariusį pavojingą veiką.
2. Subjektyviuosius nusikaltimo požymius → į nusikaltimo situaciją.
3. Nusikaltimo objektą → į pasikėsینimo dalyką, nukentėjusįjį nuo nusikaltimo.
4. Objektyviuosius nusikaltimo požymius → į nusikaltimo būdą.

S.I. Novikovas²³ pažymi, kad į atskirų rūšių nusikalstamų veikų kriminalistinę charakteristiką turi būti įskaityta: tipinės tyrimo situacijos, sistema duomenų apie nusikalstamų veikų padarymo ir slėpimo būdus, tipiniai nusikalstamų veikų pėdsakai ir

²² S. Kuklianskis, S. Matulienė Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata. Jurisprudencija, 2002, t.29(21), P. 49.

²³ Новиков С. И. Методика расследования преступных нарушений правил дорожного движения. –Киев, 1983. С. 7-10.

tikimos jų radimo vietos, nusikalstamą veiką padariusio asmens charakteristika, nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių charakteristika (vieta, laikas ir kt.).

I. F. Gerasimovas išskiria šiuos kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos struktūros elementus: nusikalstamos veikos paplitimą, nusikaltimų išaiškinimo ypatybes, tipinius nusikaltimo įvykio ir aplinkos bruožus, pėdsakų susidarymo mechanizmą, nusikaltimo padarymo būdą, kaltinamojo asmenybę ir jo elgesio ypatybes, nukentėjusįjį apibūdinančius duomenis.²⁴

Yra ir daugiau nuomonių dėl nusikaltimų kriminalistinės charakteristikos struktūros elementų, bet darbe vadovausimės S. Matulienės išskirta nusikaltimų kriminalistinės charakteristikos struktūra.

1. Asmuo, padaręs nusikaltimą. Kriminalistiniu požiūriu nusikaltimo ištyrimui svarbu, kas tas asmuo, padaręs nusikaltimą. Nusikaltimo išaiškinimo etape visai nesvarbu, ar tas asmuo yra pakaltinamas ir ar sulaukė įstatymo nustatyto amžiaus, nuo kurio žmogus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Svarbu pirmiausiai nustatyti asmenį. Tolesnio nusikaltimo tyrimo metu sprendžiamos ir baudžiamajai teisei būtinos asmens, padariusio nusikalstamą veiką, ypatybės – pakaltinamumas, asmens amžius, išskirtiniais atvejais ir teistumas.

Kriminalistikoje nusikaltėlio asmenybę galima klasifikuoti labai įvairiai: pagal lytį, amžių, išsilavinimą, materialinę padėtį, užsiėmimo rūšį, gyvenimo būdą, sveikatos būklę, ir t.t.

S. Matulienė²⁵ nusikaltėlio asmenybę siūlo tirti trimis kryptimis: a) prognostine, ji numato duomenų apie nežinomo nusikaltėlio asmenybę gavimą pagal paliktus pėdsakus nusikaltimo įvykio vietoje, liudytojų atmintyje ir pagal kitus šaltinius, siekiant nustatyti jo paieškos ir sulaikymo kryptis ir būdus; b) retrospektyvine, tai įtariamojo asmenybės arba jau žinomo kaltojo asmens analizė, siekiant kriminalistiniu požiūriu įvertinti nusikaltėlio asmenybę; c) profilaktine, jos metu renkami, tiriami ir analizuojami duomenys, kuriais naudojantis yra parenkami metodai, būdai ir priemonės, komplikuojančios nusikaltimų padarymą, nutraukiančios asmenų nusikalstamą veiklą arba užtikrinančios palankias sąlygas aptikti ir demaskuoti nusikaltėlių.

Nusikaltėlis turi protą, valią, emocijas, žinias, poreikius, įgūdžius, kurie leidžia suvokti aplinką ir savo pateis elgesį. Jam būdingi ryšiai, santykiai, savybės bei požymiai – kiek bendri visiems, tiek ir individualūs, kiek įgimti, tiek ir įgyti, kiek pastovūs, tiek ir

²⁴ Криминалистика. / под. Ред. Герасимова И. Р. И Драпкина Л. Я. – Москва, 1984, С. 330-332.

²⁵ S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA.-Vilnius, 2004.

besikeičiantys. Tokio pobūdžio požymius būtina įtraukti į kriminalistinę nusikaltimų charakteristiką, nes jie leis įvertinti asmenų, kurie daro atskirų rūšių nusikaltimus, tipines savybes, bei leis nustatyti koreliacinius ryšius tarp nusikaltėlio ir nukentėjusiojo.

Žinios apie nusikaltėlio asmenybę, kaip apie nusikaltimų kriminalistinės charakteristikos elementą, sudaro tie duomenys, kurie gali padėti nustatant efektyvius paieškos kelius, nustatant nusikaltėlį ir kitus, susietus su baudžiamųjų bylų tyrimu uždavinius.

Fizinė subjekto veikla sudaro sudėtingą sistemą. Į ją įeina nusikaltimo pasiruošimas, darymas, slėpimas, savo norų, poreikių, kurie iškyla nusikaltimo darymo metu, tenkinimas, aktyvūs veiksmai, trukdantys nustatyti tiesą byloje ir patraukti jį baudžiamojon atsakomybėn.

Tyrimo metu pagal pėdsakus – požymius galima gauti informacijos, kuri nurodytų įtariamojo lytį, amžių, profesiją, turimas žinias, tam tikrus sugebėjimus, taip pat fizes, psichines ir kitas asmens savybes. Jie nurodo konkretaus asmens savybes, atspindi nusikaltėlio asmenybės duomenis ir sudaro kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos turinį.

Kriminalistikai, nagrinėjant įtariamojo asmenybę, svarbu atsižvelgiant į jo fizes, dvasines ir kitas savybes, išryškinti žmogaus sugebėjimą padaryti nusikaltimą. Visos žmogaus savybės vienaip ar kitaip yra susijusios su jo daromu nusikaltimu.

Asmens, padariusio nusikaltimą, kriminalistinis vertinimas ir sąsajos su kitais charakteristikos elementais. Žmogaus savybės neegzistuoja atskirai, o yra glaudžiai susijusios, viena kitą sąlygoja. Prognozuodamas savo nusikalstamą elgesį, nusikaltėlis tuo pačiu metu numato ir nusikaltimo situaciją, modeliuoja savo veiksmus, nusikaltimo padarymo būdą, pėdsakų slėpimą ir t.t. Nusikalstamas elgesys yra labai glaudžiai susijęs su nusikaltėlio asmenybės savybėmis, jo nusikalstama patirtimi. Rengimasis, nusikalstamų kėslių realizavimas bei nusikaltimo slėpimas priklauso nuo įtariamojo asmenybės, jo intelekto, žinių lygio, jo tarpusavio ryšio su nusikaltimo pasikėsavimo dalyku bei nukentėjusiuoju.

Į žmogaus elgesį visų pirma įeina nusikaltimo būdas, kuris yra svarankiškas identifikacijos objektas, antra, jie gali būti pagrindu atpažįstant ir priskiriant asmenybę tam tikrai nusikaltėlių grupei.

Tarp „nusikaltėlio→poreikių→pasikėsavimo dalyko“ egzistuoja neatsiejamas ryšys.

Žmogus turi tam tikrus įpročius, kurie yra jam fiziologiškai būtini ir sukelia poreikius, dėl kurių ir yra daromi nusikaltimai, pavyzdžiui, įprotis greitai važinėti automobiliu, yra tiesiogiai susietas su tyčiniu KET pažeidimu, kurias pažeidus, dažnais atvejais padaromas ir nusikaltimas.

Svarbus kriminalistų uždavinys yra atskleisti tokius asmenybės bruožus(ypatumus), kurie sąveikaudami su socialine aplinka gali sąlygoti nusikalstamą elgesį.

2. Pasikėsینimo dalykas ir (arba) nukentėjusysis. Pasikėsینimo dalyko negalima tapatinti su nusikaltimo objektu. Pasikėsینimo dalykas yra materialii teisinio gėrio išraiška realiame pasaulyje.

Nusikaltimo objektas ir nukentėjusysis - taip pat yra netapačios sąvokos. Nukentėjusysis - asmuo, kuriam realiai yra padaryta fizinė, turtinė ar moralinė žala. Nukentėjusysis atsiranda ne pačiame procese, o pasikėsینimo rezultate. Turint omenyje tai, kad ne kiekvieno nusikaltimo metu yra padaroma bet kokia žala, tai skirtingai nuo nusikaltimo objekto, be kurio nusikaltimo nėra ir negali būti, nukentėjusysis yra tik nusikaltimo sudėties fakultatyvinis požymis.

Kriminalistikoje akcentuojama nukentėjusiojo asmens veikla nusikaltimo procese(saugojo ar nesaugojo turtą, ar eismo įvykio metu jo veiksmai neįtakojo pasekmių kilimo, jų apimtį, ar rūpinosi gyvybės apsauga, sudarė kliūtis, užkertančias arba mažinančias galimybes nusikalsti ir t.t.). Tai lemia nusikaltimo būdo pasirinkimą. Pats pasikėsینimo dalykas taip pat akcentuoja nusikalstamo elgesio pasirinkimą.

Sąlygiškai nukentėjusįjį arba pasikėsینimo dalyką plačiąja prasme galime vadinti pasikėsینimo objektu.

S. Matulienės²⁶ nuomone, nukentėjusiojo tyrimai kriminalistikoje apima keturias kryptis: retrospektyvinę; prognostinę; profilaktinę; viktimologinę-duomenų apie nukentėjusįjį analize, kuri padeda nustatyti nusikaltimo priežastis ir sąlygas. Viktimologinės analizės metu gauti rezultatai leidžia kelti versijas apie nusikaltėlį arba grupę asmenų, tarp kurių reikia ieškoti įtariamųjų.

Nukentėjusiojo asmenybė turi tokią pačią struktūrą kaip ir nusikaltėlio.

Svarbią reikšmę kriminalistinėje nusikaltimų charakteristikoje užima specifiniai duomenys apie nusikaltimo pasikėsینimo dalyką bei nukentėjusįjį. Kriminalistikai svarbių aukos savybių bei jos elgesio(iki nusikaltimo, nusikaltimo darymo metu ir tuoj po jo) analizė leidžia išsamiau suvokti nusikaltimo aplinkybes, itin apibūdinančias nusikaltėlio elgesio motyvus, savitumą, jo bendrus bei individualius požymius. Tikslinga rinkti tas žinias apie nukentėjusiojo asmenybę, kurios gali suteikti įrodomąją ir taktinę informaciją. Pasirenkant labiausiai tinkamus nusikaltimų tyrimo metodus, atsižvelgiama į įvairius kriminalistinius

²⁶ S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA, 2004.

nukentėjusiojo asmenybės duomenis.

Kriminalistiniu aspektu duomenys apie nukentėjusiojo asmenybės ir elgesio ypatumus galima būtų suskirstyti taip: demografiniai duomenys (lytis, amžius, šeimyninė ir visuomeninė padėtis ir t.t.), duomenys apie fizines, biologines ir psichines ypatybes, apie gyvenimo būdą, vertybines orientacijas, ryšius, santykius su nusikalstamo pasaulio atstovais ir t.t.²⁷

S. Matulienė apibendrinama nukentėjusiojo ir(arba) pasikėsimo dalyko sampratą bei turinį, konstatavo, kad: 1) kriminalistikoje pasikėsimo dalykas pasižymi konkretumu, turi savo pavadinimą, individualius požymius, paskirtį: kam jis priklauso, kas juo naudojasi ir t.t.; 2) kriminalistikoje nukentėjusysis – tai fizinis arba juridinis asmuo, kurį charakterizuoja požymių, savybių ir santykių su aplinka visuma, taip pat kuriam yra padaryta žala (fizinė, turtinė, moralinė); 3) kriminalistinis nukentėjusiojo ir pasikėsimo dalyko tyrimas apima būtinų duomenų apie nusikaltimą gavimą, siekiant juos panaudoti nusikaltimų atskleidimui, pasirenkant tinkamiausius taktinius būdus prieš atliekant tyrimo veiksmus; 4) nukentėjusiojo tyrimas kriminalistikoje apima keturias kryptis: retrospektyvinę, prognostinę, profilaktinę ir viktimologinę; 5) nukentėjusiuosius siūlo kriminalistikoje klasifikuoti pagal: nukentėjusiojo juridinį statusą, nusikaltimo rūšis, tarpusavio santykius su nusikaltėliu, padarytos žalos pobūdį ir priklausomai nuo nukentėjusiojo vaidmens nusikaltimo padaryme.

Pasikėsimo dalyko ir (arba) nukentėjusiojo kriminalistinis vertinimas ir sąsajos su kitais elementais. Nukentėjusysis ir(arba) nusikaltimo pasikėsimo dalykas turi nemažai tarpusavio ryšių su asmeniu, įtariamam nusikaltimo padarymu, nusikaltimo situacija, nusikaltimo būdu.

Analizuodama pasikėsimo dalyko ir(arba) nukentėjusiojo sąsajas su kitais kriminalistinės nusikaltimo charakteristikos elementais bei jų kriminalistinį vertinimą S. Matulienė²⁸ pabrėžė, kad: 1) nukentėjusiojo asmenybės ir pasikėsimo dalyko analizė leidžia objektyviai įvertinti nusikaltimo įvykį, iškelti pagrįstas versijas apie nusikaltėlį ir jo elgesio motyvus, nustatyti grupę asmenų, kurių tarpe reikia ieškoti nusikaltėlio, prognozuoti nusikaltėlio elgesį tyrimo metu, numatyti nusikaltimo priežastis ir aplinkybes, nulėmusias jo padarymą; 2) nukentėjusiojo asmenybė - labai sudėtinga kriminalistinių santykių figūra. Jos padėtis ir reikšmė keičiasi priklausomai nuo nusikaltimo kategorijos, nusikalstamo

²⁷ S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA, 2004.

²⁸ S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA, 2004.

pasikėsinio rūšies, tarpusavio ryšių tarp nukentėjusiojo ir nusikaltėlio buvimo ar nebuvimo, psichologinių nukentėjusiojo savybių, jo vaidmens iki nusikaltimo darymo, darymo metu ir po jo.

Kriminalistinė nusikaltimo pasikėsinio dalyko charakteristika turi didelę reikšmę nustatant asmenį, padariusį nusikaltimą.

3. Nusikaltimo situacija. Situacija - tai tam tikra aplinka, kurią priimdamas tam tikrus sprendimus, įvertina nusikaltėlis. Kiekviena situacija yra pakankamai konkreti (apibrėžta), t.y. ji egzistuoja laiko-erdvės ribose. Situacijos gali būti apribotos nedidele erdve ir trukti vos kelias sekundes (pavyzdžiui, kelių eismo įvykis). Situacijoms taip pat yra būdingas sąlyginis pasikartojimas. Pati situacija kiekvienu atveju yra individuali. Visiškas situacijos pasikartojimas - praktiškai neįmanomas reiškinys, nes būtinai bus kitas laiko faktorius.

Kriminalistinių situacijų funkcinės (tuo pačiu ir praktinės) paskirtys yra skirtingos. Kriminalistinė situacija atsako į klausimą kaip? (atskleidžia patį nusikaltimo padarymo mechanizmą, santykius, susiklosčiusius nusikaltimo rengimo, darymo, slėpimo metu ir pan.)

Kriminalistinė situacija - tai įvairaus pobūdžio aplinkybių (santykių) tarp nusikaltimo dalyvių (aukos ir nusikaltėlio, bendrininkų, tarp tyrėjo ir tiriamojo asmens ir pan.) visuma, kuri susidaro prieš padarant nusikaltimą, jį realizuojant, po nusikaltimo padarymo jį slepiant ar nusikaltimo tyrimo metu.²⁹

Kriminalistinę situaciją sudaro dvi dalys: nusikaltimo situacija ir tyrimo situacija.

Nusikalstamas įvykis ir pasiruošimas jam vyksta tam tikroje aplinkoje, kurios elementai palieka pėdsakus. Tokio pobūdžio pėdsakuose slypi kriminalistiškai svarbi informacija, pagal kurią galime spręsti, kokiose sąlygose buvo ruošiamas ir daromas nusikaltimas, kokios iš aplinkos sąlygų palengvino ar apsunkino nusikaltimo darymą. Nusikaltimo situacija atsispindi ne tik materialiuose duomenyse, bet ir nusikaltimo dalyvių elgesyje, jų tarpusavio ryšiuose ir t.t. Tyrimo metu negalima susikoncentruoti tik į nusikaltimo padarymo vietą, būtina plačiau išanalizuoti visą nusikaltimo situaciją.

Tiriant nusikaltimo situaciją dažniausiai nustatoma, kokios aplinkos sąlygos buvo prieš nusikaltimą padarant ir kaip jos pasireiškė įvykus nusikaltimui; kas tiriamo įvykio aplinkoje buvo specialiai parengta nusikaltėlio, o kas nepriklausė nuo jo valios; kaip aplinkos sąlygos nusikaltėlis panaudojo savo tikslams, kokią jos turėjo įtaką pasirenkant nusikaltimo būdą; kokios aplinkos sąlygos padėjo padaryti nusikaltimą ir kokios trukdė; kokios aplinkos

²⁹ S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA, 2004.

sąlygos lėmė tam tikro nusikaltimo būdo ir mechanizmo pasirinkimą; kas galėjo realiai pasinaudoti objektyviomis nusikaltimo sąlygomis ir pan.³⁰

Nusikaltimo situacija - tai į nusikaltimą įtrauktų asmenų įvairovės visuma prieš padarant nusikalstamą veiką, realizuojant ją ir po nusikaltimo padarymo.³¹

Nusikaltimo situacijos struktūra įvairių mokslininkų nurodoma šiek tiek skirtingai.

S. Matulienė³² nurodo šią nusikaltimų situacijos struktūrą: tai nusikaltimo sąlygos - vietos sąlygos, meteorologinės sąlygos, laiko sąlygos; nusikaltimą sąlygojantys veiksniai – gamybiniai veiksniai, daiktiniai veiksniai, elgesio veiksniai, fizikiniai-cheminiai veiksniai, kiti veiksniai, kiti objektyvūs realybės veiksniai.

Turint duomenų apie nusikaltimo laiką, galima kelti versijas apie nusikaltimo pasiruošimo pobūdį, dalyvius, jų asmenines savybes, apie nusikaltimo pasekmių atsiradimo laiką bei vietą, ir t.t.

Nusikaltimo situacijas pagal jų pobūdį sąlygiškai galime suskirstyti į: 1) būtinas(jos egzistuoja nepriklausomai nuo nusikaltimo rūšies; 2) pagrindines(kurios susietos tam tikrais ryšiais su nusikaltėliu) ir antrarūšes; 3) aktyvias ir pasyvias; 4) sudėtingas(pasižyminčias aukšta vidine organizacija) ir paprastas; 5) tipines(būdingos aplinkos, kurioje padaroma daugelis panašių nusikaltimų) ir specifines.

Situacijas galima klasifikuoti ir pagal nusikaltimo tikslus bei motyvus, jų įgyvendinimo etapus, pagal asmenį, padariusį nusikaltimą, pagal nukentėjusįjį ar pasikėsino objektą.

Situacija, susidariusi iki nusikaltimo padarymo – tai vietos, laiko sąlygos, nusikaltimo dalyvių tarpusavio santykiai, kurie daro įtaką nusikaltimo pasiruošimui, determinuoja nusikaltimo būdą. Išanalizavus šią situaciją, galime nustatyti nusikaltimo motyvą. Antroji nusikaltimo situacijos dalis apibūdinama susidariusi sąlygų ir aplinkybių sistema, kuriose buvo įgyvendintas nusikaltimo tikslas. Ji parodo nusikaltimo vietą, laiką būdą, motyvą, įrankius, priemones, nusikaltimo pėdsakus ir t.t. Situacijoje, susidariusioje po nusikaltimo, atsispindi sąlygos ir aplinkybės, kurios vystėsi po nusikaltimo. Ji trunka iki kiteisminio tyrimo pradėjimo.

Nusikaltimo situacijos kriminalistinis vertinimas ir vieta kriminalistinės nusikaltimo charakteristikos sistemoje. Situacija – tai pagrindas, kuris sujungia į vieną sistemą visus kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos elementus.

³⁰ A. Gorbatkov Kontrabandos kriminalistinė charakteristika//Teisė. 2001. Nr. 39. P. 25.

³¹ S. Matulienė kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA, 2004.

³² S. Matulienė kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA, 2004.

Nusikaltimo situacija gali pasikeisti panaudojus bet kokį nusikaltimo padarymo būdą, todėl gali pasikeisti nusikaltimo įvykių eiga.

Apibendrinama nusikaltimo situacijos kriminalistinį vertinimą S. Matulienė³³ pabrėžė, kad: 1) nusikaltimo situacija yra specifinis kriminalistinės charakteristikos elementas. Skirtingai nei nusikaltimo būdas, situacija apibūdina ne nusikalstamo elgesio elementus, o pačią terpę, kurioje jie pasireiškia; 2) nusikaltimo situacija nulemia nusikaltimo būdą, joje atsispindi ir svarbūs nusikaltėlio, turėjusio įtakos aplinkai ar ją pakeitusio, asmenybės bruožai. Nusikaltimo situaciją gali apibūdinti daugelis elementų: objektas, reiškiniai, procesai, sąlygos, aplinkybės, faktai, būklė, santykiai. Šią aplinką sudaro tam tikra geografinė aplinka, technologinė aplinka (aplinkos elementai, sukurti iš gamtos išteklių darbu ir žmogaus valia) bei kai kurie mikroaplinkos (ją tyrinėja kriminologija) elementai (socialinė nusikaltėlio aplinka).

4. Nusikaltimo būdas. Jis padeda nustatyti asmenis, padariusius nusikaltimą, atskleisti patį įvykį, organizuoti tinkama kryptimi tyrimą bei nusikaltimų prevenciją. Be to nusikaltimo būdo metodologinė reikšmė yra svarbi kuriant bei tobulinant atskirų nusikaltimų rūšių tyrimo metodikas, taip pat nusikaltimo būdas yra pagrindas sumuojant bei vertinant informaciją, kuri atsispindi įvairiuose pėdsakuose.

Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos pagrindas yra tam tikros rūšies nusikaltimų tipinių būdų visuma.³⁴ Kiekvienas nusikaltimas turi padarymo būdą.

Nusikaltimo būdas parodo, kaip buvo padarytas nusikaltimas. Nusikaltimo būdas gali būti ir nusikaltimą kvalifikuojantis požymis (girtas už vairo ir t.t.).

Nusikaltimo būdas visada konkretus. Kriminalistikoje nusikaltimo būdas yra naudojamas surasti įtariamąjį; nustatyti pėdsakų susidarymo mechanizmo dėsningumus pagal tam tikrą schemą: būdas → sąveikos pobūdis → nusikaltimo pėdsakai (kurie vienais atvejais leidžia įrodyti patį nusikaltimo būdą, o kitais, išeinant iš pėdsakų susidarymo mechanizmo dėsningumų, surasti kitus pėdsakus), todėl dauguma metodikų remiasi dėsningumais.

S. Matulienė³⁵ pažymėjo, kad literatūroje kol kas nėra vieningo nusikaltimo būdo apibrėžimo, diskutuojama, ar į nusikaltimo būdą reikia įtraukti laiko ir vietos požymį, ar būtinos visos nusikalstamos veikos stadijos ir pan. Tačiau nežiūrint į kai kuriuos mokslininkų skirtingus požiūrius, jie visi sutinka, kad nusikaltimo padarymo būdas, pasireiškiantis įvairiuose pėdsakuose yra svarbus duomenų šaltinis apie nusikalstamos veikos

³³ S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA 2004.

³⁴ E. Palskys, M. Kazlauskas, P. Danisevičius Kriminalistika.-Vilnius, 1985. P. 265.

³⁵ S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA. 2004.

kokybinę charakteristiką. Nusikaltimo būdas suprantamas kaip veikimas arba neveikimas ir jam priskiriami nusikaltimo įrankiai, bei priemonės, nusikaltimo padarymo laikas ir vieta, įvairios gudrybės, kurių dėka patenkama į nusikaltimo vietą, situacijos, palankios nusikalstamiems kėslams realizuoti sukūrimas.

Nusikaltimo būdai klasifikuojami: 1) pagal struktūros pobūdį-visos struktūros nusikaltimo būdas(visa nusikaltimo veiksmų sistema); dalinės struktūros nusikaltimo būdas(nėra kurio nors vieno iš struktūrinių dalių); 2) pagal nusikaltimo būdo veiksmų sudėtingumo turinį-paprasti(susidedantys iš elementarių veiksmų); sudėtingi(kurių vykdymas reikalauja atlikti keletą operacijų, panaudoti kelis būdus, priemones, kartais jie vienas nuo kito nutolę laiko ir erdvės atžvilgiu); 3) pagal tai ar nusikaltimo padarymo metu naudojami įrankiai ir priemonės-naudojami įrankiai ir (arba) priemonės; nusikaltimo būdas realizuojamas be pagalbinių įrankių ir priemonių; 4) pagal tai, kiek žmonių dalyvauja nusikaltimo padaryme – nusikaltimo būdą realizuoja tik vienas nusikaltėlis; nusikaltimas įgyvendinamas grupės asmenų(pasiskirsčius ar ne vaidmenimis); 5) laiko atžvilgiu – ilgalaikiai nusikaltimo būdai; trumpalaikiai nusikaltimo būdai.

Analizuodama nusikaltimo būdo kriminalistinį vertinimą bei sąsajas su kitais kriminalistinės charakteristikos elementais S. Matulienė³⁶ konstatavo, kad : 1) nusikaltimo būdo turinį sudaro tam tikra elementų sistema(nusikaltimo įrankių bei priemonių), nusikaltimo padarymo lygis, paruošiamųjų veiksmų, atlikimo bei slėpimo būdai ir kt.), kuri turi kriminalistikai svarbius nusikaltimų atskleidimo ir tyrimo požymius bei savybes; 2) nusikaltimo būdas yra objektyviai ir subjektyviai sąlygota nusikaltėlio elgesio sistema iki, po ir nusikaltimo darymo metu, paliekanti įvairaus pobūdžio būdingus pėdsakus išorėje. Objektyvūs veiksniai-tai nusikaltimo padarymo vieta, laikas, nusikaltimo įrankiai ir priemonės, nusikaltimo pasikėsinimo dalykas ir nukentėjusysis, o prie subjektyvių nusikaltimo būdą sąlygojančių veiksnių galime priskirti nusikaltėlio amžių, profesiją, gyvenimo būdą jo įpročius, įgūdžius ir t.t.; 3) nusikaltimo būdo nustatymas leidžia sėkmingai užkirsti kelią nusikaltimams, kurie gali būti įvykdyti konkrečiu jau žinomu arba numatomu būdu. Taip pat duomenys apie panaudotą nusikaltimo būdą gali būti sėkmingai panaudoti ieškant asmenų, kurie padarė šiuos nusikaltimus; 4) nusikaltimo būdas yra labai svarbus iškeliant versijas apie nusikaltėlį, pasikėsinimo dalyką, nukentėjusįjį ir nusikaltimo situaciją; 5) duomenys apie nusikaltimo būdą yra panaudojami rengiant atskirų nusikaltimų rūšių tyrimo metodikas; 6)

³⁶ S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. LTA, 2004.

turint teorinį nusikaltimo būdo modelį ir jį pritaikius praktikoje, mes galime ieškoti tam tikrų sąsajų su nusikaltėliu, pasikėsinimo dalyku, nukentėjusiuoju bei susiklosčiusia nusikaltimo situacija.

1.2 Eismo įvykių tyrimo metodikos bendroji schema

Pradedant ir atliekant eismo įvykių tyrimus, tyrėjas privalo savo veiklą tinkamai organizuoti, kad ji būtų racionali, metodiškai pagrįsta ir tikslinga. Jis pirmiausiai turi remtis savo asmenine ir kolegų mokslu pagrįsta eismo įvykių tyrimo patirtimi, kad surasti pasitvirtinusias tyrimo metodikas, būdus efektyviausiam tyrimui pasiekti. Tyrėjas privalomai turi remtis bendrąją kriminalistikos teorija, specialistų teikiamomis rekomendacijomis kriminalistikos technikos ir taktikos srityje. Šiuose šaltiniuose įtvirtintos žinios apie bendrosios tyrimo metodikos schemas, atskirus tyrimo veiksmus, įvairius kompleksinius veiksmus, metodus, būdus, apie kriminalistikos technikos ir taktikos veiksmingumą³⁷. Kriminalistikos technikos ir taktikos bendrosios teorijos metodai naudojami visų rūšių nusikaltimų tame tarpe ir eismo įvykių tyrimo metu.

R.S. Belkin³⁸ nusikalstamų veikų tyrimą skirsto į tris etapus:

1. Pradinis etapas, tai intensyvi paieška, suradimas ir įtvirtinimas duomenų, galinčių tapti įrodymais byloje, asmens padariusio nusikalstamą veiką nustatymas ir suradimas. Šiame etape atliekami šie tyrimo veiksmai: įvykio vietos apžiūra, apklausos ir kt., kad surinkti pakankamą įrodymų kiekį. Tačiau nusikalstama veika šiame etape gali būti atskleista ir, dėl tam tikrų priežasčių, neatskleista. Neatskleidus visi surinkti duomenys analizuojami sisteminami ir numatomi tolimesni tyrimo veiksmai atskleidžiant nusikalstamas veikas.

2. Antrojo etapo esmė, tai tikslingas, kryptingas metodinis įrodinėjimas. Nustačius ir suradus asmenį, padariusį nusikalstamą veiką, jam reiškiamas įtarimas, atliekami kiti būtini tyrimo veiksmai.

3. Trečiąjį baigiamąjį tyrimo etapą sudaro šie elementai: a) procesiniai veiksmai, užbaigiant tyrimo veiksmus; b) papildomi tyrimo veiksmai, atliekami įtariamojo, jo gynėjo prašymu, prokuroro ar(ir) teismo nurodymu; c) papildomi tyrimo veiksmai, kurie atliekami atnaujinus nutrauktą ikiteisminį tyrimą ar pakeitus nuosprendį; d) organizacinės, ogranizacinės

³⁷ Образцов В.А. в соавт. с Топорковым А.А . Криминалистика. – Москва, 1997. С. 491.

³⁸ Белкин Р. С. Курс криминалистики: Учеб. пособие для вузов. – Москва, 2001. С.783-787.

techninės priemonės, būtinos tyrimui užbaigti.

R. S. Belkin³⁹ tyrėjo darbo eiliškumą, sudarant tyrimo planą, nurodo tokia tvarka: a) surinktos medžiagos įvertinimas, būtinai išsiaiškinant situaciją, kurioje buvo įvykdytas nusikaltimas; b) galimų tyrimo versijų nustatymas; c) numatymas klausimų, kuriuos reikia išsiaiškinti, kad patikrinti kiekvieną iš nustatytų versijų; d) numatymas tyrimo veiksmų, kuriuos būtina atlikti, kad išsiaiškinti numatytus klausimus; e) terminų tyrimo veiksmams atlikti numatymas.

Šio mokslininko nuomone - tyrimo veiksmų, būtinų numatytoms versijoms patikrinti, sąrašas ir yra tyrimo planas.

Pagrindiniai tyrimo planavimo principai yra šie: a) planuoti visada būtina nuo nusikaltimo politinio svarbumo įvertinimo ir situacijos, kurioje buvo padarytas nusikaltimas, analizės; b) planuoti reikia taip, kad būtų užtikrintas skubus, operatyvus įrodomųjų bylos duomenų surinkimas; c) plane turi būti numatytas tokių duomenų surinkimas, kurie duotų atsakymus į septynnarės romėnų formulės klausimus; d) visas tyrimas gali būti suskirstytas į dvi atskiras dalis, kurias sąlyginai būtų galima pavadinti bendrąjį ir specialųjį tyrimą (iki ir po įtarimo pareiškimo konkrečiam asmeniui).

Tyrimo plane pirmiausiai būtina numatyti tyrimo veiksmus, kuriuos atliekant gaunami pirminiai duomenys. Tai eismo įvykio vietos apžiūra, transporto priemonės(ių) apžiūra, liudytojo(ų), nukentėjusiuo(ų) ir įtariamojo(ų) nustatymas ir apklausa.

Kitų vykdomų tyrimo veiksmų eiliškumas priklauso nuo konkretaus tiriamo eismo įvykio aplinkybių.

Eismo įvykių bylose papildomi tyrimo sunkumai iškyla, kai vairuotojai iš įvykio vietos pasišalina ir pasislepia. Per trumpą laiką pėdsakai ir daiktiniai įrodymai greitai prarandami.

Paieška, taip vadinamais „karštais pėdsakais“, prasideda neatidėliojant nuo eismo įvykio vietos, nelaukiant įvykio vietos apžiūros pabaigos ir jos rezultatų.

Įstatymai reikalauja, kad tiriant eismo įvykius būtų nustatytos visos aplinkybės, turinčios reikšmės teisingam bylos ištyrimui ir priimant teisingą sprendimą.

Tokios aplinkybės yra: 1) kelio situacija eismo įvykio momentu; 2) transporto priemonių techninis stovis; 3) įvykusio eismo įvykio pasekmės; 4) įvykusio eismo įvykio mechanizmas; 5) eismo įvykio dalyvių asmenybės, jų psichinė, fizinė būseną; 6) įvykusio eismo įvykio priežastys; 7) priežastinis ryšys tarp KET pažeidimo ir pasekmių; 8) kiekvieno eismo įvykio dalyvio kaltė; 9) priežastys ir aplinkybės, įtakojusios eismo įvykio kilimą.

³⁹ Белкин Р.С. Курс криминалистики: Учеб. пособие для вузов. – Москва, 2001. С. 481

Išvardytos aplinkybės nėra galutinės ir kiekvienu atveju gali atsirasti kitų aplinkybių būtinų iširti. Kiekvienas eismo įvykis, nors ir turi bendrų elementų, panašumų, tačiau kiekvienas yra atskiras ir visiškai nėra pakartojamas.

Taigi eismo įvykių tyrimo bendroji schema yra tokia:

- gavus pranešimą apie įvykusį eismo įvykį, nedelsiant sudaroma operatyvinė grupė, į kurios sudėtį turėtų įeiti: tyrėjas, turintis pareigą atlikti ikiteisminį tyrimą; specialistas, turintis žinių eismo įvykių vietoms apžiūrėti; patrulis, turintis patirtį eismo įvykių įforminime; jeigu reikės, kiti pareigūnai, kurie saugos eismo įvykio vietą, reguliuos eismą ir atliks kitus būtinus veiksmus, esant būtinybei ir kiti specialistai, ekspertai;

- eismo įvykio vietoje tyrėjas pirmiausiai vizualiai apžiūri įvykio vietą, analizuoja jo įvykimo aplinkybes ir mechanizmą, nustato svarbiausius įvykio vietoje paliktus pėdsakus;

- tyrėjas eismo įvykio vietą apžiūri aktyviai užfiksuodamas ir aprašydamas visus esančius duomenis, susijusius su eismo įvykiu, paima daiktinius ir kitus įrodymus.

Esant galimybei įvykio vietoje turėtų būti nedelsiant apžiūrėtos ir transporto priemonės, tačiau tai padaryti įvykio vietoje ne visada įmanoma dėl intensyvaus eismo, blogo apšvietimo, oro sąlygų ir kitų objektyvių priežasčių. Todėl dažniausiai transporto priemonės paimamos ir detaliai apžiūrimos saugojimo aikštelėse, reikalui esant pateikiamos specialistui, ekspertui.

- tyrėjas apžiūrėdamas eismo įvykio vietą, transporto priemones, asmens(ų) kūnus, drabužius ir kitus objektus, surašo protokolą;

- nustatomi nukentėjusieji, liudytojai, galintys paliudyti apie įvykio aplinkybes, įtariamasis ir jie apklausiami;

- paskiriami nukentėjusiųjų, reikalui esant galimam įtariamajam, kūno tyrimai ar ekspertizės sužalojimų pobūdžiui, mechanizmui, sveikatos sutrikdymo mastui nustatyti;

- esant būtinumui, paskiriami objektų tyrimai ar ekspertizės;

- esant būtinumui, paskiriami eismo įvykio tyrimai ar ekspertizės, eismo įvykio kompleksiniai medicininiai – eismo įvykio tyrimai ar ekspertizės, siekiant nustatyti eismo įvykio kilimo sąlygas, aplinkybes, priežastis, įvykio mechanizmą, automobilių susidūrimo ir atsiradusių apgadinimų mechanizmą, nukentėjusiųjų sužalojimų padarymo mechanizmą, siekiant nustatyti eismo įvykio ir pasekmių kilimo priežastinį ryšį, nukentėjusiojo subjektyvaus elgesio ir pasekmių atsiradimo priežastinį ryšį, nukentėjusiojo kaltės dydį kilusių pasekmių atžvilgiu.

1.2.1 Eismo įvykių tipinės situacijos ir versijos

Eismo įvykių tyrimas vyksta tam tikromis laiko, vietos, aplinkos sąlygomis, sąveikaujančiomis su kitais objektyvios tikrovės procesais, asmenų, įtariamų eismo įvykio sukėlimu elgesiu, taip pat veikiant ir kitiems, tyrėjui tuo metu nežinomiems, aplinkos faktoriams(sąlygoms). Ši sudėtinga, sąveikaujanti įvairių faktorių(sąlygų) sistema ir sudaro tą aplinką, kurioje tyrėjas ir kiti tyrimo subjektai atlieka tyrimo veiksmus.

R. S. Belkin⁴⁰ pažymėjo, kad tyrimo situacija-tai sąlygų sąveika, kuriose tam tikru momentu vykdomas tyrimas, t.y. ta aplinka, kurioje vyksta įrodymo procesas. Jis nurodė objektyviuosius ir subjektyviuosius faktorius(sąlygas), kuriems veikiant ir formuojasi tyrimo situacija. Objektyvieji faktoriai(sąlygos), tai: a) tyrėjo turimų duomenų apimtis ir pobūdis, kurie priklauso nuo tiriamo įvykio mechanizmo, jo pėdsakų susidarymo sąlygų įvykio aplinkoje; b) egzistuojančių nepanaudotų įrodomosios informacijos šaltinių pastovumas, gavimas orientuojančios informacijos iš patikimų šaltinių; c) procesų intensyvumas prarandant įrodymus, šiuos procesus veikiančių faktorių(sąlygų) poveikio intensyvumas; d) tyrėjo tam tikru momentu tam tikrų pajėgų, priemonių, laiko turėjimas ir galimybė juos panaudoti optimaliausiomis sąlygomis; e) tiriamojo įvykio, tuo metu esančios baudžiamosios teisės, įvetinimas.

Subjektyvieji faktoriai(sąlygos), tai: a) tyrime dalyvaujančių asmenų psichologinė būseną; b) tyrėjo psichologinė būseną, jo žinių ir sugebėjimų lygis, praktinė patirtis, tyrėjo sugebėjimas priimti ir realizuoti sprendimus ekstremaliomis sąlygomis; c) nusikaltėlio, kai kada nukentėjusiojo ir liudytojų veiksmai, trukdantys nustatyti tikrąją tiesą; d) palanki(nekonfliktinė) tyrimo eiga; e) tyrėjo pastangos pakeičiant tyrimo situaciją palankia tyrimui; f) tyrėjo, operatyvinio darbuotojo, eksperto, kviestinių padarytų klaidų pasekmės; g) nenumatyti nukentėjusiojo ir kitų asmenų, nesusijusių su tyrimu, veiksmai.

Tyrimo situacija pirmiausiai sąlygoja konkrečių tyrimo veiksmų taktiką.

M. P. Chilobok ir E. M. Ašmarinovi⁴¹, pradedant eismo įvykių tyrimą, išskiria dvi tipines situacijas: a) vairuotojas žinomas - jis ir transporto priemonė yra įvykio vietoje; vairuotojas pasislėpė kartu su automobiliu ar be jo, tačiau jo asmenybė nustatyta; b) vairuotojas nežinomas – jis pasislėpė iš įvykio vietos kartu su automobiliu arba vogtą automobilį paliko. Dažnesnė yra pirmoji situacija.

⁴⁰ Белкин Р.С. Курс криминалистики. Учеб. пособие для вузов. – Москва, 2001. С.627-638.

⁴¹ Криминалистика. Под. ред. проф. В. А. Образцова.-Москва, 1997. С. 699-670.

Z. G. Samošina ir N. P. Jablokov⁴² išskiria penkias tipines situacijas: 1) eismo įvykio vietos situacija užfiksuota be pakeitimų, vairuotojas žinomas. Jis ir transporto priemonė yra įvykio vietoje; 2) eismo įvykio vietos situacija pakeista eismo įvykio dalyvių, tačiau transporto priemonė ir vairuotojas yra įvykio vietoje; 3) eismo įvykio vietos situacija nepakeista, išsaugoti eismo įvykio mechanizmo elementai, tačiau vairuotojas kartu su transporto priemone pasislėpė (dažniausiai ši situacija susidaro kai įvykio metu sukeliama sunkios pasekmės, arba vairuotojas būna apsvaigęs nuo alkoholio ar kitų medžiagų); 4) situacija, kai transporto priemonių judėjimo zonoje aptinkamas lavonas, tačiau be tipinių eismo įvykio buvimą charakterizuojančių požymių; 5) situacija, kai aptinkamas lavonas ne transporto priemonių judėjimo zonoje, bet su partrenkimo požymiais ant kūno, ant drabužių aptinkami dažų, tepalų pėdsakai ir t.t.).

Esant kuriai nors šiai tipinei situacijai keliamos ir atitinkamos tipinės versijos. Versijų kiekis ir sudėtingumas priklauso nuo situacijos neaiškumo ir sudėtingumo.

Dažniausiai pasitaikančios pirmosios dvi tipinės situacijos. Šiais atvejais dažniausiai yra padaromi nežymūs arba nesunkūs sveikatos sutrikdymai nukentėjusiesiems arba didelė žala turtui.

Būtina paminėti, kad atliekant Alytaus apskrities policijos komisariatuose atliktų ikiteisminių tyrimų eismo įvykių bylose analizę, nustatyta, kad būtent šios tipinės tyrimo situacijos ir buvo dažniausiai susidariusios. Buvo keletas tyrimų, kur vairuotojai buvo nuvažiavę iš įvykio vietos, tačiau nesislapstė, neslėpė transporto priemonių, nenaikino eismo įvykio objetyviųjų duomenų, bet nuvažiavo subjektyviai klysdami, kad eismo įvykio metu niekam jokios žalos nepadarė. Kitų tyrimo situacijų atliekant tyrimą nenustatyta, todėl šiuo klausimu dėstomojoje darbo dalyje tęsti diskusinę analizę manytume netikslinga.

Trečiajai, ketvirtajai ir penktajai tipinei eismo įvykio tyrimo situacijai būdingos sunkios pasekmės: nukentėjusiojo(ųjų) mirtis; bandymai inscenizuoti eismo įvykį slepiant žmogžudystę, slepiant buvusį eismo įvykį ir t.t.

Šios situacijos dažniausiai būdingos kai eismo įvykiai padaromi vogtomis transporto priemonėmis, arba padaromi eismo įvykiai vairuotojams būnant apsvaigusiems nuo alkoholio ar kitų medžiagų.

Transporto priemonių ir jų vairuotojų paieška atliekama remiantis eismo įvykio vietoje paliktais materialiaisiais pėdsakais, tai pagal transporto priemonės modelį, tipą, jo spalvą, pagal transporto priemonės valstybinį numerį ar jo dalį, vežto krovinio

⁴² Криминалистика. Под. ред. Яблокова. – Москва, 2007, С. 750-752.

charakteristiką, pagal paliktus įvykio vietos pažeidimus ar nukentėjusiojo sužalojimus, pagal transporto priemonės paliktus pėdsakus kelyje, taip pat pagal gautą informaciją apie vairuotojo išvaizdą.⁴³

Pirmame tyrimo etape, pakol tyrėjas neturi pakankamai duomenų apie įvykį, kad iškelti detalias tyrimo versijas, jis savo veiklą planuoja vadovaudamasis tipinėmis įvykstančių eismo įvykių versijomis.

A. Barkauskas teigia, kad „Kriminalistinės versijos yra vienas iš svarbiausių taktikos elementų“.⁴⁴

Kriminalistinės versijos – tai faktiniais duomenimis pagrįstos nusikaltimo arba atskirų jo aplinkybių prielaidos, kuriomis remiantis aiškinama bylai reikšmingų faktinių duomenų kilmė bei jų tarpusavio ryšiai ir nustatoma tiesa byloje.

Kriminalistinės versijos reikšmingos tuo, kad jomis remiantis logiškai modeliuojamas nusikaltimo padarymo mechanizmas. Remiantis šiomis versijomis, nustatomos nusikaltimo tyrimo kryptys ir logiškai pagrindžiamas nusikaltimo nagrinėjimas. Tai vienas iš svarbiausių pažinimo metodų, padedančių nustatyti tiriamo įvykio aplinkybes. Jeigu nėra versijų ir bylai reikšmingų faktinių duomenų nustatymo tyrimo plano, nusikaltimo tyrimas tampa chaotiškas, atsitiktinio pobūdžio, ir todėl atsiranda didelė tikimybė suklysti.

Gnoseologiniu(graik. gnosis-žinios, logos-mokslas)- mokslas apie žmogaus pažinimo ribas) požiūriu kriminalistinė versija yra vaizdinio mąstymo bei vaizduotės padarinys. Tyrėjas pagal rastus ir nustatytus tiriamo įvykio pėdsakus savo vaizduotėje atkuria bei logiškai modeliuoja praeities įvykį. Pasinaudodamas ankstesne praktine ir asmenine gyvenimo patirtimi, mokslo apibendrintomis žiniomis, įsivaizduoja rastų pėdsakų tarpusavio ryšius, jų sąveiką su tiriama aplinka.

Taigi tiriant nusikaltimus, dėl KET pažeidimų, pradinėje nusikaltimo tyrimo stadijoje apie tiriamą įvykį faktinių duomenų dažniausiai žinoma nedaug, pastebima tik dalis įvykdyto nusikaltimo aplinkybių. Tokiais atvejais keliamos tipinės versijos, t.y. nusikaltimo tyrimo praktikos apibendrintos prielaidos. Jos taikomos jeigu nusikaltimo tyrimo situacija yra tipinė. Tokios versijos taikomos todėl, kad turėdamas nedaug faktinių duomenų nusikaltimų tyrėjas galėtų pasirinkti įvairias nusikaltimų tyrimo kryptis. Gnoseologiniu požiūriu tipinė versija yra analogijos taikymo rezultatas. Kiekvienas nusikaltimas yra individualus ir nepakartojamas, tačiau turi panašumų ir bendrų bruožų su kitais tos rūšies(grupės) nusikaltimais.

⁴³ Криминалистика. – Москва, 1997. С. 699-670.

⁴⁴ A. Barkauskas Kriminalistinių versijų koncepcijų istorinės raidos bruožai. LTU Jurisprudencija, 2004, t. 52(44). P. 92-102.

Tipinių versijų pažintinė reikšmė yra ribota: aplinkybes jos nusako tik bendriausiais bruožais, nes trūksta informacijos. Tolesnėse konkrečiau įvykio tyrimo stadijose, atliekant tyrimą bei paieškos veiksmus, tipinės versijos konkretinamos, glaudžiau siejamos su tiriamo įvykio ypatybėmis, tampa labiau apibrėžtos. Tipines versijas galima suskirstyti į bendrąsias, atskiras ir detalias.⁴⁵

Bendrosios tipinės versijos, kurios iškeliamos pradiniam tyrimo etape, nukreipiamos į tai, kad išsiaiškinti svarbius klausimus, t.y. ar turėjo vairuotojas galimybę išvengti eismo įvykio, bet neišnaudojo tų galimybių; ar eismo įvykis įvyko dėl kitų asmenų kaltės; ar eismo įvykis įvyko dėl kitų aplinkybių, nepriklausiusių nuo eismo įvykio dalyvių. Kad visa tai išsiaiškinti, keliamos versijos dėl eismo įvykio kilimo.

Eismo įvykio priežastimis gali būti: vairuotojų pažeidžiamos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklės; kitų eismo dalyvių KET pažeidimai; techniškai netvarkingos transporto priemonės; pavojinga kelio situacija; atsitiktinės aplinkybės, nenumatytos vairuotojų ar kitų eismo dalyvių. Prie tam tikrų aplinkybių, konkrečiose situacijose, gali būti iškeltos versijos dėl eismo įvykio inscenizavimo, panaudojant transporto priemones dėl žmogžudystės ir kitų nusikalstamų veikų padarymo.⁴⁶

Kiekvienoje bendroje tipinėje versijoje iškeliamos ir kitos versijos, liečiančios nusikalstamos veikos subjektą, objektą, objektyviuosius ir subjektyviuosius nusikalstamos veikos požymius ir kitas aplinkybes, susijusias su jomis.

Jeigu iš transporto priemonės apžiūros duomenų matyti, kad transporto priemonė buvo netvarkinga, tai atsiranda būtinybė patikrinti versiją apie nusikalstamos veikos subjektą, išleidusį eksploatuoti techniškai netvarkingą transporto priemonę, arba apie asmenį grubiai pažeidusį transporto priemonės eksploatavimo taisyklę, garantuojančias eismo saugumą, taip pat keliamos versijos dėl motyvų, vietos ir laiko, nusikalstamo veikimo arba neveikimo.⁴⁷

Kad patikrinti vairuotojų pažeistų KET pobūdį, keliamos šios versijos: a) vairuotojas grubiai ir sąmoningai pažeidė KET; b) vairuotojas laiku suprato eismo pavojingumą, tačiau lengvabūdiškai tikėjosi eismo įvykio išvengti; c) vairuotojas neteisingai įvertino kelio situaciją, nepastebėjo iškilusio pavojaus, tačiau esant konkrečiai situacijai galėjo ir turėjo tai suprasti, pastebėti; d) neteisingi vairuotojo veiksmai, turėjo įtaką kitų

⁴⁵ A. Barkauskas. Kriminalistinės versijos. LTA. – Vilnius, 2000. P. 6-7-23.

⁴⁶ Криминалистика. – Москва, 1984. С. 490.

⁴⁷ Криминалистика. – Москва, 1988. С. 610.

vairuotojų ar kitų eismo dalyvių reakcijai ir jų eismo taisyklių pažeidimui.

Kiekviena tyrėjo išaiškinta aplinkybė panaudojama patikrinti ir patikslinti jau iškeltoms versijoms ir naujoms versijoms iškelti. Savaime aišku, tokiu atveju tikslinamas, konkretizuojamas ir tyrimo planas.

1.2.2 Įvykio vietos apžiūra ir tyrimas.

Apžiūros pagrindai ir sąlygos nurodyti LR BPK 166; 167; 205; 207 str.⁴⁸

Įvykio vieta – tai teritorija ar patalpa, kurioje įvyko tiriamasis įvykis, arba atsirado jo pasekmės.⁴⁹

Įvykio vieta – tai aplinkos fragmentas, kuriame įvyko teisiškai ir kriminalistiškai svarbus įvykis.⁵⁰

Apžiūra - tai pažinimo metodas. Jo esmė yra tiesioginis, kryptingas, organoleptiškas arba instrumentinis materialijų objektų stebėjimas. Iš procesinio įstatymo pozicijų apžiūra-tai procesinis veiksmas, kurį atliekant surandami, įtvirtinami ir paaimami pėdsakai ir kiti objektai.⁵¹

Įvykio vietos apžiūra – tai procesinis veiksmas, kurio metu organoleptiniais ir techniniais būdais ištiriama, suvokiama ir užfiksuojama įvykio, turinčio nusikaltimo požymių, vieta, jos situacija, surandami, įtvirtinami, preliminariai ištiriami ir paaimami nusikaltimui ištirti reikalingi objektai bei jų lokalinės struktūros.⁵²

H. Malevski⁵³ įvykio vietos apžiūrą skirsto į tris lygius: a) paprasta įvykio vietos apžiūra, atliekama tiriant akivaizdžius ir nesunkius nusikaltimus. Ją atlieka ne visa kriminalistinė įvykio vietos apžiūros grupė arba tik vienas pareigūnas. Dažniausiai joje nedalyvauja specialistas kriminalistas; b) kvalifikuota įvykio vietos apžiūra, atliekama tiriant neakivaizdžius nusikaltimus, dalyvauja įvykio vietos apžiūros grupė, taikomi šiuolaikiniai metodai ir priemonės pėdsakams surasti įtvirtinti ir paaimti. Kvalifikuota įvykio vietos apžiūra skiriasi nuo paprastos apžiūros pirmiausiai atliekamų veiksmų apimtimi, sudėtingumu, naudojama technika, dalyvių skaičiumi ir t.t.; c) įvykio vietos tyrimą dažniausiai atlieka visa kriminalistinė apžiūros grupė, į kurią įeina tam tikrų sričių specialistai.

⁴⁸ LR BPK //Valstybės žinios 2002. Nr. 37-1341.

⁴⁹ Криминалистика. Под. Ред. Проф. И.Ф. Пантелеева и проф. Н.А. Селиванова. –Москва, 1984. С.264.

⁵⁰ Криминалистика. Под. ред. проф. В.А. Образцова. – Москва. 1997. С.399.

⁵¹ H. Malevski Įvykio vietos tyrimo instituto raida:atsiradimo prielaidos,įgyvendinimo problemos ir tobulinimo perspektyvos.- Vilnius,MRU,Jurisprudencija, 2006, t.1(79),P. 65-71.

⁵² H. Malevski Įvykio vietos apžiūra. LTA. – Vilnius, 1999. P. 14.

⁵³ H. Malevski Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas:naujas kriminalistinės koncepcijos modelis.Daktaro disertacija.-Vilnius,1997. P. 97-100.

Įvykio vietos tyrimas atliekamas tiriant sunkiausius nusikaltimus, sudėtingose eismo įvykių vietose – tai sudėtingas, daugiapakopis, kompleksiškas veiksmas.

Įvykio vietos apžiūras (kaip pažinimo metodus) iš esmės galime suskirstyti į du lygius-paprastą, kai naudojame tik regėjimą ir sudėtingą-naudojama instrumentai, aparatūra ir t.t.

Apžiūros kaip procesinio veiksmo uždaviniai – organoleptiniais ir nesudėtingais instrumentiniais metodais išnagrinėti observuojamo objekto savybes; nustatyti ar surasti susijusius su tiriamu įvykiu pėdsakus arba objektus, ant kurių gali būti pėdsakų (tais atvejais, kai pėdsakams surasti būtini sudėtingi metodai ir panašiai); surasti kitus su tiriamu įvykiu susijusius objektus, surastus pėdsakus ir kitus objektus užfiksuoti taikant procesinius ir techninius kriminalistinius metodus bei juos paimti (tais atvejais, kai tam tikrų objektų paimti negalima ar tai daryti netikslinga, būtina organizuoti atitinkamą apsaugą), išaiškinti įvykio situaciją ir kiek įmanoma ryšį tarp esamų pėdsakų ir kitų objektų įvykio vietoje; nustatyti kitas svarbias įvykio tyrimo aplinkybes, užfiksuoti įvykio vietos apžiūros eigą, rezultatus ir pareigūnų bei kitų asmenų veiksmus; sumažinti neigiamus padarinius.⁵⁴

Kiekvieno eismo įvykio vietoje lieka pėdsakai, apibūdinantys to įvykio mechanizmą. Jie gali būti palikti nukentėjusiojo, asmens kaltininko arba transporto priemonių. Būtina juos surasti, užfiksuoti ir išsaugoti, išgauti iš jų informacijos maksimumą ir ją sulyginti su kitais tyrimo metu gautais tyrimo duomenimis (rezultatais). Dažnai tam būtina pagalba specialistų: inžinierių ar fizikų, kad išaiškinti įvykio mechanizmą, chemikų ar medikų, dėl pėdsakų interpretacijos morfologinių ar analitinių tyrimų metu ir šių tyrimų įvertinimo viso įvykio situacijoje.⁵⁵

Eismo įvykio vietos apžiūra išsiskiria nuo kitų savo ypatumais, tai:

→ eismo įvykiai dažniausiai įvyksta kelio važiuojamojoje dalyje, kurioje dažniausiai vyksta nepertraukiamas automobilių, pėsčiųjų srautas, kas gali sunaikinti arba labai pažeisti pėdsakus, todėl eismo įvykio vietos apžiūra turi būti atliekama nedelsiant.

→ pats eismo įvykis ir rezultatai – tai sąveika keturių pagrindinių elementų: kelio situacijos; transporto priemonės, vairuotojo ir pėsčiojo. Kiekvienas iš šių elementų, išskyrus transporto priemonę ir vairuotoją, iki eismo įvykio kilimo veikia autonomiškai, atskirai nuo kitų. Įvykio procese jų veiksmai persipina. Šių elementų studijavimas iki avarinės situacijos ir jų sąveika įvykio vystymosi periodu, reikalauja labai išsamaus, visapusiško, kompleksinio požymių tyrimo, leidžiančių išaiškinti veiksmų mechanizmą ir nurodytų elementų sąveiką.

⁵⁴ H. Malevski Įvykio vietos apžiūra. LTA. – Vilnius, 1999. P. 8.

⁵⁵ Klaus Dieter Pohl Естественно научная криминалистика. – Москва, 1985. С. 22.

→ eismo įvykio vietoje susidaro daugybė pėdsakų, kurių atsiradimą sąlygoja eismo įvykio specifika. Šie pėdsakai neretai atsiranda veikiant išcentrinėms, stabdymo, sunkio, inercijos, pasipriešinimo judėjimui jėgoms. Įvykio vietą veikia įvairūs trukdymai, kurie trukdo sukaupti visą objektyvią informaciją, tai: a) objektyvieji, juos sąlygoja pati eismo įvykio vietos specifika (automobilių, pėsčiųjų srautai, įvykio metu pasikeitusi situacija), oro sąlygos, atsitiktiniai trukdymai – gaisrai ir pan., trukdymai kurie susidaro suteikiant nukentėjusiems pagalbą ir kt.; b) subjektyvieji trukdymai, tai: įvykio supratimo specifika, sąlygojama jos greitu kitimu, tyčinis kaltininko situacijos pakeitimas, kad paslėpti nusikaltimo pėdsakus ir išvengti atsakomybės, tyčiniai ir netyčiniai pašalinių žmonių situacijos pakeitimai.

→ įpatingai svarbūs, fiksuojant apžiūros rezultatus, tikslumas ir išsamumas, todėl, kad neretai centimetrai lemia teisingą bylos išsprendimą.

Tiriant eismo įvykius, įvykio vietos apžiūra ypač svarbi, nes: dauguma baudžiamosios bylos pėdsakų (daiktinių įrodymų) yra randami įvykio vietos apžiūros metu; paimiti įvykio vietoje pėdsakai nesikeičia ir jų įrodomoji reikšmė išlieka tokia pati viso tyrimo metu; įvykio vietoje gauta informacija dažniausiai yra beveik nepakitusi ir tiesiogiai susijusi su tiriamu įvykiu; apžiūrint įvykio vietą randami ne tik pėdsakai ir kiti objektai, bet ir nustatomas jų tarpusavio ryšys bei ryšys su įvykio situacija; apžiūrint įvykio vietą gali būti gauta informacija apie jos situaciją, nusikaltimo padarymo mechanizmą, kaltininko ir nukentėjusiojo veiksmus prieš ir po nusikaltimo padarymo bei kitas svarbias įvykio situacijos aplinkybes; apžiūrint įvykio vietą gaunama orientacinė informacija, reikalinga versijoms iškelti ir neatidėliotinai nusikaltėlių paieškai; įvykio vietoje gauta informacija leidžia tesingai, kryptingai pradėti nusikaltimo tyrimą; neatlikus įvykio vietoje tam tikrų veiksmų, prarandama informacija, kurios atnaujinti jau neįmanoma, kadangi pėdsakai įvykio vietoje išnyksta arba būna sunaikinami; apžiūrint įvykio vietą gaunama tokia informacija, kurios negalima gauti kitomis procesinėmis priemonėmis, nes įvykio vieta – nusikaltimo ir nusikaltėlio pėdsakų sankaupos vieta, todėl jos pažintinei vertei negali prilygti nei vienas kitas tyrimo veiksmas.

Tiriant eismo įvykius - būtina sąmoningai, sistemingai ir nuosekliai iškelti kriminalistinius uždavinius ir juos patikrinti apžiūrint įvykio vietą.

Apžiūros objektais gali būti kelio, gatvės ruožas, kur įvyko eismo įvykis, aplinkui įvykį esanti teritorija, kurioje išliko daiktai ir pėdsakai, turintys reikšmės tyrimui (transporto priemonių pėdsakai, priklausantys įvykiui – stiklų šukės, žibintų šukės, dažų likučiai, tepalai, transporto priemonių detalių nuolaužos, daiktai iškritę iš transporto priemonių eismo įvykio metu ir t.t.), transporto priemonės, dalyvavusios įvykyje, nukentėjusieji ir jų drabužiai.

H. Malevski⁵⁶ nurodo šiuos įvykio vietos apžiūros principus: 1) neatidėliotinumą; 2) planingumą; 3) aktyvumą; 4) objektyvumą; 5) visapusiškumą; 6) ekonomiškumą; 7) vienvaldystės; 8) efektyvumą; 9) raštiškumą; 10) konfidencialumą.

Įvykio vietos apžiūra susideda iš trijų etapų: parengiamojo, pagrindinio ir baigiamojo. Šie etapai taip pat dar skirstomi į stadijas.

Techniniai kriminalistiniai eismo įvykio vietos įtvirtinimo būdai: 1. Fotografavimas įvykio vietoje. Daromos penkių rūšių fotonuotraukos: orientacinės, apžvalginės, situacinės, mazginės ir detaliosios. Visos nuotraukos turi būti susijusios su apžiūros protokolu ir tarpusavyje savęs. 2. Įvykio vietos vaizdo įrašas. Darant vaizdo įrašą būtina laikytis tokių pačių kaip ir kriminalistinės fotografijos reikalavimų. Paaiškinamasis tekstas turi atitikti užfiksuotą vaizdą ir apžiūros protokole užfiksuotą informaciją. 3. Materialiųjų pėdsakų kopijų darymas įvykio vietoje, tai jų suradimas, įtvirtinimas, užfiksavimas ir paėmimas. Kriminalistika rekomenduoja įvykio vietoje rastus daiktus ir pėdsakus imti tokio pavidalo, kaip jie buvo surasti, jų neryškinti ir nekopijuoti, nes taip prarandama dalis pėdsakuose slypinčios informacijos. 4. Planų ir schemų braižymas, nors procesiniuose įstatymuose nėra įpareigojančios nuorodos. 5. Įvykio vietos apžiūros eigos analizė, taip pat viena iš svarbiausių įvykio vietos apžiūros stadijų yra analitinė. Jos funkcija kontrolinė. Šios stadijos tikslai: patikrinti iškeltas pradinėse stadijose versijas; verifikuoti iškeltus uždavinius ir gautus rezultatus; nustatyti nusikaltimo mechanizmą ir dalyvavusių jame asmenų veiksmus; analizuojant aptiktus pėdsakus nustatyti (apytikriai) nusikaltėlio bruožus ir charakteristiką; analizuojant įvykio vietos apžiūros rezultatus bandyti nustatyti, kas yra paimta iš įvykio vietos, kas gali likti ant nusikaltėlio, nusikaltimo įrankių, priemonių ir pan.; analizės metu bandyti nustatyti ne tik nusikaltėlio galimus veiksmus, bet ir planuoti būsimus veiksmus tiriant šį įvykį; atlikti įvykio vietos pakartotinę apžvalgą, kontroliuoti kitų grupės dalyvių veiksmus; patikrinti ir įvertinti įvykio vietos apžiūros rezultatus, ar nebuvo praleisti kokie nors pėdsakai. 6. Kiti įtvirtinamieji ir organizaciniai techniniai veiksmai. Pėdsakų ir objektų įpakavimas ir paėmimas tolimesniam tyrimui.

Tyrimas – tai pažinimo metodas, kuris transformuoja dažniausiai informaciją iš vienos būsenos į kitą.⁵⁷

Žiūrint į eismo įvykius schematiškai, galima išskirti tris tyrimų kompleksus, būtinus rekonstruoti įvykį, t.y.: a) įvykio vieta; b) transporto priemonės; c) įvykio dalyviai.⁵⁸

⁵⁶ H. Malevski Įvykio vietos apžiūra. LTA.- Vilnius, 1999.

⁵⁷ H. Malevski Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis. Daktaro disertacija.-Vilnius,1997. P. 98.

Kriminalistiniu požiūriu įvykio vietos tyrimas⁵⁹ - tai kriminalistinių techninių ir kriminalistinių taktinių bei metodinių veiksmų sistema, realizuojama procesiniam tikslui pasiekti. Taigi įvykio vietos tyrimą reikia suprasti kaip kompleksą kriminalistinių techninių – taktinių veiksmų, būtinų objektyvios tiesos įvykio vietoje nustatymui, panaudojant naujausius mokslo ir technikos pasiekimus. Be to, reikia pažymėti, kad įvykio vietos tyrimo metu, kaip ir įvykio vietos apžiūros metu, yra gaunama ir orientacinė informacija, kuri yra panaudojama nusikaltėlio paieškai ir kitų aplinkybių nustatymui.

H. Malevski⁶⁰ nuomone, įvykio vietos tyrimas apima kvalifikuotos įvykio vietos apžiūros bei kompleksinės ekspertizės elementus.

Būtina pažymėti, kad įvykio vietos tyrimas ir tyrimas įvykio vietoje turi skirtumus: a) atliekant įvykio vietos tyrimą, susiduriame su įvykio mechanizmo bei jo elementų modeliavimu ir atskirų nusikaltimo mechanizmo elementų rekonstrukcija; b) tyrimas įvykio vietoje – tai toks pažinimo procesas, kuriuo siekiama aptikti, užfiksuoti ir perkoduoti neakivaizdžią informaciją.

Įvykio vietoje gali būti atliekami trijų lygių tyrimai: a) atskiro įvykio vietos elemento tyrimai; b) lokalinės įvykio vietos struktūros tyrimas. Jie gali būti atliekami kaip savarankiškas veiksmas, arba kaip įvykio vietos apžiūros autonominis(tiriamasis) elementas; c) įvykio vietos situacijos tyrimas - gali būti realizuojamas tik kaip savarankiškas procesinis veiksmas ir neturi pakeisti apžiūros. Įvykio vietos tyrimas atliekamas tik tada, kai būtina ekspertiniais(tiriamaisiais) metodais ir priemonėmis operatyviai ištirti tam tikrus objektus kartu su jų aplinka, siekiant nedelsiant gauti svarbios informacijos nusikaltėlio paieškai bei nusikaltimo aplinkybėms nustatyti.⁶¹

Kriminalistiniai tyrimai – tai sudėtinė procesinių tyrimų eismo įvykio vietoje dalis. Kriminalistiniais - eismo įvykių pėdsakų tyrimais siekiama nustatyti sužalojimo, sulankstymo arba sugadinimo mechanizmą, taip pat asmenis, vairavusius transporto priemones, eismo įvykyje dalyvavusias transporto priemones, kelio, aplinkos sąlygas ir kitas priežastis, turėjusias įtakos eismo įvykiui kilti.

Kriminalistikos technika, taktika ir metodika taikoma atliekant atskirus procesinius veiksmus, atsižvelgiant jų specifiką ir tikslus. Eismo įvykio vietos apžiūros metu atliekant kriminalistinius eismo įvykio pėdsakų tyrimus, siekiama diagnozuoti patį eismo įvykį,

⁵⁸ Klaus Dieter Pohl *Естественно научная криминалистика.* – Москва, 1985.С. 16.

⁵⁹ H. Malevski *Įvykio vietos apžiūra ir tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis.* Daktaro disertacija.-Vilnius, 1997. P. 105.

⁶⁰ H. Malevski *Įvykio vietos apžiūra.* LTA – Vilnius, 1999. P. 88.

⁶¹ H. Malevski *Įvykio vietos tyrimo instituto raida: atsiradimo prielaidos, įgyvendinimo problemos ir tobulinimo perspektyvos.*-Vilnius, MRU, Jurisprudencija, 2006, t.1(79),P. 65-71.

nustatyti jo rūšį. Remiantis šių tyrimų rezultatais, bandoma nustatyti esmo įvykio mechanizmą, galimus esmo įvykio pėdsakus, jų vietą, susidarymo laiką, eiliškumą.

Pagrindinis trasologinių tyrimų tikslas esmo įvykio vietoje – nustatyti esmo įvykio rūšį ir mechanizmą.

Esmo įvykio mechanizmo diagnostika – transporto priemonės, pėsčiojo, dviratininko, vadeliotojo, laukinio žvėries, gyvulio judėjimo krypčių, kliūtis ir susidūrimo vietos kelyje, padėčių susidūrimo metu, judėjimo po susidūrimo krypčių, pėdsakų, padarytų susidūrimo metu ir po jo, nustatymas.

Diagnozuojant esmo įvykio mechanizmą vietoje, tikslinga pirmiausiai nustatyti transporto priemonių ar transporto priemonių ir kliūtis suartėjimo pėdsakus, jų padėtis viena kitos ir kelio ribų atžvilgiu prieš pirminį susidūrimą bei pirminio susidūrimo pėdsakus, vėliau nustatinėjami stabdymo, manevravimo pėdsakai, jų padėtys iki pirminio tarpsnio-normalaus darbinio judėjimo. Pagal šiuos pėdsakus ir nustatomas esmo įvykio mechanizmas.⁶²

Taigi apibendrinami galime pažymėti, kad esmo įvykio vietų apžiūrų, esmo įvykio vietų tyrimų ir tyrimų esmo įvykio vietoje tikslas ir uždaviniai nukreipti į objektyviosios tiesos nustatymą, kad kaltasis būtų išaiškintas ir patrauktas atsakomybėn, nekaltas nebūtų nubaustas, būtų atstatyta padaryta žala, išaiškintos nusikaltimo padarymą įtakojusios sąlygos ir priežastys bei numatytos šios rūšies nusikaltimų prevencijos priemonės.

1.2.3 Liudytojo(ų), nukentėjusiojo(ų) asmenybės nustatymas, apklausa.

Atliekant ikiteisminį tyrimą, nustatyti liudytojus, jeigu jų iš viso yra, nesudaro didelių sunkumų. Esmo įvykio vietoje paprastai susikaupia nemažai žmonių, kurie gali būti važiaavę tomis pačiomis transporto priemonėmis, kurios dalyvavo esmo įvykyje, tai esmo įvykio dalyviai-liudytojai, kitose transporto priemonėse važiaavę asmenys, kurie dažniausiai būna atvykę atsitiktinai, dažnai dalyvavę sužeistų gelbėjime. Jie turi daug vertingos informacijos apie įvykio aplinkybes, važiausių asmenų skaičių, asmenis, vairavusius transporto priemones, transporto priemonių judėjimą iki įvykio, įvykio metu, po įvykio ir t.t.

Nukentėjusiuosius nustatyti taip pat nėra sudėtinga, jie gana noriai bendrauja, duoda pakankamai išsamius ir teisingus parodymus, nors kartais ir šiek tiek sąmoningai ar nesąmoningai, dėl patirto streso, iškraipo objektyvias įvykio aplinkybes. Čia reikia atskirti nukentėjusius esmo įvykio metu ir nukentėjusiuosius. Nukentėjusiais gali būti ir esmo įvykio

⁶²K. Stungys Autoįvykio vietos tyrimas. LTA. – Vilnius, 2000.

sukėlėjai. Nukentėjusiais laikome tuos asmenis, kurių atžvilgiu buvo padaryta nusikalstama veika. Jie nukentėję nuo eismo įvykio sukėlėjo neteisėtų, nusikalstamų veiksmų.

Eismo įvykio metu žuvus vairuotojui ir keleiviui, kai pagal jų radimo vietą neįmanoma nustatyti, kuris vairuotojas, pasitelkiami specialiujų žinių turintys teismo medicinos specialistai, ekspertai, technikos specialistai, ekspertai, fizikai, chemikai ir t.t. Jie, atlikdami tyrimus ir ekspertizes, nustato asmenį vairavusį transporto priemonę ir keleivį, pagal transporto priemonėje rastus pėdsakus, apgadinimus, asmenims padarytų sužalojimų pobūdį ir jų padarymo mechanizmą, atlikdami medžiagų cheminius tyrimus.

Ikiteisminio tyrimo bylose dėl eismo įvykių dažniausiai apklausiami: eismo įvykio dalyviai-liudytojai, medicinos darbuotojai, suteikusieji medicininę pagalbą nukentėjusiems; PGT pareigūnai, suteikusieji pagalbą. Jie dažnai atvejais į įvykio vietą atvyksta pirmieji ir turi galimybę stebėti eismo įvykio vietą dar nepakeistą, matyti po eismo įvykio išlikusius ir nesunaikintus pėdsakus; policijos pareigūnai, kurie dalyvavo įforminant ir saugant įvykio vietą, jie būna labiausiai susipažinę su po eismo įvykio susidariusia situacija.

Apklausiant eismo įvykio dalyvius-liudytojus, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad dėl įvykio metu labai greitai vykstančių procesų, per labai mažą laiko tarpą ir įvykių netikėtumo, eismo įvykio liudytojai-dalyviai gali ne visas įvykio detales įsidėmėti ir apie jas žinoti, todėl yra labai svarbu analizuoti duodamus parodymus ir esant neaiškumams juos kuo smulkiau detalizuoti, tuo pačiu stengtis nustatyti ir ruošti kitų eismo įvykio dalyvių-liudytojų apklausai. Atkreiptinas dėmesys, kad būna atvejų kai į policiją kreipiasi asmenys savo iniciatyva praėjus daug laiko po įvykio, kad duoti parodymus apie įvykio aplinkybes, dažniausiai tai būna šališki liudytojai, kurie liudija, kurio nors iš eismo įvykio dalyvio naudai, turėdami savanaudiškas paskatas, tuo tyrėjui sudarydami kliūtis teisingai ištirti įvykį. Tokiu atveju yra svarbu nustatyti tokių liudytojų ryšį su eismo įvykio dalyviais, patikrinti aplinkybes ar jie iš viso galėjo būti ir matyti eismo įvykį. Pradedant liudytojo apklausą prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas privalo įsitikinti asmens tapatybę, išsiaiškinti reikiamus duomenis apie liudytojo asmenybę ir jo santykius su įtariamuju.⁶³

Medicinos darbuotojų, PGT ir policijos pareigūnų apklausos yra svarbios, nes jie jie būdami įvykio vietoje turi galimybę stebėti įvykio dalyvius, jų santykius, elgesį, girdėti vykstančius pokalbius ir t.t., tokiu būdu gali būti paaiškinamos tariamai buvusios eismo įvykio įvykio aplinkybės, sukurtos versijos.

Apklausiant eismo įvykyje dalyvavusios transporto priemonės vairuotoją kaip

⁶³ P. Ancelis Baudžiamojo proceso ikiteisminis etapas. MRU. – Vilnius, 2007. P. 157.

liudytoją ar kaip nukentėjusį, ypač svarbu išsiaiškinti – jo veiksmus iki eismo įvykio, eismo įvykio metu ir po eismo įvykio.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad eismo įvykio dalyviai – vairuotojai apklausos metu linkę duoti pakankamai teisingus parodymus, tačiau visuomet, nors jie gali būti ir nekalti dėl eismo įvykio kilimo, jie vis viena pabrėžia savo nekaltumą nurodydami kartais ir ne visiškai teisingai įvykio aplinkybes su tam tikrais išgalvojimais. Tokie parodymai nėra įpatingai svarbūs ir netrukdo teisingai ištirti bylą, nes svarbiausias aplinkybes jie nurodo pakankamai tiksliai ir teisingai.

Jei apklausiamas nukentėjusysis yra pėsčiasis, tai svarbu išsiaiškinti ar jis neserga trumparegyste, klausos sutrikimais, kas galėtų jam sutrukdyti greitai susiorientuoti susidariusioje kelio situacijoje, kurioje jis buvo eismo įvykio metu, ar buvo netoli jo kitų asmenų, kaip jis elgėsi pats ir buvę kiti asmenys prieš įvykį, įvykio metu ir po jo, ar jis matė į jį artėjančią transporto priemonę, ar įsidėmėjo jos išvaizdą, tai ypač svarbu, jei po įvykio transporto priemonė nuvažiuoja. Kiek galima išsamiau būtina apklausti apie užvažiavimo momentą, kokiomis dalimis automobilis atsitrenkdamas į pėstį jį partrenkė, tokiu būdu galima nustatyti kokie galimi automobilio pažeidimai ir atsiranda didesnė galimybė identifikuoti transporto priemonę ir ją vairavusį asmenį, t.y. nustatyti įtariamąjį.

Apklausiant nukentėjusįjį keleivį be nurodytų apklausos aplinkybių ir momentų ypač svarbu nustatyti buvusį automobilio greitį, kaip elgėsi vairuotojas – ar jis nenukreipdavo savo dėmesio į kitus objektus, kas galėjo jam sutrukdyti stebėti kelio situaciją, saugiai vairuoti, ar jis nesiskundė nuovargiu, negalavimais, ar nepasakojo apie automobilio gedimus. Apklausiant nukentėjusįjį keleivį taip pat būtina aiškintis ir jo subjektyvų elgesį prieš eismo įvykį, eismo įvykio metu ir po eismo įvykio. Būtina išsiaiškinti ar jo elgesys neturėjo įtakos pasekmių atsiradimui. Nukentėjusysis keleivis yra suinteresuotas bylos tyrimo rezultatais, todėl jo parodymai gali būti netikslūs. Be to po eismo įvykio nukentėjusysis būna išsigandęs, kenčiantis skausmus, sutrikdytas morališkai, gali būti sutrikusi jo psichika, todėl jo vertinimas įvykio situacijos ir įvykio aplinkybių gali būti klaidingas ir netikslus, į tai reikia atkreipti dėmesį ir analizuojant duotus parodymus.⁶⁴

Manome visais atvejais būtina vertinti visų liudytojų parodymų teisingumą ir tikslumą, analizuojant ir sulyginant kiekvieno liudytojo parodymus su jau turimais kitų liudytojų nukentėjusiųjų, įtariamųjų parodymais, nustatant netikslumus, nereikšmingas bylos tyrimui aplinkybes.

⁶⁴ Криминалистика. – Москва, 1997. С. 703-704.

1.2.4 Įtariamojo asmenybės nustatymas, apklausa.

Nereti atvejai, kai nustatant įtariamąjį, atsiranda didelių problemų, būtina įtraukti didesnį skaičių pareigūnų, netgi specialiųjų žinių turinčių specialistų ar ekspertų, nes tik atlikus tam tikrus tyrimus, ekspertizes nustatomas asmuo sukėlęs eismo įvykį ir vairavęs transporto priemonę.

Įtariamasis nustatomas: jam pačiam prisipažįstant vairavus ir sukėlus eismo įvykį; remiantis nukentėjusiojo(ų), kitų eismo dalyvių, liudytojų parodymais; atlikus objektų tyrimus, ekspertizes; atlikus kūno tyrimus, ekspertizes sužalojimams nustatyti ir kompleksinius medicininius-eismo įvykio tyrimus ar ekspertizes. Gali būti ir kitų galimybių, jos priklauso nuo konkrečios eismo įvykio tyrimo situacijos.

Eismo įvykių situacijose, kuriose nėra sunkių pasekmių, vairuotojai blaivūs, tai įtariamieji aiškiai išreikštais aktyviais veiksmais nevengia atsakomybės, o, esant sunkioms pasekmėms, vairuotojams apsvaigusiems, eismo įvykius padarius vogtomis transporto priemonėmis ir pan., įtariamasis tikisi išvengti atsakomybės aktyviai veikdamas. Tampa sudėtinga nustatyti konkrečią transporto priemonę ir jos vairuotoją, tai eismo įvykio sukėlėją. Šioje situacijoje neapsieisime be pėdsakų, objektų, eismo įvykio, transporto trasologinių, kompleksinių medicininių-eismo įvykių tyrimų ar ekspertizių.

Atkreiptinas dėmesys, kad nusikalstamos veikos, dėl KET pažeidimo, laikomos neatsargiomis, todėl vairuotojai dažniausiai būna linkę duoti teisingus parodymus apie įvykio aplinkybes, tačiau stengiasi sumažinti savo kaltę remdamiesi nenumatytomis, staiga atsiradusiomis nenugalimomis, nuo jų nepriklausančiomis aplinkybėmis, kurių negalėjo išvengti, nurodydami visišką nukentėjusiojo neatsargumą, nekokybišką kelio dangą, blogas kelio sąlygas, blogą matomumą, nenumatytą automobilio gedimą, kurio jie numatyti negalėjo, staigų paties susirgimą ir t.t.

1.2.5 Kiti ikiteisminio tyrimo veiksmai tiriant eismo įvykius: parodymų patikrinimas vietoje; eksperimentas; pėdsakų(trasologiniai); objektų, eismo įvykio, transporto trasologiniai, kompleksiniai medicininiai-eismo įvykio tyrimai ir ekspertizės.

■ **Kad** išaiškinti tiriamo eismo įvykio objektyvias aplinkybes, gali reikti atlikti įtariamojo, nukentėjusiojo, liudytojų parodymų patikrinimą vietoje. LR BPK 196 str. numatyti

parodymų patikrinimo vietoje pagrindai, tikslai ir sąlygos.⁶⁵

Atliekant parodymų patikrinimą vietoje būtina įvertinti tai, kad kiekvienas asmuo, su kuriuo bus atliekamas šis veiksmas yra šališkas savo duotiems parodymams. Jis stengsis įrodyti savo teisumą ir savo parodymų teisingumą. Reikia neužmiršti, kad kiekvieno asmens parodymai yra neobjektyvūs, o subjektyvūs. Jie dažnai gali visiškai prieštarauti kitiems medžiagoje esantiems objektyviesiems duomenims.

Patys objektyviausi(bet ne visiškai todėl, kad kiekvienas asmuo subjektyviai įvertina įvykį ir dažnai iš anksto susidaro nuomonę apie įvykio kaltininką) parodymai yra liudytojų, kurie nebuvo įvykio dalyviai. Jie yra mažiausiai suinteresuoti bylos tyrimo rezultatais, tačiau, kad ir nesąmoningai, o kai kada ir sąmoningai gali ginti kurio nors dalyvio interesus.

Nukentėjusieji ir įtariamieji yra suinteresuoti bylos tyrimo rezultatais, būsimu sprendimu byloje. Jie visada įrodinės priešingos pusės kaltę, todėl atlikus parodymų patikrinimą, juos būtina išsamiai analizuoti ir įvertinti visų byloje turimų duomenų viseto atžvilgiu. Priešingu atveju, tyrėjas gali būti suklaidintas, tyrimas gali vykti pagal kurią nors vieną iš įvykio dalyvių iškeltą įvykusio eismo įvykio versiją, taip gali iškilti grėsmė objektyviosios tiesos nustatymui ir teisingam bylos išsprendimui.

■ Atliekant ikiteisminį tyrimą eismo įvykių bylose ypatingą reikšmę turi eksperimentas(eksperimento atlikimo pagrindai ir sąlygos numatyti LR BPK 197 str.⁶⁶), jo kokybiškas atlikimas. Šim veiksmui atlikti yra būtinas profesionalus tyrėjo pasiruošimas, turėjimas įgūdžių, aiškus tikslo nustatymas. Eksperimentą atlikti daugelyje atvejų yra labai sudėtinga dėl labai didelių laiko, materialinių sąnaudų, netgi dėl tyrėjų neprofesionalumo.

M.P. Chilobok, E.M. Ašmarina⁶⁷ nurodo, kad atliekant eksperimentą galima gauti informaciją: a) apie galimybę matyti atsiradusią kliūtį konkrečioje kelio situacijoje; b) apie galimybę girdėti transporto priemonės garsus, variklio triukšmą ir t.t; c) apie automobilio judėjimo greitį; d) apie automobilio mazgus, įtakojančius saugų važiavimą; e) apie vairuotojo turimus ar neturimus profesionalius įgūdžius ir pan. Eksperimento metu atkuriant(rekonstruojant) eismo įvykio situaciją, įskaitant pėdsakus ant transporto priemonės, kelio dangą ir kitus objektus, eksperimentas padeda nustatyti susidūrimo ar užvažiavimo mechanizmą.

S.I. Novikov⁶⁸ nurodo, kad eksperimento tikslai yra šie: 1) galimybės suprasti

⁶⁵ LR BPK // Valstybės žinios. 2002. Nr. 37-1341.

⁶⁶ LR BPK// valstybės žinios. 2002. Nr. 37-1341.

⁶⁷ Криминалистика. –Москва, 1997. С. 705-706.

⁶⁸ Новиков С.И. Методика расследования преступных нарушений правил дорожного движения. –Киев, 1983.

kelio situaciją nustatymas; 2) mokėjimo orientuotis konkrečioje kelio situacijoje, taip pat sugebėjimo atlikti tam tikrus veiksmus nustatymas; 3) galimybės tam tikram reiškiniai atsirasti, egzistuoti, pasikeisti ar išnykti nustatymas; 4) patikrinimas vairuotojų duotų parodymų teisingumo apie galimybę eismo įvykio metu matyti tam tikras kliūtis, kelio įrenginius, kelio ženklus, šviesoforo signalus ir t.t. Tokio eksperimento eiga ir rezultatai ne tik padeda nustatyti vairuotojų duotų parodymų teisingumą, bet ir išspręsti klausimą dėl jo kaltės; 5) vairuotojų duotų parodymų teisingumo dėl įvykio metu nebuvusios galimybės matyti pėsčiojo, kelio ženklų, kliūčių ar kitų objektų, apakinus kito automobilio šviesomis, patikrinimas; 6) liudytojų, nukentėjusiųjų parodymų patikrinimas dėl galimybės iš tam tikros vietos, tam tikro atstumo, tam tikru laiku, prie tam tikrų sąlygų matyti kelio, teritorijos dalį, kurioje įvyko eismo įvykis, apie galimybę atskirti eismo įvykyje dalyvavusių automobilių markes, galimybę matyti šių automobilių valstybinius numerius, vairuotojus, kurie pasislėpė iš eismo įvykio vietos, jų išvaizdos, aprangos ypatybes, taip pat kitus asmenis, automobilių keleivius ir t.t.

Eksperimentas dažniausiai atiekamas kelio važiuojamojoje dalyje, todėl iš anksto turi būti imtasi eksperimento dalyvių, kitų asmenų, turto saugumo priemonių. Tyrėjas pirmiausiai turi išspręsti klausimą dėl galimumo atlikti eksperimentą kelio sąlygomis, maksimaliai panašiomis į tas kuriomis įvyko tiriamasis eismo įvykis. Todėl reikia pripažinti, kad negalima atlikti patikrinimą bandymais aplinkybių susijusių su slydimu, staigiu stabdymu, apsvertimu, atstatymu tarpusavio padėties judančių objektų prieš susidūrimą, manevravimo, kad nustatyti techninę galimybę išvengti susidūrimo ar užvažiavimo.

■ Tiriant eismo įvykius, esant sudėtingai įvykio situacijai, sudėtingam tyrimui privalomai, pagal turimą medžiagą, turi būti paskirti avalynės ir žmogaus kojų pėdsakų, žmogaus drabužių, kraujo pėdsakų, žmogaus rankų pėdsakų (daktiloskopinė) tyrimai ar ekspertizės, tikslu nustatyti asmenį vairavusį transporto priemonę, keleivį, kitus eismo įvykio tiesioginius dalyvius.

Trasologinė ekspertizė yra viena iš kriminalistinės ekspertizės rūšių. Jos tyrimo objektai yra materialūs pėdsakai, atspindintys gyvosios ir negyvosios gamtos daiktų išorinę sandarą. Trasologinė ekspertizė leidžia identifikuoti pėdsakus palikusį objektą (asmenį, daiktą ir pan.), nustatyti pėdsakų susidarymo mechanizmą, spręsti kitus uždavinius, susijusius su pėdsakų susidarymu ir juos palikusių objektų savybėmis. Atliekant trasologinius tyrimus, ekspertizes, sprendžiamus uždavinius galima skirstyti į identifikacinius, diagnostinius, klasifikacinius, situacinius.

Sprendžiant identifikacinius uždavinius, iš tiriamų pėdsakų nustatomas konkretus juos palikęs objektas.

Sprendžiant diagnostinius uždavinius nustatoma: a) faktinė tiriamų objektų būklė ir savybės; b) galimybė atlikti tam tikrus veiksmus; c) nematomi ir labai silpnai matomi pėdsakai.

Sprendžiant situacinius uždavinius, nustatomas pėdsakų susidarymo mechanizmas.

Trasologiniai tyrimo metodai taikomi sprendžiant svarbų uždavinį – nustatant objektų visumą iš atidalytų dalių. Eismo įvykio vietoje būna daugybė įvairių objektų, jie būna išsidėstę plačioje teritorijoje ir neatlikus tyrimų neįmanoma nustatyti, kurie objektai prieš įvykį sudarė visumą, jų priklausomybę vienu kitiems, o tai būna svarbu rekonstruojant įvykio situaciją.

Įmanoma identifikuoti asmenį, vairavusį transporto priemonę, ir pagal žmogaus galvos paviršių pėdsakų ekspertizę-cheiloskopinę ekspertizę. Galima rasti lūpų atspaudus ant vairo ir kitų vairuotojo vietoje esančių daiktų, kurie gali susidaryti paties smūgio metu. Atlikus tyrimus, identifikuojamas vairuotojas.

Eismo įvykio metu sužalojant asmenis pažeidžiami ir jų drabužiai. Jie tiesiogiai kontaktuoja su transporto priemonių tam tikromis dalimis, ant jų gali būti likę dažų, degalų, tepalų ir kitų medžiagų likučių, taip pat įvykio vietoje buvusio purvo. Tai yra svarbu surasti, kad būtų išspręstas klausimas ar rastas asmuo buvo sužalotas rastoje vietoje, ar jis yra atvežtas, kad nuslėpti eismo įvykio vietą, suklaidinti tyrimą. Ant drabužių smūgių vietose gali likti kraujo, kūno audinių dalelių. Pagal drabužių ir kūno pažeidimus galima nustatyti objektą sužalojusį asmenį, įvykio mechanizmą, pėdsakų susidarymo eiliškumą ir išspręsti kitus klausimus.

Atliekant kraujo pėdsakų tyrimus, ekspertizes sprendžiamas uždavinys-nustatyti pėdsakų pobūdį, susidarymo būdą, eiliškumą ir kitas bylos tyrimui svarbias aplinkybes. Specialistai, ekspertai atlikę kraujo tyrimus, nustato jo priklausomybę konkrečiam asmeniui, tokiu būdu žinant asmens kraujavimo šaltinius, sužalojimų pobūdį identifikuojami konkretūs asmenys, jų buvimo vietos eismo įvykio metu.

Eismo įvykio metu vairuotojas palieka savo rankų pėdsakus ant vairo, pavarų perjungimo mechanizmo, kitų prietaisų.

Žmogaus rankų pėdsakų tyrimų, ekspertizės uždaviniai yra rankų pėdsakų suradimas, fiksavimas, išsaugojimas, paėmimas, asmens, palikusio pėdsakus identifikavimas, pėdsakų susidarymo būdo nustatymas ir kitų reikalingų bylai aplinkybių iš rankų pėdsakų nustatymas.

Esant būtinybei, kad nustatyti įtariamąjį, eismo įvykyje dalyvavusią transporto priemonę, gali būti atlikti medžiagų, gaminių tyrimai ar ekspertizės: dažų, plastikų, tekstilės

pliuoštų, naftos produktų ir t.t.

Dirvožemių tyrimai ir ekspertizės padeda nustatyti žmogaus, transporto priemonės ar kito objekto buvimą konkrečioje vietoje, tam tikrų objektų kontaktinę sąveiką, o kartais ir šios sąveikos mechanizmą. Tyrimo ir ekspertinio tyrimo objektai dažniausiai yra dirvožemio, purvo pėdsakai-mikrodalelės, dėmės ant įvairių objektų nešiklių: įtariamųjų, nukentėjusiųjų drabužių, avalynės, kūno, automobilių detalių.

Šių tyrimų ir ekspertizių pagrindiniai uždaviniai – nustatyti: a) neaiškios kilmės dėmių ir mikrodalelių prigimtį; b) dirvožemio ant objekto nešiklio atsiradimo laiką; c) dirvožemio ant objekto nešiklio atsiradimo mechanizmą; d) objekto kontaktą su grunto paviršiumi. Šį uždavinį dažniausiai sprendžia kompleksiniai tyrimai, ekspertizės.

Metalų, lydinių ir jų gaminių tyrimų ar ekspertizių objektai yra eismo įvykių priežastimis buvusių įrenginių dalys; transporto priemonių elektros lempos.

Klasifikaciniais uždaviniais siekiama nustatyti gaminio rūšį, objekto, rasto eismo įvykio vietoje, medžiagos prigimtį. Tiriant objekto dalį nustatoma, ar jis atitinka standartinę klasę.

Diagnostiniai uždaviniai sprendžiami prireikus nustatyti įvykio mechanizmą, atskiras objekto savybes, objektų kitimo sąlygas, naujų savybių atsiradimo laiką. Sprendžiant diagnostinius uždavinius taip pat nustatinėjamas automobilio vairuotojas.

Metalotyros tyrimai ar ekspertizės skiriamos sprendžiant šiuos uždavinius: a) detalių lūžimo eismo įvykio metu priežastis; b) detalių lūžimo pobūdį; c) ar lūžusios detalės pagaminimo kokybė atitinka galiojančias technologines sąlygas ir valstybinius šios detalės gamybos standartus; d) mechaninius pažeidimus detalės paviršiuje, metalurginius defektus, jų kilmę ir ryšį su eismo įvykiu ir t.t.

Specialistai atlikdami tyrimus gali nustatyti ar automobilio eismo įvykio metu buvo įjungti šviesų žibintai, būtent kokie buvo įjungti ar išjungti. Specialistai ar ekspertai nustato ar elektros lempa degė tiesiogiai prieš konkretų įvykį, kadangi yra nežinoma ar elektros lempa buvo techniškai tvarkinga iki tiriamojo eismo įvykio.

Atliekami naftos produktų, plastikų ir jų gaminių tyrimai ar ekspertizės, stiklo ir jo gaminių tyrimai ar ekspertizės, tekstilės pluoštų ir jų gaminių tyrimai ar ekspertizės, tam, kad identifikuoti transporto priemones, asmenis, dalyvavusius eismo įvykyje, nustatyti įtariamąjį, nukentėjusįjį, kad būtų įmanoma atkurti (rekonstruoti) eismo įvykio situaciją, būtų teisingai įvertinamos objektyvios ir subjektyvios įvykusio eismo įvykio aplinkybės, būtų teisingai išspręsta byla.

Išanalizavome daugumą galimų atlikti tyrimų ar ekspertizių atliekant ikiteisminius

tyrimus eismo įvykių bylose, tačiau šioje dalyje negalime pateikti praktikoje taikytų šių rūšių tyrimų ir ekspertizių analizės, nes jų analizuotose bylose skirta nebuvo.

Bene dažniausiai yra skiriami šie tyrimai ar ekspertizės, tai: eismo įvykio, transporto trasologiniai, kompleksiniai medicininiai-eismo įvykio tyrimai ar ekspertizės.

Eismo įvykio tyrimas ar ekspertizė atliekami, siekiant nustatyti transporto priemonių techninių gedimų atsiradimo laiką, eismo įvykio eigą (mechanizmą), atkurti kelio situaciją eismo įvykio vietoje, techniniu požiūriu įvertinti eismo įvykio dalyvių veiksmus, taip pat nustatyti kitas aplinkybes, turėjusias įtakos kilti eismo įvykiui.

Eismo įvykio tyrimo ar ekspertizių tyrimo objektai yra: a) eismo įvykyje dalyvavusios transporto priemonės, jų agregatai, detalės; b) eismo įvykio vieta (kelias, laukas, kiemas ir kita teritorija, kur vyksta transporto priemonių eismas); c) pateikti specialistui ar ekspertui bylos medžiagos duomenys apie eismo įvykį, daiktiniai įrodymai.

Transporto trasologinio tyrimo ar ekspertizės uždaviniai yra ištirti pėdsakus, susidariusius eismo įvykio metu ant kelio dangos, pakelės objektų, transporto priemonių ir jų sugadintų detalių, ant žmonių drabužių, apavo, taip pat bylos medžiagoje užfiksuotus duomenis apie išlikusius eismo įvykio pėdsakus. Atskirais atvejais, tik nustačius kaip susidarė eismo įvykio pėdsakai, galima atkurti eismo įvykio eigą, nustatyti jo kilimo sąlygas ir priežastis.

Tirdami eismo įvykio pėdsakus, specialistai ar ekspertai transporto trasologai nustato: a) pėdsako susidarymo mechanizmą (veikusios jėgos pobūdį, veikimo kampą ir kryptį); b) objekto, palikusio pėdsaką, būdingus požymius; c) pėdsako grupinį priklausomumą (pėdsako susidarymą nuo keleto vienu metu objektų); d) pėdsaką palikusį objektą (pėdsako susidarymą nuo konkretaus objekto - jo identifikaciją).

Transporto trasologinio tyrimo ar ekspertizės objektai yra transporto priemonės ar jų dalys, padangų protektorių ir kiti pėdsakai, transporto priemonių detalių nuolaužos, atplaišos, stiklo, lako, dažų ir matalo dalelių, tepalo, degalų dėmės ir kt.

Gana svarbūs tarp šiuolaikinių eismo įvykių tyrimų metodikų yra kompleksiniai medicininiai-eismo įvykio tyrimai ar ekspertizės.

Eismo įvykio metu nukentėjęs žmogus sužalojamas būdamas įvairiose padėtyse, judant jam ir transporto priemonėms. Eismo įvykio metu nukentėjęs gali būti pervežtas ant automobilio, nublokštas tam tikru nuotoliu, pervaziuotas ratais, tam tikrą atstumą vilktas ir t.t. Tokiais sudėtingais atvejais nustatyti, kuriuo eismo įvykio momentu ir koku būdu buvo sužalotas nukentėjęs žmogus, nepakanka vien medicinos žinių: sužalojimo padarymo eigą

būtina sieti su automobilio ir žmogaus kūno judėjimu įvairiais režimais, veikiant įvairioms jėgoms-inercijos, smūgio, pasipriešinimo judėjimui ir t.t.

Esminis kompleksinių medicininių-eismo įvykio tyrimų ar ekspertizių skyrimo reikalavimas-skirti šiuos tyrimus ar ekspertizes tik tada kai, atlikus atskirus teismo medicininius tyrimus ar ekspertizes, negalima išspręsti klausimų, susijusių su nukentėjusiųjų autotraumų tyrimu. Netoleruotina kompleksinės ekspertizės samprata kaip komplekso įvairių ekspertizių(teismo medicininės, eismo įvykio, trąsologinės, dažų ir t.t.) kai į spręstinus klausimus pavedama atsakyti įvairių specialistų grupei ir vadinant tai kompleksiniu tyrimu ar ekspertize.⁶⁹ Kompleksinis tyrimas ar eksperizė skiriami tik tada kai atsakyti į vieną klausimą būtinos keleto sričių specialistų ar ekspertų žinios.

2. Eismo įvykių kriminalistinė charakteristika Alytaus apskrityje.

Kad įvertinti eismo įvykių kriminalistinę charakteristiką Alytaus apskrityje, buvo atliktas tyrimas analizuojant atliktų tyrimų bylas.

Analizei bylos pasirinktos atsitiktinės atrankos būdu. Iš anksto nežinant kokie sprendimai jose buvo priimti, kada įvyko eismo įvykiai, kur ir kokios rūšies.

Išanalizuota užpildant anketas: 2006 m. Alytaus apskrityje bylų viso – 68(43,6 proc.) iš - 156(100 proc.). Iš jų: Alytaus m. ir r. PK - 16(16,3 proc.) iš visų - 98(100proc.); Druskininkų PK atitinkamai – 11(84,6 proc.) iš 13(100proc.); Lazdijų r. PK atitinkamai – 14(70 proc.) iš– 20(100 proc.); Varėnos r. PK atitinkamai– 27(108 proc.) iš 25(100 proc.). (Varėnos r. PK 2006 metų buvo analizuojamos visos bylos, tačiau statistiniai duomenys dėl nežinomų priežasčių yra netikslūs).

Taip pat buvo analizuojamos bylos ir 2007 m., kad būtų gaunami kuo naujasni ir tikslesni duomenys tyrimo metui, t.y. 2007 m. spalio 1 d.

Alytaus apskrityje buvo išanalizuota 2007 metų bylų iš viso – 28(21,5 proc.) iš 130(100 proc.). Iš jų: Alytaus m. ir r. PK analizuota nebuvo nes kaip paaiškino archyvo darbuotojai, tai bylos į archyvą nepriduotos, nesutvarkytos; Druskininkų PK atitinkamai – 9(90 proc.) iš 10(100 proc.); Lazdijų r. PK atitinkamai – 8(53,3 proc.) iš 15(100 proc.); Varėnos r. PK atitinkamai – 11(44 proc.) iš 25 (100 proc.)

Manychiau, kad visų šių bylų analizės duomenys yra pakankamai objektyvūs ir rodantys realią tiesą rajonuose ir apskrityje. Nors išanalizuotų bylų skaičiai ir skirtingi, tačiau kaip pamatysime atlikto tyrimo rezultatus, nustatysime bendrąsias tendencijas apskrities

⁶⁹PD prie LR VRM Pojstatyminių teisės aktų, reglamentuojančių ikiteisminį tyrimą, sąvadas Nr. 3.-Vilnius,2005.P.148-149.

mastu, tai bus matyti analogiškai rezultatai ir rajonuose. Manau remiantis gautais rezultatais duodamos išvados ir teiktini pasiūlymai yra pakankamai objektyvūs ir teisingi.

Šių bylų analizės duomenimis remsimės viso tyrimo metu, t.y. atskleidžiant Alytaus apskrityje ir rajonuose eismo įvykių kriminalistinę charakteristiką, analizuojant eismo įvykių tyrimo praktiką bei tobulinimo perspektyvas, duomenys bus naudojami ir analizuojant eismo įvykių kriminalistinę prevenciją. Statistiniai duomenys iš tinklalapio⁷⁰.

Analizuojant nusikaltimų dėl KET pažeidimų subjektą, kuris kriminalistiniu požiūriu transformuojasi į asmenį padariusį pavojingą veiką, asmeniui sukėlusiam eismo įvykį įvardyti vartosime terminą eismo įvykio sukėlėjas, nes jis būdamas kaltas dėl įvykusio eismo įvykio sukėlimo, gali būti ir nepadaręs nusikaltimo, netapti įtariamuoju, kaltinamuoju, teisiamuoju ar nuteistuoju. Todėl jį įvardyti įtariamuoju ar asmeniu padariusiu nusikaltimą nebūtų teisinga. Šiuo atveju manome būtų tesingiau jį vadinti eismo įvykio sukėlėju.

1. Eismo įvykio sukėlėjo kriminalistinei charakteristikai svarbu nustatyti svarbiausius asmenį charakterizuojančius duomenis analizuojant prognostine, retrospektyvinę, profilaktine kryptimis.

Alytaus apskrityje nebuvo analizuota tirtų eismo įvykių bylų, kuriose būtų nežinomas eismo įvykio sukėlėjas, todėl analizuoti prognostine kryptimi neturime galimybės. Analizuojant retrospektyvine ir profilaktine kryptimis yra svarbu nustatyti kas tas eismo įvykio sukėlėjas, tai: vairuotojas, pėsčiasis ar vadeliotojas, jis blaivus ar apsvaigęs, o tada šį elementą papildančiais duomenimis apie eismo įvykio sukėlėjo lytį, amžių, t.t. Eismo įvykio sukėlėjo kriminalistinės charakteristikos elemento struktūra labai plati ir ji kiekvienu atveju gali keistis atsižvelgiant į tai kokius turėsime tikslus analizuojant šį elementą.

Mes darbe išsamiai analizavome, tik pagrindinius šio kriminalistinės charakteristikos elemento struktūros elementus, tai: eismo įvykio sukėlėjas vairuotojas, pėsčiasis ar vadeliotojas, eismo įvykio metu buvo blaivus ar apsvaigęs, papildomus, tai: lytis ir amžius.

Iš analizės duomenų matyti(žr. 1 priedą), kad Alytaus rajone iš 16(100 proc.) analizuotų eismo įvykių, eismo įvykių sukėlėjai yra: 14(87,5 proc.) transporto priemonių vairuotojai. Iš jų: apsvaigę nuo alkoholio – **21,4 proc.**; pėstieji – 2(12,5 proc.). Iš jų: blaivūs – 100 proc., kitų eismo įvykių sukėlėjų nėra. Matome, kad **Alytaus rajone - 18,8 proc. eismo įvykių sukėlė eismo įvykių sukėlėjai būdami apsvaigę nuo alkoholio ir jie visi buvo būtent transporto priemonių(automobilių) vairuotojai.**

⁷⁰ [http://www.vrm.lt/fileamin/Image_Archive/IRD/Statistika/txt_fil.html?fv=200612/f_ir\(=20079\)](http://www.vrm.lt/fileamin/Image_Archive/IRD/Statistika/txt_fil.html?fv=200612/f_ir(=20079)).

Žiūrint pagal amžiaus grupes, lytį(žr. 2 priedą): daugiausiai eismo įvykių sukėlė automobilių vairuotojai būdami 18-25 metų amžiaus, šiek tiek mažiau būdami 25-40 ir 50-60 metų. Iš jų: eismo įvykius sukėlė būdami neblaivūs–**2(66,7 proc.)** iš 3(100proc.) vyriškiai būdami 30-40 metų amžiaus grupėje ir atitinkamai - **1(33,3 proc.)** moteris, kuri buvo 18-25 metų amžiaus grupėje. Abu pėstieji sukėlę eismo įvykius buvo blaivūs, abu vyriškiai ir būdami 30-40 metų amžiaus grupėje.

Druskininkų savivaldybėje(žr. 1 priedą) iš 20(100 proc.) atitinkamai – 9(45 proc.) vairuotojai. Iš jų: **neblaivūs - 33,4 proc.**; dviratininkai – 4 (20 proc.). Iš jų: **neblaivūs – 50 proc.**; pėstieji – 7 (35 proc.). Iš jų: **neblaivūs - 42,9 proc. Rajone 40 proc. eismo įvykių sukėlė eismo įvykių sukėlėjai būdami apsvaigę nuo alkoholio. Iš jų 15 proc. neblaivūs automobilių vairuotojai.**

Žiūrint pagal amžiaus grupes ir lytį(žr. 2 priedą): eismo įvykius sukėlė automobilių vairuotojai vyriškiai būdami 30-40 metų amžiaus grupėje(33.3 proc.) ir 18-25, 40-50 metų amžiaus grupės po (22,2 proc.). Neblaivūs vyriškiai visus tris eismo įvykius sukėlė po vieną iš amžiaus grupių: 18-25, 25-30, 30-40, **moterys - automobilių vairuotojos eismo įvykių nesukėlė.** Pėstieji pagal amžiaus grupes ir lytį daugiausiai eismo įvykių sukėlė: 2(28,6 proc.) iki 14 metų amžiaus grupės, vienas vyriškosios ir vienas moteriškosios lyties atstovas, abu blaivūs; 2(28,6 proc.) 30-40 metų amžiaus grupės neblaivūs vyriškiai; 1(17,2 proc.) 50-60 metų amžiaus grupės neblaivus vyriškis; 2(28,6 proc.) virš 70 metų amžiaus grupės blaivios moterys. Dviratininkai visus eismo įvykius sukėlė vyriškiai po vieną iš amžiaus grupių- iki 14; 30-40; 50-60; virš 70. Iš jų būdami neblaivūs iš amžiaus grupių: 30-40 ir 50-60 metų amžiaus.

Lazdijų rajone(žr. 1 priedą) iš 22 (100 proc.) atitinkamai vairuotojai - 11 (50 proc.). Iš jų: **neblaivūs - 45,5 proc.**; dviratininkai - 4 (18,2 proc.). Iš jų: **neblaivūs - 50 proc.**; pėstieji – 6 (27,3 proc.). Iš jų: **neblaivūs – 50 proc. Rajone 45,5 proc. eismo įvykių sukėlė eismo įvykių sukėlėjai būdami apsvaigę nuo alkoholio. Iš jų 22,7 proc. neblaivūs automobilių vairuotojai.**

Žiūrint pagal amžiaus grupes ir lytį(žr. 2 priedą): eismo įvykius sukėlė vyriškiai- automobilių vairuotojai: 1(9 proc.) 14-18 metų amžiaus grupės-blaivus; 4(37 proc.) 18-25 metų amžiaus grupės. Iš jų **2 (50 proc.)**neblaivūs; 1(9proc.) 25-30 metų amžiaus grupės blaivus vyriškis; **2(18 proc.)** 30-40 metų amžiaus grupės ir abu būdami neblaivūs; 3(27 proc.) 40-50 metų amžiaus grupei. Iš jų: vienas neblaivus; pėstieji 2(33,3 proc.) iki 14 metų amžiaus grupės blaivios moteriškos lyties atstovės; **2(33,3 proc.)** 18-25 metų amžiaus grupės neblaivūs vyriškiai; 1(16,7 proc.) 50-60 metų amžiaus grupės blaivus vyriškis ir 1(16,7 proc.) 60-70

metų amžiaus grupės blaivi moteris. Dviratininkai – 1(25 proc.) iki 14 metų amžiaus grupės blaivus vyriškosios lyties atstovas; 1(25 proc.) 14-18 metų amžiaus grupės vyriškosios lyties blaivus atstovas; 1(25 proc.) 40-50 metų amžiaus grupės nabraivi moteris; 1(25 proc.) 50-60 metų amžiaus grupės neblaivus vyriškis.

Varėnos rajone(žr. 1 priedą) iš 38(100 proc.) atitinkamai vairuotojai–30(78,9 proc.). Iš jų: **neblaivūs–40 proc.**; dviratininkai–3(7,9 proc.). Iš jų: **neblaivūs - 66,7 proc.**; pėstieji – 5 (13,1 proc.). Iš jų: **neblaivūs – 60 proc.**

Iš viso rajone eismo įvykių įvyko **sukėlėjams būnant apsvaigus nuo alkoholio - 44,7 proc. Iš jų: 31,6 proc apsvaigę nuo alkoholio automobilių vairuotojai.**

Žiūrint pagal amžiaus grupes ir lytį(žr. 2 priedą): 18-25 metų amžiaus grupės automobilių vairuotojai 6(20 proc.). iš jų 5 vyriškiai. Iš jų -3 neblaivūs ir viena blaivi moteris; 25-30 metų amžiaus grupės – 8(26,7 proc.). Iš jų: 8 vyrai. Iš jų – 3 neblaivūs; 30-40 metų amžiaus grupės – 5(16,7 proc.). Iš jų: 4 vyrai. Iš jų: 2 neblaivūs, viena blaivi moteris; 40-50 metų amžiaus grupės- 6(20 proc.). Iš jų: 5 vyrai. Iš jų: 2 neblaivūs, 1 neblaivi moteris; 50-60 metų amžiaus grupės – 4(13,3 proc.). Iš jų: 3 vyrai. Iš jų: 1 neblaivus, viena blaivi moteris; 60-70 metų amžiaus grupės -1(3,3 proc.). Iš jų: 1 blaivus vyras. Pėstieji: 14-18 metų amžiaus grupės – 1(20 proc.) blaivi moteris; 18-25 metų amžiaus grupės- 1(20 proc.) neblaivi moteris; 40-50 metų amžiaus grupės 1(20 proc.) neblaivi moteris; 50-60 metų amžiaus grupės -1(20 proc.) blaivi moteris; 60-70 metų amžiaus grupės - 1(20 proc.) neblaivus vyras. Dviratininkai: 40-50 metų amžiaus grupės – 1(33,3 proc.), neblaivus vyras; 50-60 metų amžiaus grupės 1(33,3 proc.) neblaivus vyras ir virš 70 metų amžiaus 1(33,4 proc.) blaivus vyras.

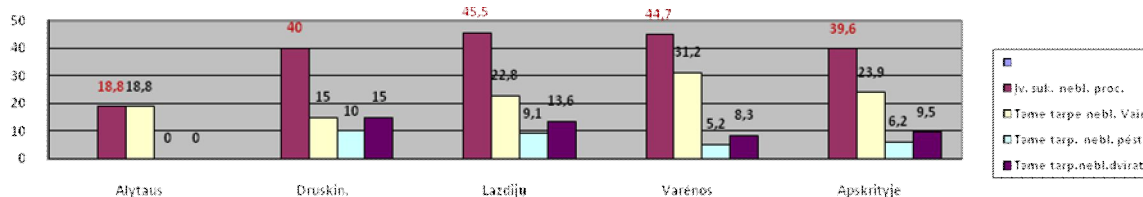
Kaip matome visuose rajonuose eismo įvykius sukelia praktiškai visų amžiaus grupių eismo įvykių sukėlėjai ir kiek vyriškosios tiek ir moteriškosios lyties atstovai didelę dalį eismo įvykių sukelia būdami apsvaigę nuo alkoholio.

Analizuojant rezultatus apskrities mastu matome(žr. 1 diagramą), kad eismo įvykius sukėlė blaivūs sukėlėjai – 60,4 proc., **būdami apsvaigę nuo alkoholio – 39,6 proc.**

Analizuotose eismo įvykių tyrimo bylose beveik pusė visų eismo įvykių sukėlėjų yra buvę apsvaigę nuo alkoholio. Mažiausiai(procentine išraiška) eismo įvykių sukėlė būdami apsvaigę nuo alkoholio – vairuotojai. Tačiau šis rodiklis, jeigu pasižiūrėsime į neblaivių vairuotojų sukeltų eismo įvykių skaičių, tai pamatysime, kad vairuotojai apie du kartus dažniau sukelia eismo įvykius būdami apsvaigę nuo alkoholio, nei visi kiti kartu sudėjus. Jeigu dar įvertinsime pavojingumo laipsnį, juk jie, būdami apsvaigę, valdo padidinto pavojingumo šaltinį, tai atsižvelgiant į tokią eismo įvykių sukėlėjų kriminalistinę charakteristiką

yra apie ką pagalvoti, kad sumažinti keliuose neblaivių eismo dalyvių skaičių.

Diagrama Nr. 1 Neblaivių eimo įvykių sukėlėjų santykis rajonuose ir apskrityje (proc. išraiška)

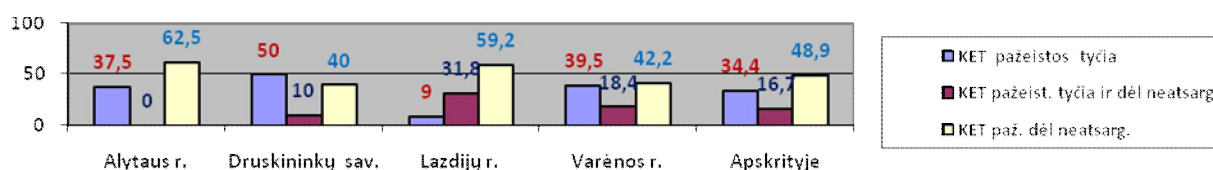

2. Nusikaltimo situacija. Analizuojant šį elementą pirmiausiai yra būtina išsiaiškinti į eismo įvykių įtrauktų asmenų santykius prieš eismo įvykių, jį darant ir padarius. Pakankamai aiškiai bus matyti eismo įvykių sukėlėjų valiniai priežastiniai ryšiai sukelti eismo įvykius, apibūdinantys jo kaltės dydį, jos formas, motyvus, tiesiogines priežastis, tai eismo įvykių sukėlėjų, pažeidžiant KET, tyčios santykis (žr. 2 diagramą).

Analizės metu buvo nuspręsta neskirstyti eismo įvykių bylų pagal tyčios pobūdį į dvi grupes, t.y. įvykių bylas dėl tiesioginės tyčios ir dėl neatsargumo.

Kaip žinome, tai eismo įvykiai neįvyksta pažeidus vieną kurį nors KET reiklavimą. Dažniausiai eismo įvykiai įvyksta nesilaikant kelių KET reiklavimų, todėl tas pats įvykis gali įvykti ir dėl tyčinių sukėlėjo veiksmų ir dėl neatsargių, todėl bylos buvo suskirstytos į tris grupes, t.y: 1) eismo įvykiai įvykę dėl tyčinių sukėlėjo veiksmų; 2) eismo įvykiai įvykę dėl tyčinių ir neatsargių sukėlėjo veiksmų; 3) eismo įvykiai įvykę dėl neatsargių sukėlėjo veiksmų. Bus galima palyginti neblaivių eismo įvykių sukėlėjų sukeltų eismo įvykių rodiklius su įvykusių eismo įvykių rodikliais, kurie įvyko dėl valinių tyčinių sukėlėjo veiksmų.

Diagrama Nr. 2 Eismo įvykių sukėlėjų, pažeidžiant KET, tyčios santykis (procentine išraiška)

Alytaus rajone eismo įvykių įvyko: dėl tyčinių eismo įvykių sukėlėjų veiksmų pažeidžiant KET – **37,5 proc.**; dėl neatsargių – 62,5 proc.

Druskininkų savivaldybėje atitinkamai: dėl tyčinių - **50 proc.**; dėl tyčinių ir neatsargių – 10 proc.; dėl neatsargių – 40 proc.

Lazdijų rajone atitinkamai: - **9 proc.**; 31,8 proc., 59,2 proc.

Varėnos rajone atitinkamai: - **39,5 proc.**; 18,4 proc.; 42,2 proc.

Analizuojant apskrities mastu matome, kad dėl tyčinių veiksmų, pažeidžiant KET, įvyko **34,4 proc.** eismo įvykių. Tačiau neužmirškime ką dėstėme prieš analizę, todėl dar prie

šių priskaičiavus eismo įvykius, kurie įvyko dėl tyčinių ir neatsargių veiksmų, tai pamatysime, kad **apie 50 proc. eismo įvykių įvyksta dėl tyčia piktybiškai nesilaikant KET reikalavimų.** Kaip ir prieš tai analizuodami eismo įvykių sukėlėjų kriminalistinę charakteristiką sukėlėjų rūšių, blaivumo, amžiaus, lyties santykio atžvilgiu(žr. 1-2 priedus, 1 diagramą) taip ir dabar nustatyti duomenys visiškai vieni su kitais siejasi. Prie apsvaigusių vairuotojų dar priskaičiavus kitus, kurie KET pažeidžia tyčia viršydami leistiną važiavimo greitį ir kt., ir matytume, kad apie pusė eismo įvykių įvyko dėl tiesioginės eismo įvykių sukėlėjų tyčios pažeidžiant KET.

Nusikaltimo situaciją apibūdinantis elementas-eismo įvykio vieta yra svarbi analizuojant avaringumą, organizuojant prevencines priemones.

Iš analizės duomenų matyti(žr. 3 priedą ir 3 diagramą), kad Alytaus rajone daugiausiai eismo įvykių įvyko miestuose-**62,5** proc. Ir šie įvykiai vienodai dominuoja gatvėse ir sankryžose, tada dar **25** proc. eismo įvykių įvyko rajoniniuose keliuose.

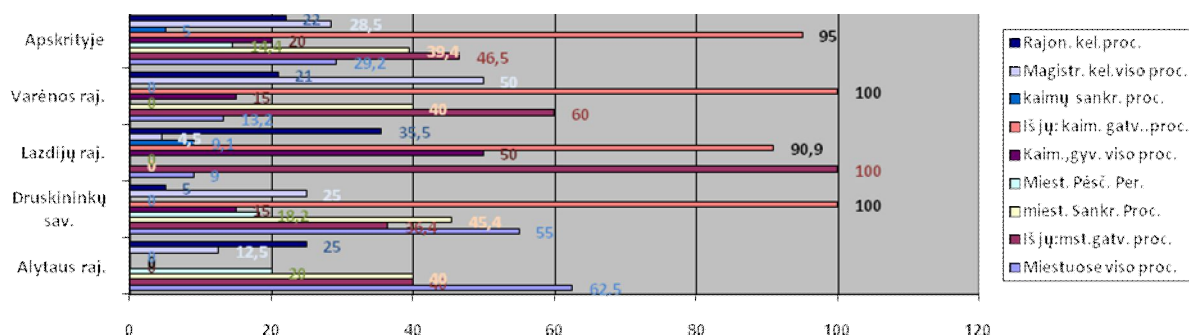
Druskininkų savivaldybėje labai panaši situacija į Alytaus rajono. Čia taip pat daugiausiai - **55** proc. eismo įvykių įvyko miestų gatvėse ir sankryžose. Tačiau daug mažiau eismo įvykių įvyko rajoniniuose keliuose. Daug blogesnė padėtis nei Alytaus rajone, magistraliniuose keliuose. Juose įvyksta didelis skaičius eismo įvykių, tai - **25** proc.

Varėnos rajone magistraliniuose keliuose padėtis iš tikrųjų primenanti „Kara“. Juose eismo įvykių(procentine išraiška) daugiau įvyko nei anksčiau minėtuose rajonuose sudėjus kartu, t.y. - **50** proc. Rajoniniuose keliuose įvyko **21** proc. eismo įvykių, tai padėtis mažai geresnė nei Alytaus ir Lazdijų rajonuose.

Analizuojant visos Alytaus apskrities duomenis matyti, kad tendencijos lieka tos pačios. Daugiausiai eismo įvykių įvyko miestuose ir magistraliniuose keliuose, mažiau ir beveik vienodai eismo įvykių įvyko kaimuose ir rajoniniuose keliuose, tai apie po **20** proc.

Diagrama Nr. 3

Eismo įvykio vietos santykis (procentine išraiška)

Alytaus rajono saugų eismą užtikrinančios tarnybos, turėtų ypatingai susirūpinti eismo saugumu miestų gatvėse, sankryžose ir padidinti darbo kokybę rajoniniuose keliuose. **Labai bloga padėtis magistraliniuose keliuose Druskininkų savivaldybėje ir Varėnos rajone. Į tai turėtų atkreipti dėmesį Alytaus apskrityje saugų eismą užtikrinančios tarnybos, nes Alytaus rajono policijos komisariato pareigūnai šiuose keliuose atlieka pravencinį darbą, o kai įvyksta eismo įvykiai, tai juos tiria ir į savo ataskaitas įtraukia Druskininkų ir Varėnos policijos komisariatai. Ši problema jau daug metų sprendžiama, bet taip ir neišspręsta.**

Druskininkų savivaldybėje saugų eismą užtikrinančios tarnybos turėtų atkreipti dėmesį į padėtį miestų gatvėse ir sankryžose.

Varėnos atitinkamai į saugaus eismo užtikrinimą rajoninės reikšmės keliuose.

Ši padėtis dar labiau paaiškės kai analizuosime kriminalistinės charakteristikos elementą, tai eismo įvykių būdo(rūšies) santykį eismo įvykio vietovės atžvilgiu.

Eismo įvykio situacijai išsiaiškinti yra svarbus ir įvykio laikas. Todėl analizuojant Alytaus apskrityje įvykusių eismo įvykių tyrimo bylas yra nustatyta, kad analizuotieji įvykiai įvyko(žr. 4 priedą):

Alytaus rajone iš visų analizuotų 16(100proc.) bylų transporto priemonių susidūrimai įvyko šviesiu paros metu – 4(25 proc.) ir tamsiu paros metu – 4(25 proc.); transporto priemonių nuvažiavimų nuo kelio įvyko - 2(12,5 proc.) šviesiu paros metu ir 3(18,75 proc.) tamsiu paros metu; užvažiavimų ant pėsčiųjų šviesiu paros metu -1(6,25 proc.), tamsiu paros metu - 2 (12,5 proc.), kitų eismo įvykių neįvyko. Viso Alytaus rajone eismo įvykių įvyko **šviesiu paros metu – 43,75 proc. ir tamsiu paros metu – 56,25 proc.**

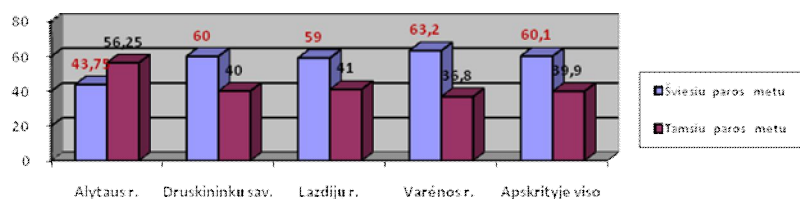
Druskininkų savivaldybėje atitinkamai: 2(10 proc.) ir neįvyko; 2(10 proc.), 1(5 proc.); 6(30proc.), 4(20proc.); 2(10proc.), 3(15proc.). Viso Druskininkų savivaldybėje eismo įvykių įvyko **šviesiu paros metu – 60 proc. ir tamsiu paros metu – 40 proc.**

Lazdijų rajone atitinkamai: 3(13,6proc.), 2(9,1proc.); 4(18,2proc.), 1 (4,5 proc.); 5 (22,7proc.), 3 (13,6 proc.); 1(4,5 proc.), 2(9,1 proc.). Viso Lazdijų rajone eismo įvykių įvyko **šviesiu paros metu – 59 proc. ir tamsiu paros metu – 41 proc.**

Varėnos rajone atitinkamai: 12 (31,6 proc.), 3 (7,9 proc.); 8 (21 proc.), 5(13,1 proc.); neįvyko, 6 (15,8 proc.); 3 (7,9 proc.), neįvyko. Viso Varėnos rajone eismo įvykių įvyko **šviesiu paros metu – 63,2 proc. ir tamsiu – 36,8 proc.**

Padėtis rajonuose labai panaši. Šiek tiek daugiau eismo įvykių įvyko tamsiu paros metu Alytaus rajone. Tą galėjo įtakoti ir tai, kad Alytaus miestas yra didžiausias apskrityje ir Alytaus rajone jame įvyksta daugiausiai eismo įvykių.

Diagrama Nr. 4 **Alytaus apskrityje įvykusių eismo įvykių ir paros meto santykis(proc. išraiška)**

Analizuojant apskrities mastu(žr.4 priedą, 4 diagramą) atitinkamai: 21 (21,9 proc.), 9 (9,4 proc.) ; 16(16,7 proc.), 10 (10,4 proc.); 12 (12,5 proc.), 15(15,6 proc.); 6 (6,25 proc.), 5(5,2 proc.). Viso apskrityje įvyko eismo įvykių **šviesiu paros metu – 60,1 proc.** ir **tamsiu – 39,9 proc.**

Manome, kad galime pažymėti, jog visuose apskrities rajonuose padėtis yra panaši. Šiek tiek paros laiku įvykiai pasiskirstę skirtingai, tačiau labai panašiai. Tamsiu paros metu įvyksta beveik pusė eismo įvykių, nesant didelių skirtumų tarp eismo įvykių būdų. Daugiau nei pusė eismo įvykių įvyksta tamsiu paros metu automobiliams užvažiuojant ant pėsčiųjų. **Nenustatyta nei vieno atvejo, kad pėstieji įvykio metu būtų buvę su atšvaitais, žibintais ar kitais šviesą atspindinčiais daiktais,** taigi patys žmonės savęs nesaugodami sukelia pavojų ir kitiems eismo dalyviams.

3. Nukentėjusysis, arba nusikaltimo pasikėsinimo dalykas. Kaip žinome, nusikaltimai dėl eismo įvykių yra neatsargūs ir iš anksto neplanuojami, todėl negalima iš anksto žinoti į kokį asmenį bus kėsintasi. Tiriant eismo įvykių bylas būtina išsiaiškinti nukentėjusiojo elgesį(nusikalstamas, nenusikalstamas, buvo blaivus ar neblaivus, vairuotojas ar keleivis, suaugęs ar vaikas), dažnai ir kiti charakterizuojantys duomenys padeda iki galo išsiaiškinti nusikaltimo padarymo aplinkybes ir priežastis, padeda sėkmingai jį atskleisti, įvertinti nukentėjusiojo subjektyvų elgesį įvykio metu, jo paties kaltės dydį dėl įvykusio eismo įvykio ir kilusių pasekmių.

Analizės metu nustatyta(žr. 1 lentelę), kad analizuotuose tirtuose eismo įvykiuose Alytaus raj., Lazdijų raj., Varėnos rajone daugiausiai nukentėjusiųjų buvo transporto priemonių keleivių. Jie visuose trijuose rajonuose sudarė apie **po 80 proc.** iš visų nukentėjusiųjų. Šie duomenys skiriasi Druskininkų sav. Čia daugiausiai – **apie 50 proc.,** nukentėjusiųjų buvo pėsčiųjų. Tačiau tai visiškai logiška, nes Druskininkuose(procentine išraiška) ir eismo įvykių daugiausiai įvyko užvažiuojant ant pėsčiojo, o Alytaus, Lazdijų ir Varėnos rajonuose daugiausiai įvyko transporto priemonių susidūrimų, jų nuvažiavimų nuo kelio ir apvirtimų.

Lentelė Nr. 1

Nukentėjusiųjų analizė

	Transporto Pr. Vairuot.	%	Tr. Priem. keleiviai	%	Pėstieji	%	Dviratininkai	%	Vadeliotojai	%	Viso
Alytaus r.	2	15,4	10	79,9	1	4,7	-	-	-	-	13
Druskininkų s.	1	16,7	1	16,7	3	49,9	1	16,7	-	-	6
Lazdijų r.	1	10	8	80	1	10	-	-	-	-	10
Varėnos r.	8	19,5	32	78	1	2,5	-	-	-	-	41
Viso apskrit.	12	17,1	51	72,9	6	8,6	1	1,4	-	-	70

Pagal amžiaus grupes(žr. 5 priedą) daugiausiai nukentėjo asmenys, esantys 18-25 metų amžiaus grupėje, daugiausiai transporto priemonių keleiviai. Tai ir įrodo, kad transporto priemonės yra padidinto pavojaus šaltiniai, transporto priemonių vairuotojai ir keleiviai privalo imtis visų atsargumo priemonių, kad užtikrinti saugų eismą.

Rajonuose nukentėję yra įvairaus amžiaus, rasti kokių nors dėsningumų nėra galimybės, bet atkreiptinas dėmesys į jauniausiuosius eismo dalyvius.

Visuose rajonuose buvo 8(11,4 proc.) nukentėjusiųjų mažamečių vaikų iki 14 metų. Iš jų Alytaus r. – 1 (7,7 proc.); Druskininkų sav. – 1(16,7 proc.); Lazdijų raj. – 1(10 proc.); Varėnos raj.- 5(12,2 proc.). Kaip matome, tai šios amžiaus grupės(procentine išraiška) nukentėjusiųjų buvo beveik vienodai, tačiau jie nukentėjo kaip skirtingi eismo dalyviai. Lazdijų, Alytaus, Druskininkų savivaldybėse jie nukentėjo būdami pėsčiaisiais, o Varėnos rajone jie visi nukentėjo būdami automobilių keleiviais. Iš to matyti, kad eismo dalyviams nesaugu kiek pėstiesiems, tiek ir važiuojant transporto priemonėmis. Alytaus, Druskininkų ir Lazdijų savivaldybėse būtina atkreipti dėmesį į pėsčiųjų saugumą ir ne vien tik mažamečių vaikų.

Tiriant eismo įvykius yra svarbi nukentėjusiojo kriminalistinė charakteristika girtumo atžvilgiu, nes tai turi didelę reikšmę aiškinantis nusikaltimo situaciją, būdą ir nukentėjusiojo kaltės dydį kilusių pasekmių atžvilgiu. Vienaip gali reaguoti į susidariusią situaciją blaivus ir visiškai kitaip neblaivus. Tas yra svarbu nustatyti ir todėl, kad tyrimo metu bus būtina įvertinti nukentėjusiojo parodymų tesingumą, tikslumą.

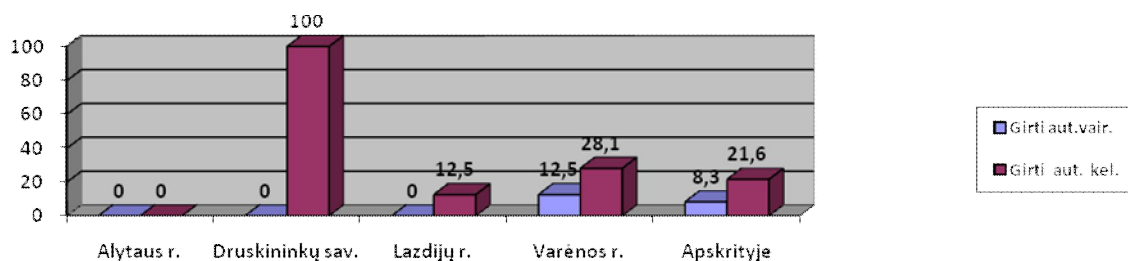
Tyrimo metu buvo nustatyta(žr. 5 priedą ir 5 diagramą), kad Alytaus rajone visi nukentėjusieji buvo blaivūs; Druskininkų savivaldybėje buvo apsvaigęs nuo alkoholio – 1(100 proc) automobilio keleivis; Lazdijų rajone buvo apsvaigęs nuo alkoholio – 1(12,5 proc.) iš 8 automobilių keleivių; Varėnos rajone buvo apsvaigęs nuo alkoholio: - 1(12,5 proc.) iš 8 nukentėjusiųjų automobilių vairuotojų, 9(28,1 proc.) iš 32 automobilių keleivių. Kaip matome, tai ne tik eismo įvykių sukėlėjai, bet ir kiti eismo įvykių dalyviai dažnai būna apsvaigę, todėl kriminalistiniu požiūriu tai būtina nustatyti ir įvertinti viso įvykio situacijoje.

Žiūrint į diagramą(Nr. 5) susidaro įspūdis, kad Druskininkų sav. įvykiuose eismo

įvykiuose visi automobilių keleiviai buvo neblaivūs. Taip atrodo todėl, kad tirtuose 20 eismo įvykių tik vienas nukentėjęsysis buvo automobilio keleivis ir procentine išraiška sudaro 100 proc.

Analizuojant apskrities mastu matosi, kad iš visų nukentėjusiųjų automobilių vairuotojų girtų buvo - 8,3 proc., o girtų automobilių keleivių -21,6 proc.

Diagrama Nr. 5 Nukentėjusiųjų blaivumo santykis rajonuose ir apskrityje(proc. išraiška)

4. Nusikaltimo būdas. Eismo įvykio būdas apima visus eismo įvykio kriminalistinės charakteristikos elementus. Jis juos apjungia į vieną visumą ir tik juos visus analizuodami mes galime nustatyti įvykusio eismo įvykio būdą.

Taigi į eismo įvykių kriminalistinės charakteristikos būdo elemento struktūrą įeina elementas, tai **eismo įvykių padarymo būdai**.

Jau esame nustatę kokiose vietose eismo įvykių įvyksta daugiausiai(žr. 3 diagramą ir 3 priedą), šiuo atveju išanalizuosime kokių tose vietose eismo įvykių įvyko daugiausiai, kokių būdu jie buvo padaryti (žr. 6 priedą).

Transporto priemonių susidūrimai. Iš analizės duomenų matyti, kad Alytaus rajone iš visų įvykusių eismo įvykių, transporto priemonių susidūrimai sudaro pusę įvykusių eismo įvykių ir iš jų: - **87,5 proc.** įvyko miestų gatvėse ir sankryžose ir tik 12,5 proc. rajoninės reikšmės keliuose.

Druskininkų savivaldybėje iš visų eismo įvykių transporto priemonių susidūrimų įvyko nedaug – 10 proc. ir jie visi įvyko miestų gatvėse ir sankryžose.

Lazdijų rajone eismo įvykių įvyko, susidūrus transporto priemonėms, apie penktadalis ir iš jų daugiausiai, tai po **40 proc.** kaimų gatvėse ir rajoninės reikšmės keliuose, ir 20 proc. miestų gatvėse.

Varėnos rajone transporto priemonių susidūrimų įvyko viso - **15(41,7 proc.)**. ir sudaro beveik pusę įvykstančių eismo įvykių, tai **labai aukštas statistiškai neigiamą reikšmę turintis rodiklis**. Iš jų: - **80proc. magistraliniuose keliuose**. Šis - **80 proc.** rodiklis yra tik Varėnos rajone ir labai įtakoja visos apskrities rodiklius.

Iš duomenų matyti, kad daugiausiai Alytaus apskrityje transporto priemonių

susidūrimų įvyko Respublikinės reikšmės-magistraliniuose keliuose – **38,7 proc.**, tada apie po 20 proc. susidūrimų įvyko miestų gatvėse ir sankryžose. Mažiausiai susidūrimų įvyko rajoninės reikšmės-nemagistraliniuose keliuose, kaimuose-gyvenvietėse.

Magistraliniuose keliuose didelį susidūrimų skaičių įtakoja didelis automobilių srautas, eismo dalyviai nesilaiko KET, t.y. visų atsargumo priemonių, kad nekeltų pavojaus kitų asmenų sveikatai, turtui, nepasirenka saugaus važiavimo greičio, arba tyčia piktybiškai viršija leistiną važiavimo greitį, neįvertina kelio, oro sąlygų, nesuvaldo transporto priemonių ir išvažiavus į priešpriešinio eismo juostą susiduria su priešpriešais atvažiuojančia, arba ta pačia kryptimi važiuojančia transporto priemone, taip pat išvažiuodami iš šalutinio kelio nepraleidžia pagrindiniu keliu važiuojančių transporto priemonių, eismo įvykius sukelia neblaivūs eismo dalyviai. Šio reiškinių priežastis vienareikšmiškai nustatyti sunku, tačiau manome, kad dalį priežasčių sudaro ir ta situacija, kad Varėnos rajone magistraliniuose keliuose eismo saugumo prevenciją vykdo Alytaus m. ir r. PK pareigūnai. Apie tai jau esame kalbėję analizuodami avaringiausias įvykių vietas. (žr. 3 priedą, 3 diagramą). Kiek įvykių sukėlė asmenys būdami neblaivūs, jau esame analizavę eismo įvykių sukėlėjo(kaltininko) kriminalistinę charakteristiką (žr. 1 priedą).

Transporto priemonių(automobilių) nuvažiavimai nuo kelio. Alytaus rajone iš visų įvykusių eismo įvykių, transporto priemonių nuvažiavimų nuo kelio įvyko iš viso – **5(31,2 proc.)**. Iš jų: magistraliniuose keliuose – **60 proc**; rajoniniuose keliuose – **40 proc**. Dominuoja nuvažiavimai nuo kelio negyvenamosiose teritorijose, – **100 proc**.

Druskininkų savivaldybėje transporto priemonių nuvažiavimų nuo kelio įvyko viso – 3(15 proc.). Iš jų: miestų sankryžose – 33,3 proc.; kaimų, gyvenviečių gatvėse – 33,3 proc.; magistraliniuose keliuose - 33,4 proc., neįvyko tik rajoninės reikšmės keliuose.

Lazdijų rajone transporto priemonių nuvažiavimų nuo kelio įvyko viso – **5(22,7 proc.)**, tai sudaro šiek tiek daugiau nei panktdalį. Iš jų: rajoniniuose keliuose – **100 proc**.

Varėnos rajone eismo įvykių įvyko transporto priemonėms nuvažiuojant nuo kelio viso– **13(34,2 proc.)**. Iš jų: kaimų ir gyvenviečių gatvėse – **30,8 proc.**; magistraliniuose keliuose – **30,8 proc.**; rajoniniuose keliuose - **38,4 poc**.

Transporto priemonių nuvažiavimai nuo kelio beveik vienodai pasiskirstę: kaimų gatvėse, magistraliniuose keliuose ir rajoniniuose keliuose.

Varėnos rajone, dėl susidūrimų ir transporto priemonių nuvažiavimų nuo kelio, eismo įvykių įvyksta(procentine išraiška) labai daug. Jeigu sudėtume transporto priemonių susidūrimus ir nuvažiavimus nuo kelio, tai sudarytų - **75.9 proc**. iš visų įvykusių analizuotų

eismo įvykių.

Analizuojant situaciją visoje Alytaus apskrityje, nieko išskirtino nematyti. Egzistuoja tos pačios tendencijos kaip ir rajonuose, t.y. daugiausiai eismo įvykių įvyksta transporto priemonėms nuvažiuojant nuo kelio rajoniniuose keliuose – **46,2 proc.**, magistraliniuose keliuose – **30,8 proc.** ir kaimų gatvėse – **19,7 proc.** Išsiskiria čia tik tai, kad Alytaus rajone miestuose ir kaimuose analizuotuose įvykiuose nenustatyta šios rūšies eismo įvykių. Šiuos eismo įvykius vairuotojai padarė kaip ir susiduriant transporto priemonėms nesilaikydami KET imperatyvių reikalavimų-nesiėmė visų atsagumo priemonių, nepasirenko saugaus važiavimo greičio.

Transporto priemonių užvažiavimai ant dviratininko. Alytaus rajone analizuotose tirtose bylose nenustatyta eismo įvykių užvažiujant ant dviratininko, **tai labai aukštas statistiškai teigiamas rodiklis**, nors Alytaus apskrityje Alytaus miestas yra pats didžiausias ploto ir gyventojų skaičiumi, tuo pačiu ir automobilių skaičiumi.

Druskininkų savivaldybėje eismo įvykių įvyko užvažiujant ant dviratininkų viso – **5(25 proc.)**. Iš jų: miestų sankryžose – **60 proc.**; magistraliniuose keliuose – **40 proc.**

Reiškia, kad apie ketvirtadalį eismo įvykių įvyksta automobiliams susiduriant su dviratininkais. **Tai pakankamai aukštas statistiškai neigiamas rodiklis.**

Kaip matome ir šitame eismo įvykių padarymo būde - **40 proc.** sudaro eismo įvykiai magistraliniuose keliuose. Apie juose vykdomą prevenciją jau esame aptarę ankstesnėse analizėse. Tačiau net - **60 proc.** šios rūšies eismo įvykių įvyko miestų sankryžose, **tai labai aukštas statistiškai neigiamas rodiklis, rodantis nepakankamą saugaus eismo prevenciją Druskininkų mieste.**

Lazdijų rajone eismo įvykių įvyko užvažiujant ant dviratininko viso – 3(13,6 proc.). Iš jų: kaimų ir gyvenviečių gatvėse – 33,3 proc., sankryžose – 33,3 proc.; rajoniniuose keliuose – 33,4 proc.

Šiame rajone šios rūšies eismo įvykių įvyko nedidelis skaičius lyginant su bendru eismo įvykių skaičiumi, **tai pakankamai statistiškai teigiamas rodiklis.** Kaip matome, jie visiškai vienodai pasiskirstę kaimų-gyvenviečių gatvėse, sankryžose ir rajoniniuose keliuose.

Varėnos rajone eismo įvykių užvažiujant ant dviratininkų įvyko labai nedidelis skaičius ir lyginant su visais įvykusiais eismo įvykiais - tik 7,9 proc.

Didžiausią šių eismo įvykių(procentine išraiška) įvyko magistraliniuose keliuose – **66,7 proc.**, Tai matomai lemia tos pačios priežastys ir sąlygos kaip ir ankstesnėse analizėse dėl saugaus eismo prevencijos.

Analizuojant situaciją apskrityje, matyti, kad šiuo būdu buvo padarytų eismo įvykių nedidelis skaičius – 11(11,5 proc.). Iš jų: miestų sankryžose – **27,3 proc.**; kaimų-gyvenviečių: gatvėse – 18,2 proc., sankryžose – 9 proc.; magistraliniuose keliuose - **36,5 proc.**; rajoniniuose keliuose – 11 proc.

Ši analizė iš esmės nesiskiria nuo rajonų analizės. Daugiausiai šių eismo įvykių įvyko magistraliniuose keliuose, miestų sankryžose.

Užvažiavimai ant pėsčiųjų. Alytaus rajone eismo įvykių užvažiuojant ant pėsčiųjų įvyko viso – 3(18.8 proc.). Iš jų: miestų gatvėse – 33,3 proc., miestų pėsčiųjų perėjose – **66,7 proc.**, Neramina tai, kad iš jų net - **66,7 proc.** įvyko būtent pėstiesiems skirtoje gatvę pereiti vietoje-pėsčiųjų perėjoje.

Druskininkuose šios rūšies eismo įvykių įvyko viso – **10(50 proc.)**. Iš jų: miestų: gatvėse – **30 proc.**, pėsčiųjų perėjose – **20 proc.**; kaimų-gyvenviečių gatvėse – 20 proc.; magistraliniuose keliuose – 20 proc., rajoniniuose keliuose – 10 proc.

Druskininkų savivaldybėje šių eismo įvykių įvyko iš visų įvykusių eismo įvykių - **50 proc.**, tai labai aukštas ir statistiškai neigiamas rodiklis. Ir nėra skirtumo kas šiuose eismo įvykiuose kaltininkai, nes pėstieji nesaugūs net ir pėsčiųjų perėjose. Druskininkų pareigūnams būtina atkreipti dėmesį į visus eismo dalyvius, aktyvinti prevenciją.

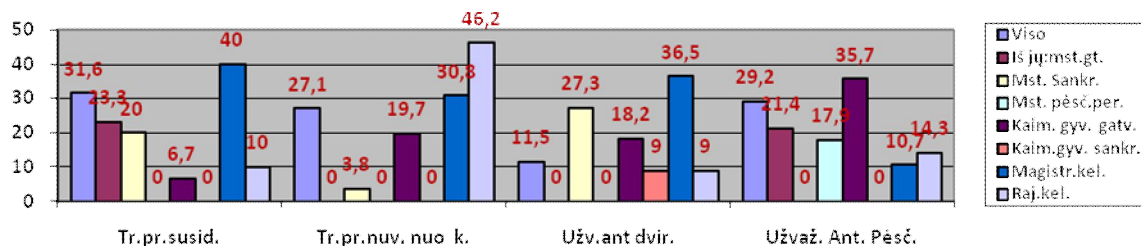
Lazdijų rajone atitinkamai – **8(26,4 proc.)**. Iš jų: miestų gatvėse -12,5 proc.; **kaimų gatvėse -87,5 proc.**

Varėnos rajone atitinkamai – 7(18,4 proc.). Iš jų: miestų gatvėse, pėsčiųjų perėjose, kaimų gatvėse ir magistraliniuose keliuose po - 14,3 proc.; rajoniniuose keliuose – **42,8 proc.**

Analizuojant Alytaus apskrityje įvykusius eismo įvykius nustatyta, kad Lazdijų rajone įvyko vienas eismo įvykis užvažiuojant ant gyvūno, tai - 4,5 proc. iš visų įvykusių eismo įvykių Lazdijų rajone ir 1,0 proc. iš visų Alytaus apskrityje įvykusių eismo įvykių. Šis rodiklis labai mažas, neįmanoma nustatyti jų kilimo tendencingų priežastinių ryšių, todėl darbe apie šį eismo įvykį nediskutuosime.

Atlikus eismo įvykių padarymo būdų analizę, manome, kad galime konstatuoti tai, kad Alytaus apskrityje daugiausiai eismo įvykių įvyksta transporto priemonėms susiduriant, nuvažiuojant nuo kelio ir užvažiuojant ant pėsčiųjų. Išsamią analizę žiūrėti(6 diagramą).

Diagrama Nr. 6 Eismo įvykių būdų santykis eismo įvykio vietos atžvilgiu(proc. išraiška)

3. Eismo įvykių tyrimo metodikos taikymo praktika Alytaus apskrityje ir tyrimo praktikos tobulinimo perspektyvos

3.1 Eismo įvykio vietos apžiūra ir tyrimas

Kad įvertinti kaip kriminalistikos mokslo pasiekimai yra taikomi praktikoje pamatysime atliktą analizę. Tyrimo metu buvo apklausti Alytaus apskrityje policijos komisariatuose dirbantys 67 pareigūnai. Iš jų: Alytaus m. ir r. PK – 18. Druskininkų PK – 14. Lazdijų r. PK – 16. Varėnos r. PK – 19. Jiems buvo užduotas klausimas: „Kokie informaciniai šaltiniai yra svarbūs tiriant eismo įvykių ikiteisminio tyrimo bylas?“ Šis klausimas buvo sudėtinis ir buvo sudarytas iš šių punktų: a) įvykio vietos apžiūros protokolas ir jo priedai; b) daiktų, kitų objektų apžiūros protokolas ir jo priedai; c) pėdsakų ir kitų objektų tyrimų, ekspertizių rezultatai; d) eksperimento rezultatai; e) parodymų patikrinimo vietoje rezultatai; f) nukentėjusiojo parodymai; g) įtariamojo parodymai; h) liudytojo parodymai; i) kita, kur jie galėjo įrašyti savo nuomonę (žr. 7 priedą).

Alytaus m. ir r. PK apklaustieji pareigūnai įvykio vietos apžiūros protokolą ir jo priedus laiko svarbiu informacijos šaltiniu viso – **16(88,9 proc.)**. Iš jų: baigusių aukštuosius teisės mokslus – **13(86,7 proc.)**, baigusių aukštuosius ne teisės mokslus – 3(100 proc.).

Druskininkų PK apklaustieji pareigūnai atitinkamai – 14(100 proc.).

Lazdijų r. PK apklaustieji pareigūnai atitinkamai – **14(87,5 proc.)**. Iš jų: baigusių aukštuosius teisės mokslus – 4(100 proc.), baigusių aukštuosius ne teisės mokslus – 4(100 proc.), baigusių aukštesnįjį ne teisės mokslą – **6(75 proc.)**.

Varėnos r. PK apklaustieji pareigūnai atitinkamai – 19(100 proc.).

Kaip matome Alytaus m. ir r. PK apklaustieji pareigūnai ne visi įvykio vietos apžiūrą laiko svarbiu informacijos šaltiniu ir blogiausiai tai, kad būtent baigę aukštuosius teisės mokslus ne visi supranta šio tyrimo veiksmo svarbą.

Lazdijuose taip pat ne visi įvykio vietos apžiūrą laiko svarbiu informacijos šaltiniu. Bent ramina tai, kad baigę aukštuosius teisės ir baigę aukštuosius ne teisės mokslus įvykio vietos apžiūrą laiko svarbiu šaltiniu. Čia logiką atitinkantys duomenys - nevisi baigę

aukštesniusius neteisės mokslus įvykio vietos apžiūrą laiko svarbiu informacijos šaltiniu.

Iš pateiktos šio klausimo analizės apskrities mastu (žr. 8 priedą) matyti, kad įvykio vietos apžiūros protokolą ir jo priedus laiko svarbiu informacijos šaltiniu; 1) 35(95 proc.) iš 37(100 proc.) apklaustųjų baigusią aukštuosius teisės mokslus; 2) 12(100 proc.) – baigusią aukštuosius ne teisės mokslus; 3) 14(88 proc.) iš 16(100 proc.) – baigusią aukštesniusius ne teisės mokslus; 4) 2(100 proc.) – baigusią vidurinį mokslą. Taigi įvykio vietos apžiūros protokolą ir jo priedus laiko svarbiu informacijos šaltiniu - 63(94 proc.) visų apklaustųjų pareigūnų.

Tai ne visiškai tenkinantis rodiklis, nes ne visi tyrėjai, o ypač baigę aukštuosius teisės mokslus, ikiteisminio tyrimo bylose įvykio vietos apžiūrai skiria ypatingą dėmesį, nors įvykio vietos apžiūra eismo įvykių bylose yra pagrindų pagrindas. Tik kokybiškai apžiūrint eismo įvykio vietą, galime gauti visą tyrimui reikalingą objektyvią informaciją.

Jau esame minėję, kad apžiūrėjus įvykio vietą nedelsiant turi būti apžiūrėti su įvykiu susiję įvairūs objektai, tačiau šiam kriminalistiškai svarbiam tyrimo veiksmui pareigūnai skiria dar mažiau dėmesio (žr. 7 ir 8 priedus).

Alytaus m. ir r. PK apklaustieji pareigūnai daiktų, kitų objektų apžiūros protokolus ir jų priedus laiko svarbiais informacijos šaltiniais viso – **11(61 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – **66 proc.**, baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 33,3 proc.

Druskininkų PK atitinkamai – **10(71,4 proc.)**. Iš jų: **baigę aukštuosius teisės mokslus – 62,5 proc.**, baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 80 proc., baigę vidurinį mokslą – 100 proc.

Lazdijų r. PK atitinkamai – **6 (37,5 proc.)**. Iš jų: **baigę aukštuosius teisės mokslus – 50 proc.**, **baigę aukštuosius ne teisės mokslus – visiškai svarbiu nei vienas nelaiko**, baigę aukštesniusius ne teisės mokslus - 50 proc.

Varėnos r. PK atitinkamai – **14(73,7 proc.)**. Iš jų: **baigę aukštuosius teisės mokslus – 80 proc.**, aukštuosius ne teisės mokslus, baigę aukštesniusius ne teisės mokslus – 33,3 proc., baigę vidurinį mokslą – 100 proc.

Kaip matome iš analizės pagal komisariatus, tai blogiausia padėtis yra Lazdijų r. PK., tačiau ir kituose komisariatuose ne visi įsigilinę į daiktų, objektų apžiūras ir jų svarbumą. Čia tendencija bendra nežiūrint kas ir kokio išsilavinimo. Jų nuomonės nežymiai skiriasi. Blogiausia, kad šio veiksmo nelaiko svarbiu, baigę aukštuosius teisės mokslus.

Analizuojant apskrities mastu matyti, kad tik - **41(61 proc.)** apklaustųjų šį veiksmą ir jo rezultatus laiko svarbiu informacijos šaltiniu.

Atsakymai negali tenkinti, nes pareigūnai neįsigilinę į šio veiksmo kriminalistinę reikšmę, nekreipia į jį reikiamo dėmesio. Šie veiksmai turi svarbią reikšmę aiškinantis įvykio situaciją, ją rekonstruojant. Nekokybiškai arba visiškai neatlikus šių veiksmų, praktiškai neįmanoma rekonstruoti įvykio situacijos, nustatyti jo kilimo sąlygų ir priežasčių, viso įvykio mechanizmo, pasekmių atsiradimo sąlygų ir priežasčių mechanizmo.

Žinodami pareigūnų nuomonę dėl pirminių tyrimo veiksmų ypatingumo ir svarbos, išanalizavome 96 bylas, kuriose buvo atlikti ikiteisminiai tyrimai Alytaus apskrities policijos komisariatuose (žr. 9 priedą).

Alytaus m. ir raj. PK analizuotose bylose eismo įvykių vietų apžiūros atliktos kokybiškai viso – **9(56,3 proc.)**, dalyvaujant specialistui – 1(11,1 proc.). Iš jų: kai įvykio vietą apžiūrėjo ir įvykį tyrė tas **pats pareigūnas – 100proc.**;

Druskininkų PK atitinkamai – **15(75 proc.)**, dalyvaujant specialistui – 66,7 proc.. Iš jų: kai įvykio vietą apžiūrėjo ir įvykį tyrė tas pats pareigūnas – **60 proc.**; įvykio vietų apžiūros atliktos kokybiškai kai įvykio vietą apžiūrėjo vienas pareigūnas, o įvykį tirti byla buvo perduota kitam pareigūnui – **40 proc.**,

Lazdijų r. PK atitinkamai – **13 (59 proc.)**, specialistas nedalyvavo. Iš jų: atitinkamai – **100 proc.**

Varėnos r. PK atitinkamai – **15(39,4 proc.)**, dalyvaujant specialistui – 33,3 proc. Iš jų: įvykio vietų apžiūros atliktos kokybiškai kai įvykio vietą apžiūrėjo ir įvykį tyrė tas pats pareigūnas – **86,7 proc.**; įvykio vietų apžiūros atliktos kokybiškai, kai įvykio vietą apžiūrėjo vienas pareigūnas, o įvykį tirti byla buvo perduota kitam pareigūnui – 13,3 proc.,

Analizuojant situaciją apskrityje matyti: 1) įvykio vietų apžiūrų atliktų kokybiškai viso – **52(54,2 proc.)**, dalyvaujant specialistui – 30,8 proc. Iš jų: kai įvykio vietą apžiūrėjo ir įvykį tyrė tas pats pareigūnas – 44(84,6 proc.); kai įvykio vietą apžiūrėjęs pareigūnas įvykį tirti bylą perdavė kitam pareigūnui – 8(15,4 proc.)

Kaip matyti iš tyrimo rezultatų, nevisiškai nustatėme tiesioginį ryšį įvykio vietos apžiūros kokybei – specialisto dalyvavimą. **Neįmanoma to padaryti nes nemažai atvejų kai įvykio vietos apžiūroje dalyvauja specialistas, tačiau jis įrašomas dalyvaujančiu apžiūroje, bet ne kaip dalyvaujantis apžiūroje specialistas, tokiu atveju jis neatsako už savo veiksmus kaip specialistas pagal įstatymą, neturi pareigos į protokolą iš karto įrašyti savo išvadą.**

Aiškiausiai išreikšta specialisto dalyvavimo svarba įvykio vietos apžiūroje – Druskininkų PK. Šiame komisariate- **puikus teigiamas(kokybine išraiška) rezultatas apžiūrint**

eismo įvykio vietas dalyvaujant specialistui. Druskininkuose(procentine išraiška) daugiausiai eismo įvykio vietų apžiūrėtų kokybiškai ir - **100 proc. dalyvaujant specialistui.**

Kaip matyti iš tyrimo rezultatų, tai pati prasčiausia padėtis yra Varėnos raj. PK. Čia įvykio vietų buvo apžiūrėta kokybiškai tik - **39,4 proc.**, tačiau matome procentinę išraišką, kad **86,7 proc.** apžiūrų atliktų kokybiškai kai įvykio vietą apžiūrėjo ir įvykį tyrė tas pats pareigūnas. Ši tendencija visiškai analogiška visuose Alytaus apskrities policijos komisariatuose. Viso apskrityje įvykių vietų apžiūrų atliktų kokybiškai - **54,2 proc.**, tačiau iš jų, kai įvykio vietą apžiūrėjo ir bylą tyrė tas pats pareigūnas – **84,6 proc.** ir tik 15,4 proc. kai įvykio vietą apžiūrėjęs pareigūnas tirti įvykį bylą perdavė kitam.

Mūsų atliktas tyrimas išaiškino pagrindinius eismo įvykių vietų apžiūrų trūkumus: a) netikslūs ir neišsamūs pėdsakų, kitų objektų radimo vietos fiksavimai kelio ilgio, pločio, tarpusavio padėties atžvilgiu; b) nenurodomas kelio reljefas, kokie kelio ženklai reguliuoja eismą, arba visiškai apie tai įvykio vietoje nepažymima; d) nenurodoma ar yra įvykio vietoje kelio(gatvės) apšvietimas, jeigu ir nurodoma, tai neužfiksuojama apšvietimo lempų buvimo vieta, ar visos lempos dega; e) apžiūrint įvykio vietas keliuose, kur yra miškas ir ypač kelio vingiuose - neužfiksuojami miško ribų atstumai nuo kelio; f) neužfiksuojama vairuotojo matymo zona; g) dažnai pasitaiko tokių atvejų, kai įvykio vietoje neužfiksuojama ar yra, ar iš viso nėra automobilio stabdymo, slydimo pėdsakai; h) sankryžose nenurodoma ar yra šviesoforai, jeigu ir nurodoma, tai neužfiksuojama ar visi šviesoforų signalai veikia ir kt.,

Kas nutiko, kad susidarė tokia padėtis? Manome, kad priežastis yra organizacinio pobūdžio. Šiuo metu Druskininkų, Lazdijų, Varėnos policijos komisariatuose operatyvinės grupės sudaromos iš visų tyrėjų, t.y. visų, kurių pareigybinėse instrukcijose yra įrašytas žodis tyrėjas: apylinkės inspektoriai, operatyvinių padalinių pareigūnai ir tik nedidelę dalį sudaro pareigūnai, kurių yra pareiga, bet ne teisė atlikti ikiteisminį tyrimą. Į įvykių vietas išvažiuoja vienas tyrėjas(nebūtinai turi būti ikiteisminį tyrimą atliekantysis), retai ir specialistas. Įvykio vietą įforminantis iš anksto žino(pvz. eismo įvykį įformina apylinkės inspektorius ar kriminalinės policijos operatyvinis darbuotojas. Jie šiose bylose ikiteisminių tyrimų neatlieka.) koks padalinys atliks tyrimą. Manome, kad esant tokiai padėčiai, kokybiškesnių eismo įvykio vietos apžiūrų negalime tikėtis ir ateityje, tuo pačiu ir kokybiškesnių eismo įvykių tyrimų.

Alytaus policijos komisariate padėtis kiek kitokia - eismo įvykius tiria paskirti trys pareigūnai, dažniausiai jie ir įformina eismo įvykius.

Išanalizavus eismo įvykio vietos apžiūros kriminalistinius teorinius aspektus ir praktikos problemas, būtina aptarti liudytojų, nukentėjusiųjų asmenybės nustatymą, apklausą.

3.2 Liudytojo(ų), nukentėjusiojo(ų) asmenybės nustatymas ir apklausa.

Apklaustųjų pareigūnų nuomonės analizę dėl liudytojų, nukentėjusiųjų apklausų svarbos žiūrėti(7 ir 8 priedus).

Alytaus m. ir r. PK apklaustieji pareigūnai nukentėjusiojo parodymus laiko svarbiu informacijos šaltiniu viso - 11(61 proc). Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 67,7 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 33,3 proc.

Liudytojų parodymus atitinkamai–5(83,3 proc.). Iš jų: atitinkamai–80 proc., 100 proc.

Druskininkų PK atitinkamai– 11(78,6 proc.). Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 75 proc., baigę aukštesnius ne teisės mokslus – 80 proc., baigę vidurinį mokslą – 100 proc.

Liudytojų parodymus– 13(92,8 proc.). Iš jų: atitinkamai 100 proc., 80 proc., 100 proc.

Lazdijų r. PK atitinkamai – 9(56,25 proc.). Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 75 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 50 proc., baigę aukštesnius ne teisės mokslus – 50 proc.

Liudytojų parodymus–11(68,75 proc.). Iš jų: atitinkamai–100 proc.,50 proc.,62,5 proc.

Varėnos r. PK atitinkamai – 13(68,4 proc.). Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 80 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 60 proc., baigę aukštesnius ne teisės mokslus – 33,3 proc., baigę vidurinį mokslą – 100 proc.

Liudytojų parodymus–16(84,2 proc.). Iš jų: atitinkamai–90 proc.,80 proc., 66,6 proc., -100 proc.

Analizuojant nuomonių santykį apskrityje matyti, kad nukentėjusiojo parodymus laiko svarbiu informacijos šaltiniu viso – 44(66 proc.).

Liudytojo parodymus atitinkami – 45(67 proc.).

Kaip matome policijos komisariatų apklaustieji pareigūnai, baigę aukštuosius teisės mokslus, nukentėjusiojo parodymams skiria daugiau dėmesio ir reikšmės nei liudytojų, tai nevisiškai geras rodiklis. Be abejo visi parodymai yra svarbūs, tačiau objektyvių duomenų atžvilgiu svarbesniu informacijos šaltiniu laikomi liudytojų parodymai, o ne nukentėjusiųjų, nes nukentėjusieji yra suinteresuotieji asmenys bylos tyrimo rezultatais ir būsimu sprendimu byloje.

Visos apskrities apklaustųjų pareigūnų apklausos analizės statistiniai rodikliai, kad

Ir nežymios, tačiau yra geros tendencijos. Pareigūnai(procentine išraiška) laiko svarbesniu informacijos šaltiniu – liudytojų parodymus. Manome, kad geras rodiklis ir tai, kad nesilaikoma nuomonės, kad kažkuris iš šių šaltinių yra visiškai objektyvus, o kitas ne, nes ir liudytojų parodymai yra subjektyvūs, nors jie ir nėra suinteresuoti tyrimo rezultatais.

3.3 Įtariamojo(ų) asmenybės nustatymas, apklausa.

Alytaus m. ir r. PK apklaustieji pareigūnai įtariamojo parodymus laiko svarbiu informacijos šaltiniu(žr. 7 ir 8 priedus) viso - **10(55,6 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 50 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 33,3 proc.

Druskininkų PK atitinkamai – **10(71,4 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus-75 proc., baigę aukštesniuosis ne teisės mokslus – 60 proc., baigę vidurinį mokslą– 100 proc.

Lazdijų r. PK atitinkamai – **6(37,5 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 50 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 25 proc., baigę aukštesniuosis ne teisės mokslus – 37,5 proc.

Varėnos r. PK atitinkamai – **12 (63,2 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 80 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 40 proc., baigę aukštesniuosis ne teisės mokslus – 33,3 proc., baigę vidurinį mokslą – 100 proc.

Atlikus analizę rajoniniuose policijos komisariatuose matome, kad labiau iš kitų išsiskiria Lazdijų PK pareigūnų nuomonė, tačiau žiūrint į jų nuomonės satykį dėl informacijos šaltinių(nukentėjusiojo, liudytojo, įtariamojo) svarbos, tai tendencijos tokios pačios kaip ir kituose policijos komisariatuose. Panašiai vertinami yra nukentėjusiojo ir įtariamojo parodymai ir šiek tiek svarbesniu informacijos šaltiniu laikomi liudytojų parodymai.

Statistiškai geras rodiklis, kad per daug neišskiriami kurio nors dalyvio parodymai objektyvumo atžvilgiu, nes ir nukentėjusysis ir įtariamasis yra suinteresuoti bylos tyrimu, o mažiausiai(tačiau ne visiškai) suinteresuoti yra liudytojai. Komisariatų pareigūnų nuomonių santykis atitinka teorinėje dalyje išdėstytus argumentus.

Analizuojant Alytaus apskrities mastu matyti, kad įtariamojo parodymus laiko svarbiu informacijos šaltiniu – **38 (56,7 proc.)** apklaustųjų.

Apskrities analizės duomenys visiškai atitinka rajonų duomenų santykį, nežiūrint į tai, kad skirtingą mokslą įgijusių pareigūnų nuomonės nežymiai ir skiriasi, tačiau tendencijos

išlieka tos pačios. Pareigūnai įvertino įtariamojo parodymų subjektyvumo ir objektyvumo santykį.

3.4 Kiti ikiteisminio tyrimo veiksmai tiriant eismo įvykius: parodymų patikrinimas vietoje; eksperimentas; pėdsakų(trasologiniai); objektų, eismo įvykio, transporto trasologiniai, kompleksiniai medicininiai-eismo įvykio tyrimai ir ekspertizės.

- Prodyimų patikrinimas vietoje(žr. 7 ir 8 priedus).

Alytaus m. ir r. PK apklaustieji pareigūnai parodymų patikrinimą vietoje laiko svarbiu informacijos šaltiniu viso – **2(11,1proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 2(13,3 proc.), kiti šio veiksmo visiškai nelaiko svarbiu informacijos šaltiniu.

Druskininkų PK atitinkamai – **6(42,9 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 12,5 proc., baigę aukštesniuosis ne teisės mokslus – 80 proc., baigę vidurinijų mokslų – 100 proc.

Lazdijų r. PK atitinkamai – **3(18,75 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 25 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus – nei vienas nelaiko svarbiu informacijos šaltiniu, baigę aukštesniuosis ne teisės mokslus -25 proc.

Varėnos r. PK atitinkamai – **5(26,3 proc)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 30 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus –visiškai nenurodo, baigę aukštesniuosis ne teisės mokslus – 33,3 proc., baigę vidurinijų mokslų – 100 proc.

Kaip matome pareigūnai atskiruose rajonuose šį šaltinį svarbumo atžvilgiu vertina labai panašiai, išskyrus Druskininkų PK. Jų šis rodiklis palyginus aukštas, tačiau lyginant su apklausomis jis, kaip ir kitų komisariatų pareigūnų, ženkliai mažesnis. Manome teisingai atsakė, todėl, kad nukentėjusiųjų ir įtariamųjų parodymai nėra svarbūs objektyvios informacijos šaltiniai. Tačiau iš esmės geras rodiklis, kad neatliekama formalių tyrimo veiksmų, kad didinti tyrime subjektyvių duomenų, pakankamai statistiškai teigiamas bendras(procentine išraiška) rodiklis, kad šio veiksmo visiškai neatsisakoma, nes gali pasitaikyti atvejų, kad be parodymų patikrinimo vietoje nebus galima teisingai išspręsti bylos arba ji visiškai negalės būti išspręsta. Analogiška situacija ir visos apskrities policijos komisariatų bendrųjų analizės duomenų santykyje.

- Eksperimentas(žr.7 ir 8 priedus).

Alytaus m. ir r. PK apklaustieji pareigūnai šį informacijos šaltinį nurodė svarbiu viso – **3(16 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – **13,3 proc.**, baigę aukštuosius ne

teisės mokslus – 33,3 proc.

Druskininkų PK atitinkamai – **7(50proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – **37,5 proc.**, aukštuosius ne teisės mokslus – 60 proc., baigę vidurinįjį mokslą -100 proc.

Lazdijų PK atitinkamai – **1(6,25 proc.)**. Iš jų: **baigę aukštuosius teisės mokslus visiškai šio informacijos šaltinio nelaiko svarbiu**, tik vienas su aukštesniuolu ne teisiniu išsilavinimu eksperimentą laiko svarbiu informacijos šaltiniu.

Varėnos r. PK atitinkamai – **31,6 proc.** Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus - **30 proc.**, baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 20 proc., baigę aukštesniuosius ne teisės mokslus – 33,3 proc., baigę vidurinįjį mokslą -100 proc.

Analizuojant apskrities mastu matome, kad eksperimentą laiko svarbiu informacijos šaltiniu viso – **17 (25 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – **22 proc.**, baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 17 proc., baigę aukštesniuosius ne teisės mokslus – 31 proc., baigę vidurinįjį mokslą – 100 proc.

Kaip matome šio klausimo statistiniai duomenys geriausi Druskininkų PK, visuose kituose komisariatuose negalintys tenkinti ir keliantys ypatingą nerimą.

Teigiamų atsakymų rodiklius matomai saveikvoja šio veiksmo atlikimo dažnumas ir pagaliau tikslingumas, galimumas jį atlikti. Klausimo esmė - ar yra svarbus informacijos šaltinis eksperimento metu gauti duomenys, bet neužduotas klausimas kaip dažnai atliekamas, ar būtina atlikti eksperimentus. Taigi atsakymai, mūsų manymu, rodo **napakankamą šiuo klausimu tyrėjų kompetentingumą.**

Kaip kitaip patikrinti įtariamojo, nukentėjusiojo, liudytojo parodymus, iškeltas versijas, kurios gali būti visiškai neatitinkančios situacijos, vykusių įvykių objektyvumo. Pagaliau tyrimo metu gali atsirasti ir kitų klausimų į kuriuos objektyvius arba bent jau labai artimus objektyviems duomenis būtų galima gauti tik atlikus eksperimentą.

Eksperimentą, kaip svarbų objektyvios informacijos šaltinį, turėjo nurodyti aukštąjį teisinį išsilavinimą turintys pareigūnai. Jie kaip teisininkai, nors ir ne visi tiriantys eismo įvykių bylas, privalėjo įvertinti šio veiksmo metu gaunamų duomenų svarbą objektyvumo atžvilgiu, kad ir ne visuose tyrimuose, tačiau esant būtinumui, kai yra atliekamas eksperimentas ir analizuojami jo metu gauti ir proceso dalyvių pateikti subjektyvūs įvykio duomenys, iškeltos versijos, eksperimento metu nustatinėjant objektyvias įvykio metu buvusias aplinkybes. Tad jų teigiamų atsakymų rodiklis - **22 proc. statistiškai yra labai žemas ir mūsų manymu verčiantis susimastyti apie jų atliekamų tyrimų kokybę.**

- Alytaus apskrities policijos komisariatų apklaustieji pareigūnai(žr. 7 ir 8 priedus)

daiktų, kitų objektų tyrimų ir ekspertizių duomenis laiko svarbiu informacijos šaltiniu:

Alytaus m. ir r. PK apklaustieji pareigūnai viso – **10(56,6 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 50 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 33,3 proc.

Druskininkų PK atitinkamai viso – **11(78,6 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 75 proc., baigę aukštesniuosius ne teisės mokslus – 80 proc., baigę vidurinį mokslą – 100 proc.

Lazdijų r. PK atitinkamai viso – **8(50 proc.)**. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 25 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 50 proc., baigę aukštesniuosius ne teisės mokslus – 62,5 proc.

Varėnos r. PK atitinkamai – **16(84,2 proc.)**. Iš jų: **baigę aukštuosius teisės mokslus – 100 proc.**, baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 80 proc., baigę aukštesniuosius ne teisės mokslus – 33,3 proc., baigę vidurinį mokslą – 100 proc.

Kaip matome šį informacijos šaltinį laiko svarbiu daugiausiai Varėnos r. PK apklaustųjų pareigūnų ir iš jų **100 proc. baigę aukštuosius teisės mokslus**. Manome, kad jie visiškai teisūs. Tik specialistai, ekspertai ir gali duoti tam tikru klausimu pačią objektyviausią, teisingiausią išvadą.

Mažiausiai apklaustųjų šį šaltinį laiko svarbiu, tai Lazdijų r. PK pareigūnai.

Analizuojant apskrities mastu (žr. 8 priedą), matyti, kad šį informacijos šaltinį laiko svarbiu – 45(67 proc.) apklaustųjų pareigūnų. Iš jų: baigę aukštuosius teisės mokslus – 70 proc., baigę aukštuosius ne teisės mokslus – 58 proc., baigę aukštesniuosius ne teisės mokslus – 63 proc., baigę vidurinį mokslą – 100 proc.

Statistiniai atsakymų rodikliai nėra teigiami. Atkuriant (rekonstruojant) viso eismo įvykio ir jo metu vykusių įvykių eigą, tik tinkamai ištyrus ir įvertinus įvykio vietoje susidariusių pėdsakų, rastų objektų priklausomumą, atsiradimo sąlygas, mechanizmą, gautus rezultatus analizuojant su kitais byloje nustatytas objektyviais duomenimis, galėsime priimti teisingą sprendimą.

Apskrities mastu šį šaltinį vertina panašiai kaip ir apklausų informacijos šaltinį. **Statistiškai tai neigiamas rodiklis**. Manome yra pagrindas teigti, kad ne visi pareigūnai įsivainę ir skiria kas yra objektyvūs ir kas yra subjektyvūs duomenys, informacijos šaltiniai, todėl ir daromos šios klaidos.

- Analizuojant pareigūnų nuomonės rezultatus dėl informacijos šaltinių svarbos (žr. 7 ir 8 priedus), vienas (2,7 proc.) iš 37(100 proc.) apklaustųjų pareigūnų baigusiu aukštuosius teisės mokslus atsakė, kad jis laiko svarbiu informacijos šaltiniu pažymas dėl oro

sąlygų, apšvietimo ir t.t. Kokią tyrimui gali turėti reikšmę gautoje pažymoje duomenys, kad įvykio metu buvo tirštas rūkas. Mūsų manymu – jokios. Ar buvo rūkas ar nebuvo, turi būti aiškiai nurodyta įvykio vietos apžiūros protokole, užfisuota parodymuose. Meteorologijos stočių Lietuvoje yra nedaug. Jos išsidėstę dideliais atstumais ir oro sąlygų, jų fiksavimo vietoje, gali būti visiškai kitokia situacija nei įvykio vietoje. Todėl yra tikimybė įvesti į tyrimą visiškai klaidinančius, neobjektyvius duomenis. Tas pats yra ir dėl apšvietimo.

Manome negera situacija tai, kad - 2(3 proc.) apklaustųjų baigusių aukštuosius teisės mokslus pareigūnų visiškai nenurodė savo nuomonės dėl informacijos šaltinių svarbos. Jie pareiškė, kad eismo įvykių netiria.

3.5 Eismo įvykių tyrimo praktikos tobulinimo perspektyvos

Kad numatyti eismo įvykių tyrimo tobulinimo perspektyvas, pirmiausiai reikia nustatyti visus esamus tyrimo trūkumus.

Atliekant Alytaus apskrities policijos komisariatuose pareigūnų apklausą, buvo užduotas klausimas „Kaip manote, ar nustačius eismo įvykio kilimo sąlygas ir priežastis: a) - yra teisinga jas tiesiogiai susieti priežastiniame ryšyje su pasekmių kilimu; b) – neteisinga, nes yra būtina iširti ir įvertinti subjektyvų nukentėjusiojo elgesį, kad nustatyti ar jo elgesys nesudarė sąlygų pasekmėms kilti ir ar nėra priežastiniame ryšyje su pasekmių kilimu“ (išsamią pareigūnų nuomonės ir išsilavinimo santykio analizę žr. 10 priede).

Alytaus m. ir r. PK apklaustieji pareigūnai pasirinko (a)) variantą **viso -9(50 proc.);** pasirinko (b)) variantą **viso–9(50 proc.).**

Druskininkų PK pasirinko atitinkamai (a)) variantą **viso – 6(42,9 proc.);** pasirinko (b)) variantą **viso – 2(14,3 proc.).**

Penki baigę aukštuosius teisės mokslus visiškai nei vieno varianto nepasisrinko ir į šį klausimą neatsakė ir vienas baigęs vidurinį mokslą taip pat į šį klausimą neatsakė.

Lazdijų r. PK pasirinko atitinkamai (a)) variantą **viso – 10(62,5 proc.);** pasirinko (b)) variantą **viso – 6(37,5 proc.).**

Varėnos r. PK pasirinko atitinkamai (a)) variantą **viso – 7(36,8 proc.);** pasirinko (b)) variantą **viso – 11(57,9 proc.).**

Kaip matome prasčiausiai įsigilina į eismo įvykių tyrimą, Druskininkų PK apklaustieji pareigūnai. Vadovaujantis jų nuomone, tai svarbu tik eismo įvykio kilimo sąlygos, ir jiems iš karto būtų „aiškus“ eismo kilimo sąlygų ir pasekmių atsiradimo priežastinis ryšys.

Blogiausiai, kad tokios nuomonės yra beveik visi apklaustieji baigę aukštuosius teisės mokslus.

Lazdijų r. PK padėtis analogiška. Baigę aukštuosius teisės mokslus (b)) varianto nepasirinko. Visų apklaustųjų pareigūnų bendras statistinis rodiklis aukštesnis ir yra 37,5 proc.

Alytaus m. ir r. PK daugiau apklaustųjų pareigūnų manančių, kad reikia išsiaiškinti ir nukentėjusiojo subjektyvų elgesį, nustatyti jo kaltės dydį, ir ar jo elgesys neįtakuoja pasekmių kilimo.

Aukščiausi statistiškai teigiami rodikliai yra Varėnos r. PK. Šiame komisariate manančių, kad reikia išsiaiškinti visas įvykio aplinkybes - **57,9 proc.**

Analizuojant apklausos duomenis visos apskrities mastu (žr. 2 lentelę), matome, kad (a)) variantą pasirinko viso – 32 (48 proc.) apklaustųjų. Iš jų: baigusiu aukštuosius teisės mokslus – 49 proc., baigusiu aukštuosius ne teisės mokslus – 42 proc., baigę aukštesnius ne teisės mokslus – 56 proc., baigę vidurinį mokslą – nepasirinko; pasirinko (b)) variantą atitinkamai – **28 (42 proc.)**. Iš jų: atitinkamai - **35 proc.**, 58 proc., 44 proc., 50 proc.

Pažymėtina, kad: 1) 1 (2,7 proc.) apklaustųjų baigusiu aukštuosius teisės mokslus pasirinko (a)) ir (b)) variantus; 2) 5 (13,5 proc.) baigusiu aukštuosius teisės mokslus visiškai neatsakė į šį klausimą; 3) 1 (50 proc.) baigusiu vidurinį mokslą visiškai neatsakė į šį klausimą.

Tyrėjų išsilavinimo ir nuomonės, dėl eismo įvykio kilimo priežasčių ir sąlygų, aiškinantis pasekmių kilimo priežastis ir sąlygas, santykis

Lentelė Nr. 2

Išsilavinimas	Pareigūnų sk.	%	Teisinga tiesiogiai pasekmes susieti su KET pažeidimu	%	Neteisinga, būtina tirti ir nuk elgesį	%	Ir taip ir ne	%
Aukštasis teisės	37	55	18	49	13	35	1	2,7
Aukštasis ne teisės	12	18	5	42	7	58	-	-
Aukštesnysis ne t.	16	24	9	56	7	44	-	-
Vidurinis	2	3	-	-	1	50	-	-
Apskirtyje	67	100	32	48	28	42	1	1,5

Manome, kad situacija nėra gera. Tik **42 proc.** visų apklaustųjų pareigūnų sutinka su tuo, kad tiriant eismo įvykius yra būtina išsiaiškinti visas su eismo įvykiu susijusias objektyvias ir subjektyvias aplinkybes.

Darbo teorinėse dalyse, vadovaudamiesi baudžiamosios teisės teorija, išsiaiškinome, kad baudžiamoji atsakomybė, pagal LR BK 281 str., siejama būtent su pasekmėmis. KET pažeidimas, nesant atitinkamų pasekmių, baudžiamosios atsakomybės neužtraukia.

Manome, kad tyrėjai pasirinkę (a)) variantą klysta. Vadovaujantis jų nuomone vairuotojas, sukėlęs eismo įvykį, atsakytų už kito automobilio vairuotojo mirtį, tik todėl, kad pažeidė KET, o nukentėjusįjį mirtinai sužalojo jo paties automobilyje vežamas pavojingas

kroviny, kuris nebuvo tinkamai pritvirtintas ir imtasi visų atsargumo priemonių jį gabenant, t.y. nebūtų aiškinamasi ar paties nukentėjusiojo veiksmai, pažeidžiant KET, neįtakoję pasekmių kilimo. Taigi imperatyviai privalome aiškintis ir nukentėjusiojo subjektyvų elgesį pasekmių kilimo atžvilgiu, jo paties kaltės ir pasekmių santykį. Šio klausimo atsakymų rezultatai ypatingai neramina, kad iš 37 apklaustųjų, baigusių aukštusius teisės mokslus, **tik 35 proc.** pasisakė už išsamų tyrimą, t.y., kad neteisinga tiesiogiai susieti priežastiniame ryšyje KET pažeidimo ir pasekmių kilimo, nesiaiškinant paties nukentėjusiojo subjektyvaus elgesio pasekmių kilimo atžvilgiu.

Alytaus apskrities policijos komisariatuose atlikus bylų analizę (žr.3 lentelę), nustatyta:

Alytaus m. ir r. PK ikiteisminio tyrimo bylose ištirta: eismo įvykio ir pasekmių kilimo sąlygos ir priežastys viso – 11(68,8 proc.); ištirta tik eismo įvykio kilimo sąlygos ir priežastys viso – 5(31,2 proc).

Druskininkų PK atitinkamai – 16(80 proc.); 3(15 proc.); kita – 1(5 proc.).

Lazdijų r. PK atitinkamai – 17(77,3 proc.); 4(18,2 proc.); kita – 1(4,5 proc.)

Varėnos r. PK atitinkamai – 25(65,8 proc.); 13(34,2 proc.).

Apskrityje atitinkamai viso – 70(72,9 proc.); 25(26 proc.); 2(1,1 proc.).

Tirtų bylų kokybė šiuo požymiu yra aukštesnė nei pareigūnų nuomonė (žr.2 lentelę).

Varėnos raj. PK pareigūnų daugiausiai pasisakė už išsamų tyrimą, tačiau jų tirtose bylose ši problema didžiausia, beveik tokia pati padėtis (procentine išraiška) ir Alytaus m. ir r. PK.

Išsamiausiai aiškinasi ir aplinkybes tiria Druskininkų PK pareigūnai. Analizuojant Druskininkų PK atliktų tyrimų bylas buvo pastebėta, kad tik keletas tyrėjų jas tyrė, vadinasi tą atlieka, tik tam paskirti tyrėjai, todėl ir jų tyrimų kokybė daug aukštesnė už kitų. Alytuje žemas šis rodiklis, nors ten taip pat yra trys tyrėjai, kurie atlieka tyrimus eismo įvykių bylose.

Negalime džiugtis tuo, kad 72,9 proc. tyrimų atlikti kvalifikuotai, išsamiai, nes tyrimai turi būti kvalifikuotai ir išsamiai atlikti visose bylose.

Lentelė Nr. 3

Bylose ištirtų eismo įvykių kilimo ir priežasčių atsiradimo santykis

Komisariatai	Bylų	%	Ištirta eismo įvykio kilimo ir pasekmių atsirad. sąl. ir pr.	%	Ištirta tik eismo įvyk kilimo sąlygos ir pr.	%	Kita	%
Alytaus	16	16,7	11	68,8	5	31,2	-	-
Druskininkų	20	20,8	16	80	3	15	1	5
Lazdijų	22	22,9	17	77,3	4	18,2	1	4,5
Varėnos	38	39,6	25	65,8	13	34,2	-	-
Viso apskrit.	96	100	70	72,9	25	26	2	1,1

Daug ikiteisminių tyrimų dėl eismo įvykių pradeda visiškai be jokio pagrindo.

Pvz.: Ikiteisminis tyrimas pradamas kai pats vairuotojas nuvažiuoja nuo kelio, susižaloja,

kad ir visiškai nežymiai. Nesilaikoma imperatyvių baudžiamojo įstatymo reikalavimų, kad **baudžiamoji atsakomybė atsiranda tik tada kai žala padaroma kitam asmeniui**. Iš karto žinoma tokio tyrimo perspektyva, tai tyrimo nutraukimas. Mūsų manymu tai viena iš labai svarbių nekokybiško tyrimo priežasčių.

Į klausimą „Kokie sunkumai iškyla tiriant eismo įvykius“– Alytaus apskrities policijos komisariatų apklaustieji pareigūnai atsakė taip(išsamią analizę žr. 11 priede):

Kaip matome, dauguma apklaustųjų pareigūnų(atsakymų skirtumai, atsižvelgiant į išsilavinimą yra nedideli, panašūs) nurodo, kad daugiausiai iškyla sunkumų: dėl įgūdžių trūkumo tirti eismo įvykius – 64 proc.; antroji pagal reikšmingumą nurodyta priežastis, organizacinio pobūdžio – 43 proc.; trečioji, metodinių žinių trūkumas – 34 proc.; ketvirtoji, teisinio pobūdžio – 16 proc. Kitos priežastys sudaro nuo 2 iki 3 proc.

Susidaro įspūdis, kad tyrėjai labiau vertina praktinę veiklą, įpratimą atlikti tam tikrus veiksmus, pagal nusistovėjusią praktiką, bet nesiremia kriminalistikos mokslo pasiekimais, tobulinant eismo įvykių tyrimo metodiką.

Į klausimą „Jeigu Jūsų nuomone tyrėjai yra ne visai kompetentingi tirti eismo įvykius, tai to priežastys yra“: Priežastis surašė patys apklaustieji pareigūnai (išsamią analizę žr.12 priede).

Kaip matyti, tai apklaustieji pareigūnai daugiausiai nurodo tyrėjo nekompetentingumo priežastį, esančią teisinio pobūdžio, tai nepakankamą pareigūnų išsilavinimą, kvalifikacijos trūkumus, būtinybę mokytis. Dažniausiai šią priežastį paminėjo pareigūnai baigę aukštuosius teisės mokslus. Tam neįmanoma nepritarti, nes analizuojant kitus klausimus, aiškiai matėsi tendencija – nepakankamas pareigūnų išmanymas kriminalistikos ir kitų teisės mokslų.

Antrąją, kaip svarbesniąją priežastį, nurodė įgūdžių tirti eismo įvykius neturėjimą.

Kitos priežastys sudaro ne daugiau 1-4 proc. Iš jų paminėsime tik vieną, tai specializacijos būtinybę tiriant eismo įvykius. Šią problemą nurodė baigę aukštuosius teisės mokslus. Specializuojantis tirti tam tikrų rūšių nusikalstamas veikas, tame tarpe ir eismo įvykių, būtų sukoncentruotos pareigūnų žinios tam tikroje srityje, tačiau siaurėtų specializacija. Atsakyti kas geriau, o kas blogiau yra sunku, tačiau mūsų nuomone tyrimų kokybė tikrai pagerėtų. Šis klausimas diskutuotinas ir todėl, kad su juo susiję daug ir kitų organizacinių klausimų, tikslingumas specializuotis. Gal būt didžiuosiuose miestuose, kur ir nusikalstamų veikų išaiškinimas yra priskirtas atskiriems kriminalinės policijos padaliniams, tai gal būt ir tikslinga, tačiau tokiuose policijos komisariatuose kaip Alytaus apskrityje, kuriuose tyrėjų,

atliekančių ikiteisminį tyrimą, yra nedaug, iškiltų problemų su darbo organizavimu, tyrimų paskirstymu. Išėjus iš darbo vienam kuriam nors tyrėjui, būtų problematiška užtikrinti tos rūšies, o šiuo atveju ir eismo įvykių tyrimų kokybę.

Į klausimą: „Kas asmeniškai priklauso nuo tyrėjo tobulinant nusikaltimų dėl eismo įvykių tyrimą?“ apklaustieji įrašydami savo nuomonę atsakė taip (žr. 13 priedą):

1) paties pareigūno noras iširti. Šią aplinkybę nurodė apklaustieji viso kartų - 9(13,4 proc.); **2)** tyrėjo sąžiningumas tiriant įvykius, tyrimo veiksmingumas. Viso - 3(4,5 proc.); **3)** pareigūnų patirties, įgūdžių įgijimas. Viso – 22(33 proc.); **4)** tyrimo metodikos, teisės aktų išmanymas(žinojimas). Viso – 25(37 proc.); **5)** kriminalistikos mokslo žinių išmanymas. Viso – 9(13,4 proc.); **6)** pareigūnų motyvuotumas. Viso–4(6 proc.); **7)** viso tyrimo veiksmingumas. Viso–3(4,5proc.); **8)** niekas nuo pareigūno nepriklauso-4(6 proc.); **9)** visiškai nieko neatsakė- 26(39proc.).

Apklaustieji pareigūnai mano, kad patirties ir įgūdžių įgijimas, eismo įvykių tyrimo metodikos, teisės aktų išmanymas, priklauso nuo pačių tyrėjo noro, iniciatyvos. Manome, kad tai kvalifikuotų, iniciatyvių, besidominančių tyrimu, siekiančių tobulumo, tinkamai išmanančių savo veiklą, gerai atliekančių savo pareigas pareigūnų atsakymai. Didžiąją dalį atsakymų ir sudaro tyrėjų, baigusiu aukštuosius teisės ir aukštuosius ne teisės mokslus. Kiti atsakymai sudaro nedidelę iki 5 proc. dalį. Paminėtina, kad eismo įvykių tyrimo tobulinimas priklauso nuo tyrėjo noro iširti, sąžiningumo, kriminalistikos mokslo žinių įgijimo, pareigūno motyvuotumo, net yra nuomonių, kad viso tyrimo veiksmingumas priklauso nuo paties tyrėjo. Tačiau yra ir didelis skaičius pareigūnų į šį klausimą neatsakiusių. Pareigūnas, neturintis nuomonės dėl tyrimo veiksmingumo tobulinimo, nemanome, kad yra pats motyvuotas tinkamai atlikti tyrimą, siekti žinių, praktinių sugebėjimų ir įgūdžių, ieškoti išeičių iš sudėtingų tyrimo situacijų, būti iniciatyvus. Yra nedidelė dalis atsakymų visiškai pesimistiškų, nes yra manančių, kad nuo paties tyrėjo, tobulinant eismo įvykių tyrimą, visiškai niekas nepriklauso. Su šių pareigūnų nuomone sutikti negalime, nes kiekvieno tyrimo veiksmingumas priklauso nuo tyrėjų iniciatyvos, kvalifikacijos.

Apklaustiesiems pareigūnams buvo užduotas klausimas: „Ką būtina padaryti, kad pagerinti eismo įvykių tyrimo kokybę?“ Klausimas buvo atviras, apklausiamieji galėjo laisvai pareikšti savo nuomonę ir atsakė taip(žr. 14 priedą): **1)** pareigūnai turi kelti savo kvalifikaciją nurodė kartų viso – 21(31 proc.); **2)** būtina organizuoti mokymus– 13(19 proc.); **3)** būtina specializuotis tirti eismo įvykius ir, kad tas pats tyrėjas, kuris įformina eismo įvykį ir atliktų tyrimą – 9(13 proc.); **4)** reikia pareigūnus motyvuoti – 3(4,5 proc.); **5)** skatinti eismo įvykių

tyrimo metodinės literatūros išleidimą – 2(3 proc.); **6)** gerinti aprūpinimą techninėmis priemonėmis -2(3 proc.); **7)** gerinti operatyvinių grupių sudarymą, laiku išvykti į eismo įvykio vietas – 4(6 proc.); **8)** būtinas specialistų dalyvavimas apžiūrint įvykio vietas – 1(1,5 proc.); **9)** gilinti kriminalistikos žinias – 2(3 proc.); **10)** mažinti eismo įvykių skaičių - 1(1,5 proc.); **11)** eismo įvykius pavesti tirti Viešosios policijos už saugų eismą atsakingiems pareigūnams – 1(1,5proc.); **12)** jie ir taip gerai tiriami 2(3 proc.); **13)** visiškai nieko nenurodė – 21(31 proc.).

Analizuojant apklausos duomenis matyti, kad apklaustieji pareigūnai mato eismo įvykių tyrimo pagerinimo galimybes perspektyvoje. Jie, kad ir ne gausiais, tačiau pakankamai gausia jų apimtimi(11 atsakymų) nurodė sąlygas, kurias įgyvendinus būtų galimybė pagerinti eismo įvykių tyrimą. Tai suteikia optimizmo, kad tie pareigūnai, kurie stengėsi įžiūrėti problemas, dėmesį jomis ir toliau, rodys iniciatyvą, jų išsprendimo būdams surasti. Daugiausiai apklaustieji savo dėmesio skiria kvalifikacijos kėlimo, mokymo organizavimo, specializacijos būtinybei, tiriant eismo įvykius. Kad ir ne gausiais atsakymais, tačiau nurodo būtinybę, gerinat eismo įvykių tyrimą, skatinti metodinės literatūros išleidimą, gerinti aprūpinimą techninėmis priemonėmis, būtinybę motyvuoti pareigūnus, atkreipia dėmesį į netinkamą operatyvinių grupių sudarymą ir neoperatyvų išvykimą į įvykio vietas, nurodo, kad specialisto dalyvavimas, apžiūrint eismo įvykio vietas - būtinas, mato kriminalistikos mokslo žinių reikšmingumą. Taigi 65,7 proc. apklaustųjų pareigūnų mato galimybę pagerinti eismo įvykių tyrimą, taigi mato ir tyrimo problemas, trūkumus, jų priežastis. Visais šiais klausimais pasisakė pareigūnai baigę aukštuosius teisės mokslus, reiškia kuo daugiau žinai, tai tuo daugiau ir norisi žinoti, išmanyti, nes tik domėjimasis naujausiais mokslo pasiekimais, jų taikymu praktikoje, analizuojant savo ir kitų pareigūnų patirtį, įmanoma surasti teisingą nuomonę vienu ar kitu klausimu ir priimti optimalų sprendimą.

Atsižvelgiant į analizės duomenis, galime konstatuoti, kad Alytaus apskrities policijos komisariatuose eismo įvykių tyrimų kokybę galima pagerinti: keliant tyrėjų kvalifikaciją, motyvuojant pareigūnus, išleidžiant daugiau metodinės literatūros, sprendžiant eismo įvykių tyrimo specializacijos klausimus, taip pat sprendžiant organizacinius klausimus sudarant operatyvines grupes .

Apžvelgę eismo įvykių tyrimo teorinius aspektus ir praktikos problemas, tyrimo tobulinimo galimybes Alytaus apskrityje perspektyvoje, paskutinėje darbo dalyje trumpai apžvelgsime KET pažeidimų kriminalistinę prevenciją, jos problemas, tobulinimo perspektyvas.

4. Eismo įvykių kriminalistinė prevencija ir tobulinimo perspektyvos Alytaus apskrityje.

Lietuvos Respublikoje saugaus eismo automobilių keliais teisinius pagrindus nustato „LR saugaus eismo automobilių keliais įstatymas“⁷¹. Jame nustatytos valstybės institucijų pareigos įgyvendinant saugaus eismo politiką, pagrindinės eismo dalyvių, kelių priežiūros institucijų, policijos, muitinės pareigūnų teisės ir pareigos, taip pat pagrindiniai su transporto priemonių technine būkle, techninės būklės tikrinimu, transporto priemonių registravimu susiję reikalavimai, siekiant apsaugoti eismo dalyvių bei kitų asmenų gyvybę, sveikatą, turtą, gerinti transporto ir pėsčiųjų eismo sąlygas, taip pat mažinti neigiamą motorinių transporto priemonių poveikį aplinkai.

Valstybės politiką saugaus eismo užtikrinimo srityje formuoja Vyriausybė. Ji sudaro atsakingą, kontroliuojančią saugų eismą instituciją – Saugaus eismo komisiją. Rajonų savivaldybių administracijose yra įsteigtos savivaldybių administracijos Saugaus eismo komisijos.

Saugaus eismo priežiūrą vykdo policija.⁷²

Lietuvos policijos vienas iš veiklos uždavinių ir yra saugaus eismo užtikrinimas.⁷³ Tam policijoje yra sukurti specialūs padaliniai, kurie nuolatos vykdo eismo saugumo prevenciją, išaiškina KET pažeidėjus, kurie traukiami atsakomybėn įstatymų nustatyta tvarka.

Savo veiklą policijos įstaigos padaliniai kordinuoja ilgalaikių planų sudarymu, numatydami eismo saugumo užtikrinimo sąlygas ir priemones joms vykdyti. Teritoriniai policijos komisariatai, vadovaudamiesi įstatymais ir jiems priskirtomis vykdyti funkcijomis ir uždaviniais, atsižvelgdami į aptarnaujamose teritorijose esančią situaciją, koordinuoja savo veiksmus, kad užtikrinti saugų eismą.

L. Novikienė⁷⁴ yra pažymėjusi, kad poveikis nusikalstamumui, kaip negatyviam socialiniam reiškiniui, yra įgyvendinamas dviem būdais. Pirma, tai – atpildas už blogį, bausmė, nubaudimas, antra – priešingos teisei pačios pasikėsinimo grėsmės pašalinimas, pavojaus išvengimas laiku, neleidimas kilti tam, kas gali padaryti žalos įstatymo saugomoms vertybėms ir gėriui.

Profilaktines priemones pagal organizuojantį subjektą galima būtų suskirstyti į dvi grupes: 1) centralizuotai organizuojamos (ES centrinų institucijų, LR centrinų institucijų);

⁷¹ LR saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. -2000-10-12 Nr. VIII-2043(akt. Red. 2007-07-21).

⁷² LR Saugaus eismo automobilių keliais įstatymas. 2000-10-12 Nr. VIII-2043, 6 str.(red. 2004-04-27 Nr. IX-2192).

⁷³ LR Policijos veiklos įstatymas,-LRS, 2000-10-17 Nr. VIII-2048, 5 str.(akt. Red. Nuo 20006-05-11).

⁷⁴ L. Novikienė „Šiuolaikinės kriminalistinės profilaktikos koncepcijos formavimas ir taikymo tendencijos Lietuvoje. Dakt. dis.-Vilnius,2005.P. 8.

2) teritorinių(apskričių, rajonų) įstaigų organizuojamos priemonės(necentralizuotos).

Profilaktines priemones pagal vykdomų profilaktinių priemonių mastą galima skirstyti: 1) ES mastu; 2) Respublikos mastu; 3) apskričių, rajonų mastu.

Dar galima skirstyti pagal pobūdį, tai organizacinės, techninės ir kt.

Organizuojamos centralizuotai ir vykdomos visos ES mastu, tai, kad šiuo metu vis daugiau gaunama Europos kelių policijos(TISPOL) iniciatyva rengiamų vykdyti bendrų ES užduočių, sustiprinant autobusų, krovinių automobilių ir vairuotojų kontrolei, tikrinant transporto priemonių techninį stovį, vairuotojų blaivumą ir t.t.

Organizuojamos centralizuotai ir vykdomos LR mastu, tai, kad: PD prie VRM išleidžia įsakymus, instrukcijas dėl bendrų Lietuvoje priemonių vykdymo užtikrinant eismo saugumą, atkreipiant dėmesį į tyčinius greičio viršijimus, girtų asmenų vairavimą, ypač kai keičiasi metų laikai, keičiantis ir kelio sąlygomas, kad sustiprinti transporto priemonių vairuotojų, pėsčiųjų, dviratininkų, vadeliotų, kitų eismo dalyvių kontrolę siekiant užtikrinti saugų eismą; Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos visoje Respublikoje dalija atšvaitus ir atmintines gyventojams, kuriose surašytos KET ir pėsčiųjų pareigos.

Iš prevencinių priemonių organizuojamų vietinių institucijų ir vykdomų rajonuose paminėtina: policijos komariatų ir mokyklų bendradarbiavimas, vaikų mokymas KET, saugaus eismo, dalijami atšvaitai; gražus pavyzdys kriminalistinės prevencijos vykdymo yra Lazdijų rajone, tai bendras policijos ir savivaldybės saugaus eismo komisijos ryžtingas darbo rezultatas rekonstruojant gyvenvietėse pėsčiųjų perėjas, jas iškeliant aukščiau kelio važiuojamosios dalies. Tokiu būdu vairuotojams sudaromi nepatogumai, privalomai reikia lėtinti greitį, pristabdyti transporto priemonę. Išspręstas klausimas, didžiausią dėmesį atkreipiant į vaikus, kitus pėsčiuosius. Taip pat Lazdijų rajone yra įrengdinėjamos specialios stotelės prie mokyklų išlaipinti vaikams, kad jie neatsidurtų tiesiai gatvėje ir tokiu būdu būtų apsaugoti nuo netikėtų užvažiavimų automobiliais; Varėnos r. PK priimtas sprendimas dalinti vairuotojams lipdukus su užrašais „Stop karui keliuose“, taip atkreipiant visų eismo dalyvių dėmesį į esamus pavojus keliuose, nesaugų eismą, manoma, kad tai drausmins visus eismo dalyvius.

Paminėsime, kad pačiuose Alytaus apskrities policijos komisariatuose, tai Alytaus m. ir r. PK, Druskininkų PK, Lazdijų r. PK, ir Varėnos r. PK yra visiškai išsamiai analizuojama situacija keliuose. Analizuojama avaringiausios vietos keliuose, pagal metų laikus, savaitės dienas, paros laiką, kad tokiu būdu būtų galima tose vietose sustiprinti ir tikslingai vykdyti

prevenciją. Taip pat analizuojama ir vertinama situacija kur ir kada daugiausiai yra grubiai pažeidžiamos KET, pažeidimų vykimo dinamika. Visais šiais klausimais visoje apskrityje yra dirbama panašiai, nes rezultatai aptarinėjami bendruose susirinkimuose, aiškinamasi esamos problemos, ieškoma jų sprendimo būdų, keičiamasi praktine patirtimi.

Šie veiksmai taip pat atliekami vadovaujantis ir centrinių institucijų instrukcijomis, nes pagal jas rengiamos teritorinių policijos komisariatų ataskaitos, kurios teikiamos centrinėms institucijoms.

Aiškinantis situaciją pastebėta, kad policijos pareigūnai, mano, kad saugų eismą keliuose galima pasiekti pagrinde draudimo priemonėmis, tai ribojant greičius, įrengiant ribojančius eismą kelio ženklus, neatlikus jokių tyrimų, tik todėl, kad taip greit nevažinėtų. Visiškai neįsisąmoninama tai, nors ir analizuojama esama padėtis, kad būtent tyčiniai eismo taisyklių pažeidimai ir yra pavojingiausi, dėl jų daugiausiai įvyksta eismo įvykių. Pažeidėjams piktybiškai pažeidžiantiems KET, visiškai nesvarbu kelio ženklai, ženklinimai, jie tyčia pažeidinėjo ir reik manyti ir pažeidinės KET. Draudimai, tik dar labiau sustiprins jų priešinimąsi įstatymų laikymuisi. Tokiu atveju nauji sprendimai bus nukreipti tik į sąžininguosius vairuotojus, kitus eismo dalyvius, bet ne į piktybinius pažeidėjus. Draudimai iššaukia priešingą reakciją, todėl nemanome, kad tai yra teigiamai vertinamos nuomonės priimti tokiems sprendimams, juo labiau neaišku kuo pagrįstus.

Aiškinantis situaciją Alytaus apskrityje, matosi, kad Saugaus eismo komisijų nariai, policijos pareigūnai kartu posėdžiauja, dėl to surašomi protokolai, vadinasi įforminamas bendras darbas, tik jis yra blanketinis ir kaip matome iš atliktos analizės, tai praktiškai jokių teigiamų rezultatų didinant eismo saugumą nepasiekiamo, padėtis blogėja, eismo įvykių daugėja (žr. 4 lentelę).

Nei viename rajone nenustatyta jokių priemonių, gerinant santykius su visuomene, įtraukiant visuomenę į eismo saugumo gerinimą, nesudarytos sąlygos visuomenei aktyviai dalyvauti, reikšti nuomonę priimant šioje srityje sprendimus. Galima teigti, kad tokiu būdu policija dirba tik remdamasi analizių duomenimis, atsitiktinai tikėdamiesi, kad pasiseks sulaikyti pažeidėjus, o konkrečia informacija tuo momentu nedisponuoja.

Manome, kad policija ir saugaus eismo komisijos turėtų rodyti daugiau iniciatyvos bendradarbiavimui su visuomene, skatinant jų aktyvumą išaiškinant pažeidėjus, siūlant eismo saugumui gerinti priemones, o ne visą savo darbą grįsti tik įstatymais, instrukcijomis ir ataskaitomis.

Dažniausiai policijoje teisinamasi, kad trūksta lėšų, pareigūnų ir t.t., o štai 2005m.

Švedijos keliuose buvo įrangta 700 stacionarių greičio matavimo prietaisų. Jie atsipirko per 11 mėn., sumažėjo partulių ekipažų; Austrijoje įdiegta vairuotojų tęstinio mokymo programa saugaus eismo centruose sumažino žūčių skaičių keliuose - 30 proc. Ir Lietuvoje seniai kalbama apie minėtų priemonių diegimą, Nacionalinę saugaus eismo programą,⁷⁵ tačiau kaip ir minėjome dažniausiai planai ir lieka planais popieriuje.

Mūsų darbo tikslas yra išanalizuoti ar yra teigiami rezultatai mažinant avaringumą apskrityje, mažinant eismo įvykių, kurių metu kyla sunkios pasekmės, todėl pirmiausiai išanalizuosime avaringumo situaciją lygindami 2006 m. pirmų trijų ketvirčių duomenis su 2007m. pirmų trijų ketvirčių duomenimis.(žr. 4 lentelę)

Kaip matome iš analizės duomenų, tai Alytaus rajone eismo įvykių per 2007m. 1-3 ketvirčius sumažėjo viso – 111(10,04 proc.), tačiau visi kiti duomenys yra statistiškai labai neigiami, nes įskaitinių eismo įvykių padaugėjo – 9(14,1 proc.); sužalota žmonių daugiau viso – 26(36,6 proc.) ir 6 žmonės žuvo, kaip per tą patį laikotarpį 2006 m. žuvusių nebuvo.

Duskininkų savivaldybėje situacija panaši, nežymiai padaugėjo visų eismo įvykių ir tuo pačiu padaugėjo įskaitinių eismo įvykių ir sužalotų žmonių. Žuvusių nebuvo. Visumoje situacija blogėjanti.

Lazdijų rajone eismo įvykių nežymiai padaugėjo, tačiau įskaitinių ir sužalotų žmonių, sumažėjo. Negerėjantis rodiklis ir rodantis nepakankamą prevenciją, tai, kad visiškai nesumažėjo žuvusiųjų skaičius.

Varėnos rajone situacija kitokia. Labai padaugėjo visų eismo įvykių, tuo pačiu įskaitinių ir daugiau buvo sužalota žmonių, tačiau žuvo - **63,3 proc.** mažiau. Nežiūrint į kitų rodiklių didėjimą, duomenys laikomi labai pagerėję, nes ženkliai sumažėjo žuvusiųjų. Atkreiptinas dėmesys, kad šis rodiklis gali būti atsitiktinumo rezultatas, nes įskaitinių eismo įvykių ir sužalotų žmonių ženkliai padaugėjo.

Kaip matome padėtis eismo saugumo atžvilgiu labai blogėja Alytaus rajone. Lėčiau, tačiau blogėja ir Druskininkų savivaldybėje. Lazdijų raj. nežymiai, tačiau gerėjanti situacija. Varėnos rajone pastebima, kad eismo saugumo padėtis sparčiai blogėjanti, nors žiūrint į žuvusiųjų sumažėjimą ir susidaro įspūdis, kad padėtis ženkliai pagerėjusi.

Visos apskrities policijos komisariatų, eismo saugumo komisijų yra bendras uždavinys – sustabdyti eismo įvykių didėjimą, rasti tam galimybes ir priemones.

⁷⁵Duomenys iš tinklalapio: <http://www.autotau.lt/lit.php/5374>. 2007-11-30.

**Alytaus apskrities rajonuose įvykusių eismo įvykių per 2006 m. ir 2007 m.
pirmuosius tris ketvirčius santykis**

Lentelė Nr. 4

	Alytaus r.			Druskininkų sav.			Lazdijų raj.			Varėnos raj.		
	2006 1-3 k.	2007 1-3 k.	Skirt.	2006 1-3k.	2007 1-3 k.	Skirt.	2006 1-3 k.	2007 1- 3 k.	Skirt.	2006 1-3 k.	2007 1-3 k.	Skirt.
Eismo įv. viso	1105	994	-111	132	146	+14	234	246	+12	268	377	+109
Įskaitiniai	64	73	+9	8	11	+3	32	28	-4	28	38	+10
Sužeista žmonių	71	97	+26	8	13	+5	41	34	-7	37	67	+30
Žuvo žmonių	0	6	+6	-	-	-	5	5	0	11	4	-7

Tyrimo metu buvo apklausti Alytaus apskrities policijos komisariatų pareigūnų ir rajonų civilių gyventojų, kad sužinoti jų nuomonę, ar jų gyvenamuosiuose rajonuose eismas yra saugus.

Buvo užduotas klausimas: „Ar jūs manote, kad eismas Jūsų rajone yra saugus?“

Apklaustieji policijos pareigūnai ir kiti gyventojai atsakė taip(žr. 15 priedą):

Alytaus apskrities policijos komisariatų apklaustieji pareigūnai atsakė: Alytaus m. ir r. PK saugūs – 13(52 proc.), nesaugus – 12(48 proc.);

Druskininkų PK atitinkamai -7(28 proc.),13(52 proc.), nevisada saugūs 5(20 proc.).

Lazdijų r. PK atitinkamai-12(48proc.), 3 (12 proc.), 10(40 proc.).

Varėnos r. PK atitinkamai-14(56 proc.), 11(44 proc.), - .

Rajonuose eismo saugumo kokybę geriausiai vertina Lazdijų r. PK apklaustieji pareigūnai. Šią situaciją visiškai atitinka eismo įvykių kitimas. Jų rajone avaringumas nežymiai padidėjęs, tačiau pakankamai ženkliai sumažėję įskaitinių eismo įvykių ir tuo pačiu sužalotų žmonių. Kituose rajonuose apklaustųjų pareigūnų nuomonė dalijasi beveik per pusę. Kaip matome ir patys eismo saugumą užtikrinantys policijos pareigūnai nemano, kad jų rajonuose eismas saugus. Tai akivaizdžiai matoma iš statistinių duomenų-eismo įvykių daugėja.

Alytaus apskrities rajonų apklaustieji gyventojai atsakė: Alytaus r. saugus – 4(16 proc.), nesaugus – 13(52 proc.), ne visada saugus -8(32 proc.).

Druskininkų savivaldybės atitinkamai – 5(20 proc.), 15 (60 proc.), 5 (20 proc.).

Lazdijų r. atitinkamai – 6 (24 proc.), 13 (52 proc.), 6 (24 proc.).

Varėnos r. atitinkamai – 3 (12 proc.), 15 (60 proc.), 6 (24 proc.).

Kaip matome gyventojų, manančių, kad eismas nesaugus yra daug daugiau. Daugiausiai nesaugiu eismą laiko Druskininkų sav. ir Varėnos raj., gyventojai. Tai ir akivaizdu nes ir eismo įvykių ir sužalotų šiuose rajonuose ypač Varėnos raj. ženkliai padaugėję.

Žiūrint visos apskrities mastu matome, kad apklaustųjų gyventojų tik 18 proc. manančių, kad eismas saugus. Taigi nevykdomas policijos veiklos įstatyme nurodytas šeštasis

uždavinys „Eismo saugumo užtikrinimas“ ir gyventojai tai aiškiai mato ir kritiškai vertina susidariusią padėtį.

Į klausimą: „Jūs manote, kad eismo saugumas pagerės jeigu bus:“ a) sugriežtinta už KET pažeidimus atsakomybė; b) aktyvinamas KET mokymas (darželiuose, mokyklose ir t.t.); c) viešinami KET pažeidėjų asmens duomenys; d) pailgintas mokymo laikotarpis vairuoti automobilį; e) visuomenė netoleruos KET pažeidėjų elgesio; f) policijos pareigūnai sąžiningai atliks savo pareigas; g) bus realiai išieškomos baudos iš KET pažeidėjų; h) visuomenė bus geriau informuojama apie eismo įvykių pasekmes; i) eismo saugumas niekada nepagerės; j) kita- čia laisvai buvo galima parašyti savo nuomonę. (žr. 16 priedą).

Alytaus m. ir r. PK pareigūnai labiausiai tikisi, kad padidėtų eismo saugumas jų rajone, jeigu būtų sugriežtinta už KET pažeidimus atsakomybė, aktyvinamas KET mokymas, pailgintas mokymo laikotarpis vairuoti automobilį, viešinami KET pažeidėjų asmens duomenys, būtų realiai išieškomos baudos. Kitiems jie skiria mažiau dėmesio.

Druskininkų PK apklaustieji pareigūnai mano, kad padidėtų eismo saugumas jeigu būtų sugriežtinta atsakomybė už KET pažeidimus, aktyvinamas KET mokymas, pailgintas laikotarpis mokymo vairuoti automobilį ir visuomenė netoleruotų KET pažeidėjų.

Lazdijų r. PK apklaustieji pareigūnai mano, kad reikia aktyvinti KET mokymą, pailginti mokymo laikotarpį vairuoti automobilį, būtų realiai išieškomos baudos iš KET pažeidėjų.

Varėnos r. PK apklaustieji pareigūnai mano, kad reikėtų griežtinti atsakomybę už KET pažeidimus, viešinti KET pažeidėjų asmens duomenis.

Kaip matome visų policijos komisariatų pareigūnai pageidauja, kad būtų griežtinama atsakomybė. Ar tai išeitis? Reikėtų prisiminti senąjį BK, tada buvo kriminalizuota nusikalstama veika dėl pakartotinio vairavimo neblaiviam. Kokie rezultatai buvo pasiekti? Manome, kad jokių. Išskyrus tai, kad IRD bazėse pagausėjo įrašų apie nuteistus ir dideli nuostoliai pačiai valstybei dėl tyrimo išlaidų. Nepasieksime jokių rezultatų, priimdami priemones tik popieriuje. Galime visas veikas kriminalizuoti ir jokio rezultato nepasieksime. Manau, kad teisesni tie kurie derina griežtinimą atsakomybės su švietėjiška veikla, viešumu, aktyviu visuomenės dalyvavimu gerinat eismo saugumą.

Civiliai gyventojai į šitą patį klausimą atsakė taip:

Alytaus rajono apklaustieji gyventojai mano, kad labiausiai įtakotų saugesnį eimą, jeigu būtų aktyvinamas KET mokymas, pati visuomenė netoleruotų KET pažeidėjų, policijos pareigūnai sąžiningiau atliktų pareigas. Šis požiūris liberalesnis, perspektyvesnis, nei tų kurie laikosi tik kitų kaltinimo ir sankcijų didinimo.

Lazdijų rajono apklaustieji gyventojai palaiko visas iniciatyvas, tačiau labiausiai-sankcijų griežtinimą pažeidėjams.

Varėnos rajono gyventojai ypatingai laikosi nuomonės, kad keliuose eimas būtų saugesnis jeigu būtų griežtinama atsakomybė už KET pažeidimus, viešinami KET pažeidėjų asmens duomenys, policijos pareigūnai sąžiningiau atliktų savo pareigas. Varėniškiai iš esmės pasisako už griežtinimo visais atžvilgiais priemones.

Visoje apskrityje labiausiai palaikomos iniciatyvos: griežtinti atsakomybę už KET pažeidimus; viešinti KET pažeidėjų asmens duomenis, visuomenės netoleravimą pažeidėjų ir policijos pareigūnų sąžiningiau atliekamas pareigas, būtų efektyviau išieškamos baudos.

Apklaustųjų policijos pareigūnų ir civilių gyventojų nuomonės mažai kuo skiriasi, šiek tiek procentaliai pasiskirstę kitaip, tačiau tendencijos lieka tos pačios.

Iš esmės matyti visuomenės noras permainų, būti saugesniems, tačiau kodėl taip nėra? Apie tai šiek tiek pasvarstysime. Savo atsakymuose civiliai gyventojai gana gausiai nurodo, kad pati visuomenė turėtų būti nepakantesnė KET pažeidėjams, bet darbų nelabai ir matosi. Kai kas nors atsitinka, tada visi ieško kaltų. Manome problema yra pačios visuomenės ir policijos santykiuose. Vystantis istoriniams pokyčiams, kad apsisaugotų nuo įvairių grėsmių, pati visuomenė sukūrė policiją. Reiškia šie du elementai turi būti ypatingai susiję, tačiau yra priešingai. Visuomenės kovos prieš savo paties sergėtoją-policiją pavyzdys yra vairuotojų šviesų signalai kitiems, kad kelyje yra policijos patrulis. Niekas negali šiai dienai paskaičiuoti kiek tokiu būdu yra įspėjamų įvairių nusikaltėlių, tuo pačiu girtų vairuotojų, kurie dėl perspėjimo išvengia atsakomės. To nereikia vadinti draugiškumu. Tą reikia vadinti išdavyste savęs ir visų kitų sąžiningų žmonių. Tiems kurie taip elgiasi, reikia prisiimti dalį kaltės dėl eismo įvykiuose žuvusių, sužalotų žmonių. Taigi pats didžiausias dėmesys eismo saugumo prevencijai vykdyti turi būti skirtas pačios visuomenės nariams, jų nepakantumui KET pažeidėjams, o policija tai tik priemonė, įrankis, kuriuo turi naudotis visuomenė, užtikrindama savo saugumą. Nemanome, kad ir daugybę kartų padidinę baudas, pasieksime geresnių rezultatų, todėl, kad turimų įstatymų baze, pati valstybė nubaus, o paskui pati valstybė ir sumokės pažeidėjui jį išlaikydama. Pažeisdamas įstatymus asmuo padaro žalą visuomenei, įstatymų saugomoms vertybėms, todėl sankcijos vienas iš tikslų, atstatyti padarytą žalą, teisingumą. Pažeidėjas turi atlyginti savo veiksmais visuomenei padarytą bet kokia žalą.

Apibendrinami, galime teigti, kad Alytaus apskrities policijos komisariatuose gerai organizuotas darbas saugaus eismo prevencijos srityje, vykdant centrinių institucijų

nurodymus. Daug yra organizuojama prevencinių priemonių ES, Policijos departamento iniciatyva apskrities teritorijoje ir t.t., policijos komisariatuose vykdoma visiškai išsami vykstančių eismo saugumo pokyčių analizė keliuose, analizuojama eismo įvykių kriminalistinė charakteristika, aiškinantis, kuriuo metų laiku, mėnesiais, savaitės dienomis, paros laiku, o taip pat eismo įvykių vietų analizė, ypač neblaivių ir leistiną greitį viršijančių vairuotojų ir avaringiausioms vietoms išsiaiškinti. Analizuojant padėtį rajonuose ir policijos komisariatų galimybes, vykdant centralizuotu būdu vykdomas saugaus eismo prevencijos priemones, nelieka ko priekaištauti. Neužmirškime kad kiekviename rajone yra šimtai ir tūkstančiai kilometrų kelių, taip, kad prie kiekvienos sankryžos ar perėjos pareigūnų tikrai nebus niekada. Tačiau policijos komisariatų vadovai, pareigūnai, atsakingi už eismo saugumą, visiškai nerodo iniciatyvos gerinant santykius su visuomene, kad visuomenės nariai būtų aktyvūs, nepakantūs KET pažeidėjams, teiktų policijai visokeriopą pagalbą ir informaciją apie neigiamus faktorius keliuose. Geriausi rezultatai pasiektini tik aktyviai veikiant visuomenei, bendradarbiaujant minėtiems dviems elementams, t.y. visuomenei ir policijai.

Vienas iš kriminalistinės prevencijos elementų yra ir operatyvus ir kokybiškas nusikaltimų, dėl KET pažeidimų, išaiškinimas. Kiekvienas tokioje byloje priimtas sprendimas yra ir prevencija, įspėjimas kitiems eismo dalyviams, mokymas, kad būtina laikytis KET, kad pažeidėjų laukia patraukimo atsakomybėn neišvengiamumas. Taigi ir ikiteisminių tyrimų eismo įvykių bylose kvalifikuotas atlikimas, turi didelę įtaką saugiam eismui užtikrinti. Ikiteisminio tyrimo vienas iš uždavinių ir yra išsiaiškinti sąlygas ir priežastis, įtakojušias eismo įvykio kilimą. Jas nustatčius galėsime kalbėti apie prevencines priemones, todėl kaip nustatėme tyrimo metu, kokybė atliktų ikiteisminių tyrimų nepatenkinama. Nesiaiškinama pasekmių kilimo sąlygos, priežastys, tai tokiu atveju kokia gali būti prevencija nežinant visų aplinkybių, nebus nukreipiamos tikslingam darbui, prevencinės priemonės bus vykdomos chaotiškai. Vadinasi jeigu gerės ikiteisminio tyrimo kokybė, didės eismo saugumas keliuose.

Išvados

Magistro baigiamajam darbui keliami uždaviniai buvo įvykdyti: pateikta Alytaus apskrities eismo įvykių kriminalistinė charakteristika, išanalizuota apskrities policijos komisariatuose eismo įvykių ikiteisminio tyrimo praktika, nustatyti pagrindiniai tyrimo trūkumai ir problemos, išanalizuota taikomų eismo įvykių kriminalistinės prevencijos priemonių struktūra, efektyvumas, pateikti pasiūlymai dėl tolesnio eismo įvykių tyrimo metodikos tobulinimo ir prevencijos vykdymo efektyvumo perspektyvoje.

Remiantis mokslinės literatūros analize, apibendrinti empirinių tyrimų rezultatai leidžia teigti, kad magistro baigiamajame darbe keliami hipotezė, jog nepakankamas kriminalistikos išmanymas ir netinkamas jos rekomendacijų taikymas, vieni iš pagrindinių veiksnių įtakančių eismo įvykių tyrimo praktikos problemas, pasitvirtino.

1. Kriminalistikos mokslo pasiekimai ir tinkamas jos teikiamų rekomendacijų taikymas yra pagrindiniai šaltiniai eismo įvykių tyrimo metodikai tobulinti ir praktikai efektyvinti.

2. Ne visi Alytaus apskrities policijos komisariatuose tyrėjai turi pakankamai kriminalistikos žinių, supranta eismo įvykių kriminalistinės charakteristikos reikšmę, išmano tyrimo metodikos ypatumus, ne visi žino, kurie tyrimo veiksmai yra svarbesni ir suteikia didesnę dalį objektyvios informacijos.

3. Tyrėjai daro esmines klaidas dar pačioje pradinėje ikiteisminio tyrimo stadijoje, apžiūrint įvykio vietas, t.y. neužfiksuoja pėdsakų, kitų objektų radimo vietų, nenustato jų priklausomumo, nefiksuoja kelio, vietovės reljefo, matymo zona, ne visada fiksuoja, kaip įvykio vietoje reguliuojamas eismas, ar yra kelio apšvietimas ir t.t., todėl tik apie pusę eismo įvykių vietų apžiūro kokybiškai. Nustatyta tendencija, kad eismo įvykio vietos apžiūros kokybiškai, kai eismo įvykio vietą apžiūri ir įvykį tiria tas pats tyrėjas.

4. Apie trečdalyje išanalizuotų baudžiamųjų bylų tyrimai neviseiškai išsamūs, netirta priežastinis KET pažeidimų ir atsiradusių pasekmių ryšys, nesiaiškinta nukentėjusiojo subjektyvaus elgesio, kaltės dydžio ir kilusių pasekmių santykis.

5. Sutikdami su apklaustųjų policijos pareigūnų nuomone galime teigti, kad:

- eismo įvykių tyrimo efektyvumas asmeniškai priklauso ir nuo tyrėjo noro kvalifikuotai ištirti, jo sąžiningumo, įgūdžių įgijimo, teisės aktų žinojimo, kriminalistikos, tyrimo metodikos išmanymo.

- tyrėjams trūksta kompetencijos tirti eismo įvykius dėl šių priežasčių: teisinio pobūdžio (neturėjimas reikiamo išsilavinimo, netinkama kvalifikacija), įgūdžių, patirties, metodinių žinių trūkumo. Šiais klausimais aktyviausiai savo nuomonę reiškė tyrėjai, turintys aukštąjį teisės išsilavinimą. Tai optimistiškai nuteikiantys duomenys, reiškiantys jų susidomėjimą tyrimu, norą siekti tobulumo.

6. Eismo įvykių tyrimo tobulinimo galimybės perspektyvoje yra tokios: keliant tyrėjų kvalifikaciją-organizuojant mokymus, įgyjant patirties ir įgūdžių; specializuojantis tirti eismo įvykių bylas; skatinant metodinės literatūros išleidimą, gerinant aprūpinimą techninėmis priemonėmis, tinkamai organizuojant operatyvinių grupių sudarymą, dalyvaujant specialistui apžiūrint eismo įvykių vietas, motyvuojant pareigūnus.

7. Alytaus apskrityje saugaus eismo prevencija vykdoma pagrinde atliekant centralizuotai organizuojamas prevencijos priemones.

8. Efektyvi saugaus eismo kriminalistinė prevencija įmanoma tik aktyviai dalyvaujant visuomenei ruošiant, priimant ir vykdant prevencines priemones.

Apibendrinant policijos pareigūnų, civilių gyventojų apklausos rezultatus ir atliktų ikiteisminių tyrimų eismo įvykių bylose analizę, tobulinant eismo įvykių ikiteisminį tyrimą ir kriminalistinę prevenciją, rekomenduotume:

- organizuoti tyrėjų mokymą ir kvalifikacijos kėlimą kriminalistikos srityje;
- organizuoti eismo įvykių vietų apžiūrą taip, kad privalomai įvykių vietas apžiūrėtų tyrėjas tirsias tą eismo įvykį, (aktyviai, o ne formaliai) dalyvautų specialistas kriminalistas;
- motyvuoti pareigūnus, siekiant, kad jam priskirtos priedermės taptų jo paties pareigomis. Tas pasiekama tyrėjo sąmoningumo kėlimu, konkrečių užduočių nustatymu, socialinių garantijų užtikrinimu ir kt.;
- aktyvinti eismo įvykių kriminalistinę prevenciją: išaiškinant tyčinius KET pažeidimus (ypač išaiškinant neblaivius ir viršijančius leistiną važiavimo greitį transporto priemonių vairuotojus); plėtojant policijos ir visuomenės bendradarbiavimą; teikiant apie eismo įvykius statistinę ir vaizdinę informaciją vairavimo mokymo mokyklose.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Normatyviniai aktai

1. Konvencija „Dėl eismo įvykiams taikytinos teisės“//Valstybės žinios,-2001,Nr. 75-2639.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas(su pakeitimais ir papildymais)//Valstybės žinios, - 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas(su pakeitimais ir papildymais)//valstybės žinios, -2002, Nr. 37-1341.
4. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas(su pakeitimais ir papildymais)//Valstybės žinios, 2000, Nr. 92-2882.
5. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas(su pakeitimais ir papildymais)// 2000, Nr. VIII-2048.
6. Lietuvos policijos Generalinio komisaro įsakymas „Dėl policijos patrulių veiklos instrukcijos patvirtinimo“.///Valstybės žinios, 2005-09-29, Nr. 116-4217.
7. Lietuvos policijos Generalinio komisaro įsakymas „Dėl policijos registruojamų įvykių registro steigimo“./// Valstybės žinios, 2005-12-10 Nr. 144-5267.
8. Kelių eismo taisyklės//Valstybės žinios, 2005-12-10 Nr. 144-5267.
9. PD prie LR VRM Poįstatyminių teisės aktų, reglamentuojančių ikiteisminį tyrimą sąvadas Nr. 3. – Vilnius, 2005.

Specialioji literatūra

10. P. Ancelis Baudžiamojo proceso ikiteisminis etapas. – Vilnius, 2007.
11. A. Barkauskas Kriminalistinių versijų koncepcijų istorinės raidos bruožai. LTU Jurisprudencija, 2004, t. 52(44).
12. A. Barkauskas Kriminalistinės versijos. LTA. – Vilnius, 2000.
13. R. Burda, R. Krikščiūnas, E. Latauskienė, H. Malevski, S. Matulienė Kriminalistikos taktika ir metodika. – Vilnius, 2004.
14. A. Gorbatkov Kontrabandos kriminalistinė charakteristika//Teisė. 2001. Nr. 39.
15. S. Kuklianskis, S. Matulienė kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata. Jurisprudencija, 2002, t. 29(21).

16. E. Kurapka, H. Malevski, E. Palskys, S. Kuklianskis Kriminalistikos pagrindai.-Vilnius, 1998.
17. E. Kurapka, H. Malevski Šiuolaikinė nusikaltimų tyrimo koncepcija ir jos kriminalistinis bei procesinis užtikrinimas – dabarties mokslinis įdirbis ir ateities perspektyvos. MRU. Jurisprudencija. – Vilnius, 2005, t. 65(57).
18. S. Matulienė Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija. Daktaro disertacija. 2004.
19. H. Malevski Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis. Daktaro disertacija. 1997.
20. H. Malevski Įvykio vietos apžiūra. LTA. – Vilnius, 1999.
21. H. Malevski Įvykio vietos tyrimo instituto raida: atsiradimo prielaidos, įgyvendinimo problemos ir tobulinimo perspektyvos. MRU. Jurisprudencija. – Vilnius, 2006, t. 1(79).
22. L. Novikienė Šiuolaikinės kriminalistinės profilaktikos koncepcijos formavimas ir taikymo tendencijos Lietuvoje. Daktaro disertacija. 2005.
23. E. Palskys, M. Kazlauskas, P. Danisevičius Kriminalistika. – Vilnius, 1985.
24. K. Stungys Autoįvykio vietos tyrimas. LTA. – Vilnius, 2000.
25. I. Zdanavičiūtė baudžiamosios atsakomybės už transporto eismo saugumo taisyklių pažeidimus problemos pagal naująjį LR BK. LTU. Jurisprudencija. – Vilnius, 2003, t. 45(37).
26. Белкин Р. С. Курс криминалистики. Учеб. Пособие для вузов. – Москва, 2001.
27. Белкин Р. С. Криминалистика. Проблемы сегодняшнего дня. – Москва, 2001.
28. Криминалистика. – Москва, 2007.
29. Криминалистика. – Москва, 1988.
30. Криминалистика. – Москва, 1998.
31. Криминалистика. – Москва, 1984.
32. Криминалистика. – Москва, 1997.
33. Новиков С. И. Методика расследования преступных нарушений правил дорожного движения. – Киев, 1983.
34. Klaus Dieter Pohl Естественно научная криминалистика. – Москва, 1985.
35. Зуев М. П. Тактика осмотра дорожно-транспортного происшествия. Учеб. Пособие. – Москва, 1986.

Interneto šaltiniai

36. V. Sadauskas Jauno amžiaus vairuotojų įtaka eismui ir rekomendacijos saugai keliuose gerinti. <http://www.dviratis.lt/2ratai/199909/zudyti.html>.
37. Statistiniai duomenys iš tinklalapio <http://pept.lt/ltstatistika/2006>.
38. S. Ružinskas lietuvoje automobiliu važiuojama žudyti. <http://www.dviratis.lt/2ratai/199909/zudyti.html>.
39. Statistiniai duomenys iš tinklalapio <http://www.policija.lt/Alytus/>.
40. Statistiniai duomenys iš tinklalapio <http://www.vrm.lt/filaemin/Imagearchive/IRD/Statistika/txt.fil.Phtml?fv=200612/fir20079>.
41. Statistiniai duomenys iš tinklalapio: <http://www.autotau.lt/lit.php/5374>.

Priedas Nr. 1

Eismo įvykių sukėlėjų santykis

Komisariatai	Bylų	%	Transp. pr.vair. blaiv.	%	Transp. pr.vair. apsv.	%	Viso	%	Dvirat blaiv.	%	Dvirat. apsv.	%	viso	%	
Alytaus	16		11	78,6	3	21,4	14	87,5	-	-	-	-	-	-	-
Druskininkų	20		6	66,6	3	33,4	9	45	2	50	2	50	4	20	-
Lazdijų	22		6	54,5	5	45,5	11	50	2	50	2	50	4	18,2	-
Varėnos	38		18	60	12	40	30	78,9	1	33,3	2	66,7	3	7,9	-
Viso apskr.	96		41	64	23	36	64	66,7	5	45,5	6	54,5	11	11,5	-

Pėstieji blaivūs	%	Pėstieji apsvaigę	%	viso	%	Kiti blaivūs	%	viso	%	Viso blaivių	%	Viso neblai vių	%
2	100	-	-	2	12,5	-	-	-	-	13	81,2	3	18,8
4	57,1	3	42,9	7	35	-	-	-	-	12	60	8	40
3	50	3	50	6	27,3	1	100	1	4,5	12	54,5	10	45,5
2	40	3	60	5	13,1	-	-	-	-	21	55,3	17	44,7
11	55	9	45	20	20,8	1	100	1	1	58	60,4	38	39,6

Priedas Nr. 2

Alytaus rajono eismo įvykių sukėlėjų rūšių, blaivumo, lyties, amžiaus grupių santykis

Eismo įvykių sukėlėjai vairuotojai

Amžiaus grupė	Viso sukėlėjų.	%	Iš jų nebl.	%	Vyrai blaiv.	%	Vyrai nebl.	%	Mot. blaiv.	%	Mot. nebl.	%
14-18	1	7,1	-	-	1	12,5	-	-	-	-	-	-
18-25	4	28,4	1	33,3	2	25	-	-	1	33,3	1	100
25-30	2	14,2	-	-	1	12,5	-	-	1	33,3	-	-
30-40	3	21,9	2	66,7	1	12,5	2	100	-	-	-	-
40-50	1	7,1	-	-	-	-	-	-	1	33,4	-	-
50-60	2	14,2	-	-	2	25	-	-	-	-	-	-
60-70	1	7,1	-	-	1	12,5	-	-	-	-	-	-
Viso	14	87,5	3	21,4	8	57,1	2	14,4	3	21,4	1	7,1

Eismo įvykių sukėlėjai pėstieji

Amžiaus grupė	Viso sukėlėjų.	%	Iš jų neblaivūs	%	Vyrai blaivūs	%	Vyrai neblaivūs	%	Moterys blaivos	%	Moterys neblaivos	%
30-40	2	100	-	-	2	100	-	-	-	-	-	-
Viso	2	12,5	-	-	2	100	-	-	-	-	-	-

Priedo Nr. 2 tęsinys:

Druskininkų savivaldybės eismo įvykių sukėlėjų rūšių, blaivumo, lyties, amžiaus grupių santykis

Eismo įvykio sukėlėjai automobilių vairuotojai

Amžiaus grupė	Viso sukėlė įvykių	%	Iš jų: neblaivūs	%	Vyrai blaivūs	%	Vyrai neblaivūs	%	Moterys blaivios	%	Moterys apsvaigę	%
18-25	2	22,2	1	33,3	1	16,7	1	33,3	-	-	-	-
25-30	1	11,1	1	33,3	-	-	1	33,3	-	-	-	-
30-40	3	33,3	1	33,4	2	33,3	1	33,3	-	-	-	-
40-50	2	22,2	-	-	2	33,3	-	-	-	-	-	-
Virš 70	1	11,2	-	-	1	16,7	-	-	-	-	-	-
Viso	9	45	3	33,4	6	66,7	3	33,3	-	-	-	-

Eismo įvykio sukėlėjai pėstieji

Amžiaus grupė	Viso sukėlė įvykių	%	Iš jų: neblaivūs	%	Vyrai blaivūs	%	Vyrai neblaivūs	%	Moterys blaivios	%	Moterys apsvaigę	%
Iki 14	2	28,6	-	-	1	100	-	-	1	33,3	-	-
30-40	2	28,6	2	66,7	-	-	2	66,7	-	-	-	-
50-60	1	17,2	1	33,3	-	-	1	33,3	-	-	-	-
Virš 70	2	28,6	-	-	-	-	-	-	2	66,7	-	-
Viso	7	35	3	42,9	1	14,2	3	42,9	3	42,9	-	-

Eismo įvykio sukėlėjai dviratininkai

Amžiaus grupė	Viso sukėlė įvykių	%	Iš jų: neblaivūs	%	Vyrai blaivūs	%	Vyrai neblaivūs	%	Moterys blaivios	%	Moterys apsvaigę	%
Iki 14	1	25	-	-	1	50	-	-	-	-	-	-
30-40	1	25	1	50	-	-	1	50	-	-	-	-
50-60	1	25	1	50	-	-	1	50	-	-	-	-
Virš 70	1	25	-	-	1	52	-	-	-	-	-	-
Viso	4	20	2	50	2	50	2	50	-	-	-	-

Priedo Nr. 2 tęsinys:

Lazdijų rajono eismo įvykių sukėlėjų rūšių, blaivumo, lyties, amžiaus grupių santykis

Eismo įvykių sukėlėjai automobilių vairuotojai

Amžiaus grupė	Viso sukėlė įvykių	%	Iš jų neblaivūs	%	Vyrai blaivūs	%	Vyrai neblaivūs	%	Moterys blaivios	%	Moterys neblaivios	%
14-18	1	9	-	-	1	16,7	-	-	-	-	-	-
18-25	4	37	2	40	2	33,3	2	40	-	-	-	-
25-30	1	9	-	-	1	16,7	-	-	-	-	-	-
30-40	2	18	2	40	-	-	2	40	-	-	-	-
40-50	3	27	1	20	2	33,3	1	20	-	-	-	-
Viso	11	50	5	45,5	6	54,5	5	45,5	-	-	-	-

Eismo įvykių sukėlėjai pėstieji

Amžiaus grupė	Viso Sukėlė įvykių	%	Iš jų neblaivūs	%	Vyrai blaivūs	%	Vyrai neblaivūs	%	Moterys blaivios	%	Moterys neblaivios	%
Iki 14	2	33,3	-	-	-	-	-	-	2	66,7	-	-
18-25	2	33,3	2	66,7	-	-	2	100	-	-	-	-
50-60	1	16,7	1	33,3	-	-	-	-	-	-	1	100
60-70	1	16,7	-	-	-	-	-	-	1	33,3	-	-
Viso	6	27,3	3	50	-	-	2	33,3	3	50	1	16,7

Eismo įvykių sukėlėjai dviratininkai

Amžiaus grupė	Viso sukėlė įvykių	%	Iš jų neblaivūs	%	Vyrai blaivūs	%	Vyrai neblaivūs	%	Moterys blaivios	%	Moterys neblaivios	%
Iki 14	1	25	-	-	1	50	-	-	-	-	-	-
14-18	1	25	-	-	1	50	-	-	-	-	-	-
40-50	1	25	1	50	-	-	-	-	-	-	1	100
50-60	1	25	1	50	-	-	1	100	-	-	-	-
Viso	4	20	2	50	2	50	1	25	-	-	1	25

Priedo Nr. 2 tęsinys:

Varėnos rajono eismo įvykių sukėlėjų rūšių, blaivumo, lyties, amžiaus grupių santykis

Eismo įvykių sukėlėjai automobilių vairuotojai

Amžiaus grupė	Viso Sukėlė įvykių		Iš jų neblaivūs		Vyrai blaivūs		Vyrai apsvaigę		Moterys blaivios		Moterys apsvaigę	
18-25	6	20	3	25	2	13,3	3	27,3	1	33,3	-	-
25-30	8	26,7	3	25	5	33,3	3	27,3	-	-	-	-
30-40	5	16,7	2	16,7	2	13,3	2	18,2	1	33,3	-	-
40-50	6	20	3	25	3	20	2	18,2	-	-	1	100
50-60	4	13,3	1	8,3	2	13,3	1	9	1	33,4	-	-
60-70	1	3,3	-	-	1	6,8	-	-	-	-	-	-
Viso	30	78,9	12	40	15	50	11	36,7	3	10	1	3,3

Eismo įvykių sukėlėjai pėstieji

Amžiaus grupė	Viso sukėlė įvykių		Iš jų neblaivūs		Vyrai blaivūs		Vyrai neblaivūs		Moterys blaivios		Moterys neblaivios	
14-18	1	20	-	-	-	-	-	-	1	50	-	-
18-25	1	20	1	33,3	-	-	-	-	-	-	1	50
40-50	1	20	1	33,3	--	-	-	-	-	-	1	50
50-60	1	20	-	-	-	-	-	-	1	50	-	-
Virš 70	1	20	1	33,4	-	-	1	100	-	-	-	-
Viso	5	13,1	3	60	-	-	1	20	2	40	2	40

Eismo įvykių sukėlėjai dviratininkai

Amžiaus grupė	Viso Sukėlė įvykių		Iš jų neblaivūs		Vyrai blaivūs		Vyrai neblaivūs		Moterys blaivios		Moterys neblaivios	
40-50	1	33,3	1	50	-	-	1	50	-	-	-	-
50-60	1	33,3	1	50	-	-	1	50	-	-	-	-
Virš 70	1	33,4	-	-	1	100	-	-	-	-	-	-
Viso	3	7,9	2	66,7	1	33,3	2	66,7	-	-	-	-

Priedas Nr. 3

Įvykio vietos analizė

Komisariatai	Miestai									Kaimai, gyvenvietės												
	bylų	%	Gatvė	%	Sankryža	%	Pėsčiųjų. per.	%	Viso	%	Gatvė	%	Sankryža	%	Pėsčiųjų p.	%	viso	%	Magistralinė k. el	%	Raj. keliai	%
Alytaus	16		4	40	4	40	2	20	10	62,5	-	-	-	-	-	-	-	-	2	12,5	4	25
Druskininkų	20		4	36,4	5	45,4	2	18,2	11	55	3	100	-	-	-	-	3	15	5	25	1	5
Lazdijų	22		2	100	-	-	-	-	2	9	10	90,9	1	9,1	-	-	11	50	1	4,5	8	35,5
Varėnos	38		3	60	2	40	-	-	5	13,2	6	100	-	-	-	-	6	15,	19	50	8	21
Viso	96	100	13	46,5	11	39,4	4	14,4	28	29,2	19	95	1	5	-	-	20	20	27	28,5	21	22

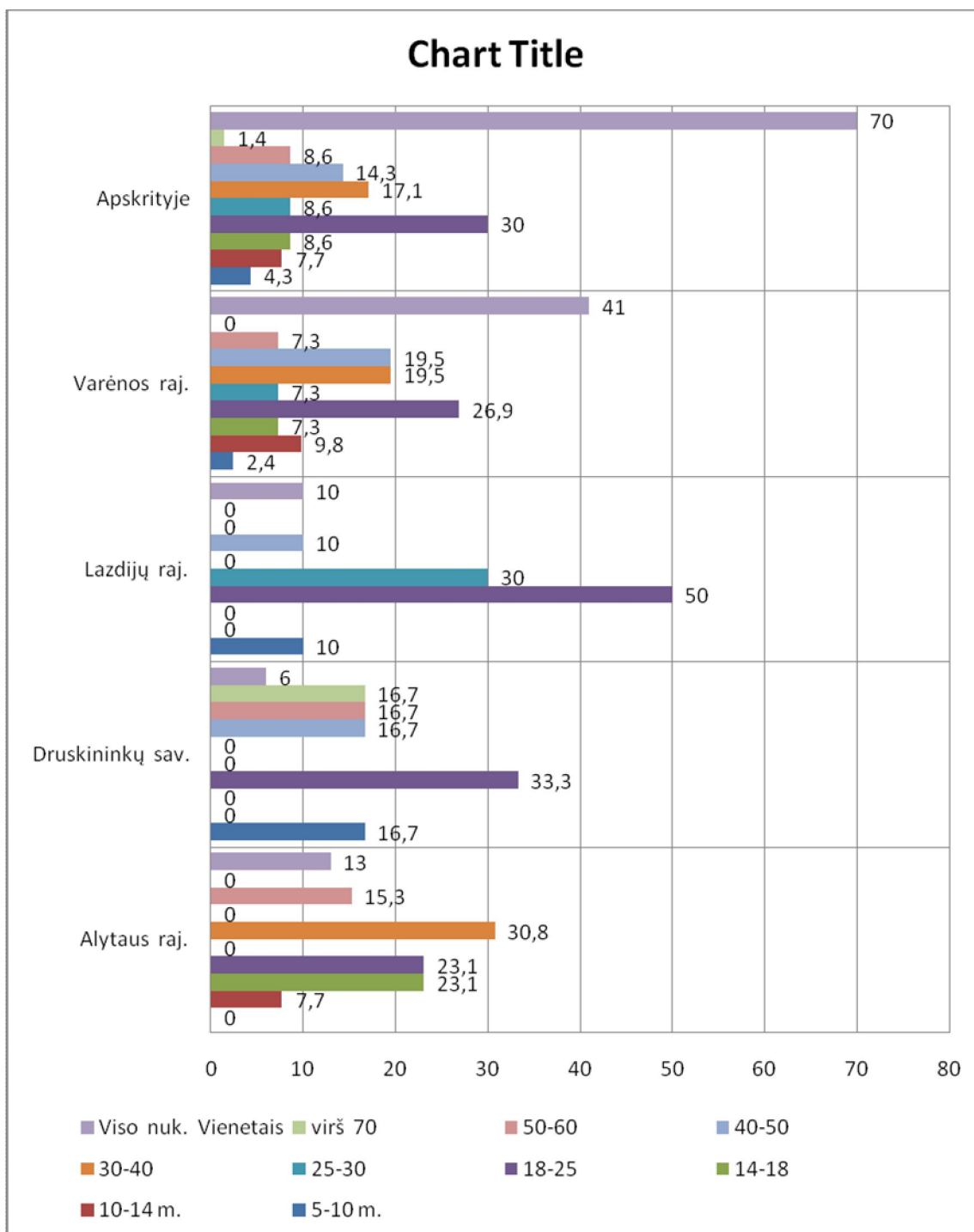
Priedas Nr. 4

Eismo įvykių būdų(rūšių) įvykimo ir paros meto santykis

	Automobilių susidūrimai šviesiu paros metu	Automobilių susidūrimai tamsiu paros metu	Automobilių nuvažiavimai nuo kelio šviesiu paros metu	Automobilių nuvažiavimai nuo kelio tamsiu paros metu	Užvažiavimai ant pėsčiųjų šviesiu paros metu	Užvažiavimai ant pėsčiųjų tamsiu paros metu	Užvažiavimai ant dviratininko šviesiu paros metu	Užvažiavimai ant dviratininko tamsiu paros metu								
Alytaus raj. 16 bylų	4	25	4	25	2	12,5	3	18,75	1	6,25	2	12,5	-	-	-	-
Druskininkų sav. 20 bylų	2	10	-	-	2	10	1	5	6	30	4	20	2	10	3	15
Lazdijų raj. 22 bylos	3	13,6	2	9,1	4	18,2	1	4,5	5	22,7	3	13,6	1	4,5	2	9,1
Varėnos raj. 38 bylos	12	31,6	3	7,9	8	21	5	13,1	-	-	6	15,8	3	7,9	-	-
Alytaus apskrityje viso 96 bylos	21	21,9	9	9,4	16	16,7	10	10,4	12	12,5	15	15,6	6	6,25	5	5,2

Priedas Nr. 5

Nukentėjusiųjų analizė rajonuose ir apskrities mastu pagal amžiaus grupes(proc.)

Priedas Nr. 6

Eismo įvykių būdų ir įvykio vietos santykio analizė

Transporto priemonių(automobilių) susidūrimai

Komisariatai	Bylų	%	Miestai				Kaimai, gyv.		Magistral. kel.	%	Raj. kel.	%	Viso:	
			Gatvė	%	Sankryža	%	Gatvė	%						%
Alytaus	16		3	37,5	4	50	-	-	-	-	1	12,5	8	50
Druskininkų	20		1	50	1	50	-	-	-	-	-	-	2	10
Lazdijų	22		1	20	-	-	2	40	-	-	2	40	5	22,7
Varėnos	38		2	13,3	1	6,7	-	-	12	80	-	-	15	41,7
Aps.viso	96	100	7	23,3	6	20	2	6,7	12	40	3	10	30	31,6

Transporto priemonių(automobilių) nuvažiavimai nuo kelio

Komisariatai	Bylų	%	Miestų sankryžose	%	Kaimų, gyvenviečių gatvėse	%	Magistraliniuose keliuose	%	Rajoniniuose keliuose	%	Viso nuvaž. nuo kelio	%
Alytaus	16		-	-	-	-	3	60	2	40	5	31,2
Druskininkų	20		1	33,3	1	33,3	1	33,4	-	-	3	15
Lazdijų	22		-	-	-	-	-	-	5	100	5	22,7
Varėnos	38		-	-	4	30,8	4	30,8	5	38,4	13	34,2
Viso apskrityje	96	100	1	3,8	5	19,7	8	30,8	12	46,2	26	27,1

Priedo Nr. 6 tęsinys:

Transporto priemonių(automobilių) užvažiavimai ant dviratininko

Komisariatai	Bylos	%	Miest. Sankr.	%	Kaim. gyv. gatv.	%	Kaim. gyv. sank.	%	Magist keliai	%	Rajon. keliai	%	Viso užv. ant dvir	%
Alytaus	16		–	–	-	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Druskininkų	20		3	60	–	–	–	–	2	40	–	–	5	25
Lazdijų	22		–	–	1	33,3	1	33,3	–	–	1	33,4	3	13,6
Varėnos	38		–	–	1	33,3			2	66,7	–	–	3	7,9
Viso apskri.	96	100	3	27,3	2	18,2	1	9	4	36,5	1	9	11	11,5

Užvažiavimai ant pėsčiųjų

Komisariatai	Bylų	%	Miest. gatv.	%	Miest. pėsč. perė.	%	Kaim. gyv. gatv.	%	Magist keliai	%	Raj. kel.	%	Viso užv. ant	%
Alytaus	16		1	33,3	2	66,7	–	–	–	–	–	–	3	18,8
Druskininkų	20		3	30	2	20	2	20	2	20	1	10	10	50
Lazdijų	22		1	12,5	–	–	7	87,5	–	–	–	–	8	26,4
Varėnos	38		1	14,3	1	14,3	1	14,3	1	14,3	3	42,8	7	18,4
Viso apskri.	96	100	6	21,4	5	17,9	10	35,7	3	10,7	4	14,3	28	29,2

Priedas Nr. 7

Alytaus m. ir r. PK pareigūnų nuomonės dėl informacijos šaltinių svarbumo ir jų išsilavinimo santykis

Informacijos šaltiniai	Aukštojo teisinio išsilavinimo		Aukštojo ne teisinio išsilavinimo - 3 par.		Viso apklausta pareigūnų - 18	
	15 par.	%	3 par.	%	18 par.	%
Įvykio vietos apž. protokolas ir jo pr.	13	86,7	3	100	16	88,9
Daiktų ir kitų objektų apžiūr. Ir priedai	10	66,7	1	33,3	11	61
Pėdsakų, kt. obj. tyrimai, ekspertizės	9	50	1	33,3	10	55,6
Eksperimentas	2	13,3	1	33,3	3	16,7
Parodymų patikrinimo medžiaga	2	13,3	-	-	2	11,1
Nukentėjusiojo parodymai	10	66,7	1	33,3	11	61
Įtariamojo parodymai	9	50	1	33,3	10	55,6
Liudytojo parodymai	12	80	3	100	15	83,3

Druskininkų PK pareigūnų nuomonės dėl informacijos šaltinių svarbumo ir jų išsilavinimo santykis

Informac. Šalt.	Aukšt. t. Išsil.		Aukštesn. n.t. Išsil.		Vidurinio		Viso apklausta par.	
	8	%	5	%	1	%	14	%
Įvyk. vietos apž. prt. ir priedai	8	100	5	100	1	100	14	100
Daikt., objekt. apžiūr. prot. pried.	5	62,5	4	80	1	100	10	71,4
Pėdsakų, kitų objek. tyrim., ekspert.	6	75	4	80	1	100	11	78,6
Eksperimentas	3	37,5	3	60	1	100	7	50
Parod. patikrinimo vietoje medž.	1	12,5	4	80	1	100	6	42,9
Nukentėjusiojo parodymai	6	75	4	80	1	100	11	78,6
Įtariamojo parodymai	6	75	3	60	1	100	10	71,4
Liudytojo parodymai	8	100	4	80	1	100	13	92,8

Priedas Nr. 8

Pareigūnų nuomonės dėl informacijos šaltinių svarbuvo tiriant eismo įvykius ir jų išsilavinimo santykis

Informacijos šaltiniai	Aukštasis teisinis 37 par.	%	Aukštasis neteisinis 12 par	%	Aukštesniojo neteisinio 16 par.	%	Viduriniojo išsilavinimo 2 par.	%	Viso apklausta 67 par.	%
Įvykio viet. apž. prot. ir pried.	35	95	12	100	14	88	2	100	63	94
Daikt., kitų obj. apž. prot., pried	25	68	5	42	9	56	2	100	41	61
Pėdsakų, objek. tyrimai, eksp.	26	70	7	58	10	63	2	100	45	65
Ekspерименто medžiaga	8	22	2	17	5	31	2	100	17	25
Parodymų patikrinimo v.	7	19	-	-	7	44	2	100	16	24
Nukentėjusiojo apklausos	27	73	6	50	9	56	2	100	44	66
Įtariamojo apklausos	25	68	4	33	7	44	2	100	38	57
Liudytojų apklausos	23	62	9	75	11	69	2	100	45	67
Kita	1	2,7	-	-	-	-	-	-	1	2,7

Priedas Nr. 9

Eismo įvykio vietų apžiūrų kokybės santykis

Komisariatai	Bylų	%	Įvykio vietos apžiūros atliktos kokybiškai				Įv. viet apž. atliktos ne visiškai kokybiškai			
			viso	%	Dalyv. special.	%	viso	%	Dalyv. special.	%
Alytaus	16		9	56,3	1	11,1	7	43,7	2	28,5
Druskininkų	20		15	75	10	66,7	3	15	1	33,3
Lazdijų	22		13	59	-	-	7	31,8	-	-
Varėnos	38		15	39,4	5	33,3	15	39,4	6	40
Viso apskrityje	96	100	52	54,2	16	30,8	32	33,3	9	28,1

Priedo Nr. 9 tęsinys:

Įvykio vietos apžiūros atliktos tik formaliai				Įv. viet. apž. atliktos kokybiškai, kai ją apžiūrėjo ir bylą tyrė tas pats pareigūnas				Įv. viet. apž. atliktos kokybiškai, kai ją apžiūrėjęs par. bylą tirti perdavė kitam par.			
viso	%	Dalyv. spec.	%	viso	%	Dalyv. spec.	%	Viso	%	Dalyvav. Spec.	%
-	-	-	-	9	100	1	11,1	-	-	-	-
1	5	-	-	9	60	6	66,7	6	40	4	66,7
2	9	-	-	13	100	-	-	-	-	-	-
8	21,2	3	37,5	13	86,7	4	30,8	2	13,3	1	50
	12,5	3	27,3	44	84,6	11	25	8	15,4	5	62,5

Priedas Nr. 10

Alytaus m. ir r. PK apklaustųjų pareigūnų išsilavinimo ir nuomonės dėl eismo įvykio kilimo priežasčių ir sąlygų sprendžiant pasekmių kilimo priežastis ir sąlygas santykis

Išsilavinimas	Par. Sk.	%	Teisinga tiesiogiai susieti eismo įvykio kilimo sąlygas ir priežastis su pasekmių kilimu	%	Neteisinga, būtina tirti nukentėjusiojo elgesį, kad nustatyti ar nėra priežastinio ryšio tarp jo elgesio ir pasekmių kilimo	
Aukštasis teisinis išsilavinimas	15	83,3	8	53,3	7	46,7
Aukštasis ne teisinis išsilavinimas	3	16,7	1	33,3	2	66,4
Viso	18	100	9	50	9	50

Druskininkų PK apklaustųjų pareigūnų išsilavinimo ir nuomonės dėl eismo įvykio kilimo priežasčių ir sąlygų sprendžiant pasekmių kilimo priežastis ir sąlygas santykis

Išsilavinimas	Par. Sk.	%	Teisinga tiesiogiai susieti eismo įvykio kilimo sąlygas ir priežastis su pasekmių kilimu	%	Neteisinga, būtina tirti nukentėjusiojo elgesį, kad nustatyti ar nėra priežastinio ryšio tarp jo elgesio ir pasekmių kilimo	%
Aukštojo teisinio išsilavinimo	8	57,2	2	25	1	12,5
Aukštesniojo ne teisinio išsilavinimo	5	35,7	4	80	1	20
Viduriniojo	1	7,1	-	-	-	-
Viso	14	100	6	42,9	2	14,3

Priedo Nr. 10 tęsinys:

Lazdijų r. PK apklaustųjų pareigūnų išsilavinimo ir nuomonės dėl eismo įvykio kilimo priežasčių ir sąlygų sprendžiant pasekmių kilimo priežastis ir sąlygas santykis

Išsilavinimas	Par. Sk.	%	Teisinga tiesiogiai sieti eismo įvykio kilimo sąlygas ir priežastis su pasekmių kilimu	%	Neteisinga, būtina tirti nukentėjusiojo elgesį, kad nustatyti ar nėra priežastinio ryšio tarp jo elgesio ir pasekmių kilimo	%
Aukštojo teisinio išsilavinimo	4	25	4	100	-	-
Aukštasis ne teisinis išsilavinimas	4	25	2	50	2	50
Aukštesniojo ne teisinio išsilavinimo	8	50	4	50	4	50
Viso	16	100	10	62,5	6	37,5

Varėnos r. PK apklaustųjų pareigūnų išsilavinimo ir nuomonės dėl eismo įvykio kilimo priežasčių ir sąlygų sprendžiant pasekmių kilimo priežastis ir sąlygas santykis

Išsilavinimas	Par. Sk.	%	Teisinga tiesiogiai sieti eismo įvykio kilimo sąlygas ir priežastis su pasekmių kilimu	%	Neteisinga, būtina tirti nukentėjusiojo elgesį, kad nustatyti ar nėra priežastinio ryšio tarp jo elgesio ir pasekmių kilimo	%
Aukštojo teisinio išsilavinimo	10	52,6	4	40	5	50
Aukštasis ne teisinis išsilavinimas	5	26,3	2	40	3	60
Aukštesniojo ne teisinio išsilavinimo	3	15,8	1	33,3	2	66,4
Viduriniojo	1	5,3	-	-	1	100
Viso	19	100	7	36,8	11	57,9

Priedas Nr. 11**Pareigūnų nuomonės dėl išskylančių sunkumų tiriant eismo įvykius ir jų išsilavinimo santykis**

Iškylantys sunkumai	Aukšt.teisinio mokslo-37	%	Aukštojo neteis. mokslo - 12	%	Aukštesniojo net. mokslo - 16	%	Viduriniojo išsil. - 2	%	Apskriityjeapkl. pareigūnų- 67	%
Teisinio	7	20	-	-	3	19	1	50	11	
Organizacinio	17	46	6	50	4	25	22	100	29	43
Metod. žin.trūk.	17	46	2	17	3	19	1	50	23	34
Igdūžiū trūk.	24	65	9	75	9	56	1	50	43	64
Bendradarbiav.	2	5	-	-	-	-	-	-	3	3
Tr. motyvacijos	1	2,7	-	-	1	6	-	-	2	3
Kita	-	-	1	8	3	19	-	-	3	4,5
Neats. visiškai	3	4,5	1	8	3	19	-	-	7	10

Priedas Nr. 12**Pareigūnų nuomonės, dėl ko tyrėjai ne visiškai kompetentingi tirti eismo įvykių bylas ir jų išsilavinimo santykis**

Priežastys	Aukšt.t. Išsil. par. 37	%	Aukš. ne t. Išsil. 12 par.	%	Aukštesn. ne t. Išsil 16par.	%	Viduriniojo išsilav. 2 par.	%	Viso apkl. par. 67	%
Mokslo žin. trūk.	16	43	5	42	2	12,5	-	-	23	34
Igdūžių trūkumas	14	38	3	25	4	25	-	-	21	31
Metod. žin. trūk.	3	8	-	-	-	-	-	-	3	4,5
Motyvac.nebuvimas	1	2,7	-	-	-	-	-	-	1	1,5
Būtina specializacija	1	2,7	-	-	-	-	-	-	1	1,5
Visi kompetentingi	1	2,7	-	-	-	-	1	50	2	3
Neatsakė	11	30	4	33	10	62,5	1	50	26	39

Priedas Nr. 13**Pareigūnų nuomonės „Kas asmeniškai priklauso nuo tyrėjo, tobulinant tyrimą nusikaltimų dėl eismo įvykių“ ir jų išsilavinimo santykis**

priežastys	Baigę aukšt. t. moksl. 37p	%	Baigę aukšt.ne. t. moksl. 12	%	Baigę aukštes. n.t. m. 16 p.	%	Baigę vid. mokslą 2 par.	%	Apklausta Viso 67	%
Noras ištirti	4	11	5	42	-	-	-	-	9	13,4
Patirt. Igg. Iggij.	12	32	6	50	4	25	-	-	22	33
Tyr. m,t.a. išm.	16	43	5	42	4	25	-	-	25	37
Krim.išman.	5	13,5	-	-	4	25	-	-	9	13,4
Motyvuoctumas	3	8	-	-	1	6	-	-	4	6
V.tyr.sėkmė	2	5,4	-	-	-	-	1	50	3	4,5
Nieks. neprikl.	4	10,8	-	-	-	-	-	-	4	6
sąžiningumas	1	2,7	2	17	-	-	-	-	3	4,5
Neatsakė	12	32	2	5,4	11	69	1	50	26	39

Priedas Nr. 14

Pareigūnų nuomonės ką būtina padaryti, kad pagerinti eismo įvykių tyrimom kokybę ir jų išsilavinimo santykis

	Baigę aukšt teisinius mokslus 37 par.	%	Baigę aukštuosius neteisės mokslus 12 par.	%	Baigę aukštesniuosius neteisės mokslus 16 par.	%	Baigę vidurinį išsilavinimą 2 par.	%	Apskirtyje apklausta pareigūnų 67 par.	%
Pareigūnams reikia kelti kavalifikaciją	14	38	6	50	1	6	-	-	21	31
Organizuoti mokymus	7	19	4	33	2	12	-	-	13	19
Specializacijos būtinumas	5	13,5	2	17	2	12	-	-	9	13
Motyvuoti pareigūnus	1	2,7	2	17	-	-	-	-	3	4,5
Skatinti eismo įvykių tyrimo met. lit. išleidimą	2	5,4	-	-	-	-	-	-	2	3
Gerinti aprūpinimą techn. priemonėmis	2	5,4	-	-	-	-	-	-	2	3
Tinkamai org. operatyv. grupių sudarymą	3	8	-	-	1	6	-	-	4	6
Būtinasis specialistų dalyvavimas įv. v. apžiūr.	1	2,7	-	-	-	-	-	-	1	1,5
Gilinti kriminalistikos žinias	2	5,4	-	-	-	-	-	-	2	3
Mažinti eismo įvykių skaičių	1	2,7	-	-	-	-	-	-	1	1,5
Eismo įvykius pavesti tirti VP KP	1	2,7	-	-	-	-	-	-	1	1,5
Jie ir tai gerai tiriami	1	2,7	-	-	-	-	1	50	2	3
Visiškai neatsakė	10	27	2	17	8	50	1	50	21	31

P.S. Vienas baigęs aukštuosius ne teisės mokslus nurodė, kad būtina keisti vadovų požiūrį į ikit. tyrimo reikšmingumą, nepavykus-juos šalinti iš pareigų. Vienas baigęs aukštesniuosius ne teisės mokslus nurodė, kad reikia griežtinti administracinę atsakomybę, vienas aukštesniojo ne teisinio moklso nurodė, kad reikia keisti įstatymus.

Priedas Nr. 15

**Policijos pareigūnų ir gyventojų atsakymų ar saugus jų gyvenamajame rajone eismas
keliuose santykis**

Rajonai	Par. saug	%	Par. nes.	%	Ne visad.	%	Vi so	Gyv. saug.	%.%	Gyv. nes..	%	Ne visad a	%	Vi so
Alytaus	4	50	4	50	-	-	8	1	12,5		50	3	37,58	
Druskinink ū	2	33,3	3	50	1	16,7	6	1	16,7	4	66,7	1	16,6	6
Lazdijų	4	50	1	12,5	3	37,5	8	2	25	4	50	2	25	8
Varėnos	6	50	6	50	-	-	12	2	16,7	7	58,3	3	25	12
Apskirtyje	16	47,1	14	41,2	4	11,7	34	6	17,6	19	55,9	9	26,5	34

Eismo įvykių tyrimo praktika ir tobulinimo perspektyvos(remiantis Alytaus apskrities medžiaga)

S a n t r a u k a

Darbas skirtas vienai iš opiausių problemų - eismo įvykių tyrimo ir kriminalistinės prevencijos efektyvumui tobulinti, remiantis šiuo metu esančia Alytaus apskrities policijos komisariatuose eismo įvykių tyrimo ir kriminalistinės prevencijos praktika. Nes ne vien tik eismo įvykių tyrimo teorijos vystymasis, bet ir jos praktinio taikymo problemos, vienos iš pagrindinių veiksnių, turinčių įtakos eismo įvykių tyrimo metodikos ir kriminalistinės eismo įvykių prevencijos tobulinimui. Darbe buvo siekiama nustyti pagrindinius eismo įvykių bylų tyrimo trūkumus, pateikti pasiūlymus dėl šių bylų tyrimo kriminalistinės metodikos tobulinimo bei efektyvesnio kriminalistinės prevencijos priemonių taikymo.

Darbas reikšmingas teorine prasme todėl, kad: a) jame išdėstyti naujausi kriminalistikos mokslo teorijos ir praktikos pasiekimai, kurie turi būti taikomi atliekant eismo įvykių ikiteisminius tyrimus; b) išanalizuotos teorinės galimybės didinti eismo saugumą keliuose.

Darbas reikšmingas praktine reikšme, nes jame išanalizuotos eismo įvykių tyrimo praktinės problemos, trūkumai, jų priežastys, nustatytas tyrėjų subjektyvumo ir atliekamų tyrimų trūkumų santykis, išanalizuota eismo įvykių kriminalistinė prevencija, jos trūkumai ir numatytos galimybės tobulinti eismo įvykių ikiteisminį tyrimą bei kriminalistinę prevenciją perspektyvoje.

Darbe taikyti bendrieji mokslinio pažinimo(teoriniai) metodai: analizė, sintezė, lyginamoji ir sisteminė analizė, apibendrinimas ir empiriniai metodai: anketinė apklausa, dokumentų tyrimas, statistinis.

Tyrimas buvo atliktas remiantis: Alytaus miesto ir rajono policijos komisariato, Druskininkų policijos komisariato, Lazdijų rajono policijos komisariato ir Varėnos rajono policijos komisariato pareigūnų apklausos rezultatais, šiuose komisariatuose atliktų ikiteisminių tyrimų bylų dėl eismo įvykių analizės rezultatais, taip pat Alytaus apskrities rajonų civilių gyventojų apklausos rezultatais. Darbe išanalizuotos 2006-2007 metais Alytaus apskrities policijos komisariatuose ištirtos 96 bylos ir apklausta 267 respondentai: 167 policijos pareigūnai ir 100 civilių gyventojų.

Tyrimo metu atskleista Alytaus apskrityje įvykusių eismo įvykių kriminalistinė charakteristika, t.y. eismo įvykių sukėlėjai, nukentėjusieji arba pasikėsimo objektai, įvykių situacijos (dažniausiai įvykstančių eismo įvykių vietos); eismo įvykių padarymo būdai; eismo įvykių kilimo pagrindinės sąlygos ir priežastys; KET pažeidimų ir tyčios santykis; tyrimo išsamumas, aiškinantis ne tik eismo įvykio kilimo pagrindines sąlygas ir priežastis, bet ir nustatant priežastinį ryšį tarp KET pažeidimo ir pasekmių kilimo sąlygų ir priežasčių; atskleistas ikiteisminio tyrimo pirminių ir vėlesnių tyrimo veiksmų trūkumų santykis kai įvykį įformindavo vienas tyrėjas, o tyrimą atlikdavo kitas tyrėjas; atskleisti eismo įvykių, KET pažeidimų kriminalistinės prevencijos trūkumai, priežastys, galimybės gerinti eismo įvykių tyrimą ir eismo saugumo prevenciją perspektyvoje.

Darbe pateiktos išvados dėl pareigūnų nepakankamos kvalifikacijos problemų, tyrėjų daromų esminių klaidų dar pradinėse ikiteisminių tyrimų stadijose neprofesionaliai, nekokybiškai apžiūrint eismo įvykių vietas, dėl nevisiškai išsamų tyrimų atlikimo aiškinantis nukentėjusiojo subjektyvų elgesį, kaltės dydį kilusių pasekmių atžvilgiu, apie eismo įvykių sukėlėjų kriminalistinę charakteristiką ir KET pažeidimo tyčios santykį, dėl nepakankamos eismo įvykių, KET pažeidimų kriminalistinės prevencijos problemų.

Atsižvelgiant į darbe atskleistas eismo įvykių tyrimo ir kriminalistinės prevencijos problemas, jų priežastis, yra pateikti pasiūlymai dėl eismo įvykių tyrimo ir kriminalistinės prevencijos tobulinimo perspektyvų Alytaus apskrityje.

Darbą sudaro: įvadas; dėstymas – keturios dalys, septyni skyriai, penki poskyriai; išvados; literatūros sąrašas; priedai; santrauka.

**The practice and perspectives of improvement of investigation
of traffic accidents
(based on material of Alytus County)**

This paper deals with one of the most burning questions- improvement of effectiveness of investigation and criminological prevention of the traffic accidents, based on the practice of investigation and criminological prevention of the road accidents, presently existing in the police of Alytus County, as not only development of theory of investigation of the traffic accidents, but also the problems of its practical application are the key factors, influencing the improvement of methods of investigation and criminological prevention of the traffic accidents. The aim of this paper was to find out the main weaknesses of investigation of the road accident cases, to put forward the proposals regarding improvement of criminological methods of investigation of such cases and application of more effective means of criminological prevention.

This paper is significant in theoretical aspect, because it contains: a) the latest theoretical and practical achievements in scientific criminology that should be applied in pretrial investigations of the traffic accidents; b) the analysis of theoretical possibilities of improvement of road safety.

The practical importance of this paper is obvious, as the working problems, weaknesses and reasons are analyzed, the proportion of subjectivity of investigators and imperfections of made investigations is determined, the criminological prevention of the traffic accidents and its faults are analyzed and the opportunities of improvement of pretrial investigations and criminological prevention in future are foreseen.

The following general scientific cognitive (theoretical) methods were applied in this paper: analysis, synthesis, comparative and systematic analysis, summation, as well as the empiric methods: questionnaires, documental research and statistic.

The research was made based on the results of the interview with the officers of the police commissariat of Alytus city and region, police commissariat of Druskininkai, police commissariat of Lazdijai region and police commissariat of Varėna region, as well as the results of analysis of pretrial investigations of traffic accident cases, preformed in these commissariats, and the results of questioning of the civilians of the regions of Alytus County. In this paper 96 cases, investigated in the police commissariats of Alytus County during 2006-2007, were analyzed and 267 respondents were questioned, 167 police officers and 100 civilians being among them.

In the course of research the criminological character of the traffic accidents in Alytus County was disclosed; the main conditions and reasons of the traffic accidents; the proportion of violations of the rules of the road and the deliberate acts; particularity of investigation, not only clearing up the main conditions and reasons of occurrence of the traffic accident, but also finding out the causality between the breach of the rules of the road and the conditions and reasons of the subsequences; the proportion of faults of initial and later investigation actions of pretrial investigation was disclosed, when the accident was registered by one investigator and continued by another; the weaknesses of criminological prevention of the traffic accidents, of violation of the rules of the road, the reasons, the opportunities of improvement of investigation of the traffic accidents and prevention of the road safety in the future were disclosed.

The findings regarding inadequate qualification of the officers are supplied, as well as the essential mistakes, made by the investigators on the initial stages of pretrial investigation, when the places of the accidents were examined unprofessionally and inattentively, due to unsound analysis of subjective behavior of the aggrieved, the volume of guilt in respect of emerged subsequences, the criminological characteristics of the traffic troublemakers and proportion of the deliberate acts, the problems of insufficient prevention of the traffic accidents and violation of the rules of the road.

Considering the disclosed problems of investigation of the traffic accidents and criminological prevention, their reasons, the suggestions are offered concerning the perspectives of improvement of investigation of the traffic accidents and criminological prevention in Alytus County.

The structure of the paper: introduction; enunciation- four parts, seven chapters, five sections; findings; literature sources; enclosures; summary.